

PAPIEŻ FRANCISZEK
O LITURGII s. 12

POLSKA – IZRAEL:
ZNÓW OCHŁODZENIE s. 34

KOPERNIK –
GENIUSZ Z TONSURĄ s. 36

17.07.2022
nr 29 (872)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

o. Jacek Salij OP:

Jak dobrze przeżyć Mszę?

s. 10

STUDIA Z MARIOLOGII

UNIWERSYTET KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO W WARSZAWIE WYDZIAŁ TEOLOGICZNY

**PODYPLOMOWE STUDIA MARIOLOGII
(LICENCJAT KANONICZNY)**
dla osób, które POSIADAJĄ STOPIEŃ
MAGISTRA TEOLOGII

PODYPLOMOWE STUDIA MARIOLOGII
dla osób, które POSIADAJĄ DYPLOM UKOŃCZENIA
STUDIÓW WYŻSZYCH (magisterium lub studia I stopnia -
licencjat) z jakiegokolwiek dziedziny

Warunkiem przyjęcia jest:

- Rejestracja na studia w Internetowej Rejestracji Kandydatów (IRK) na stronie: <https://oferta.uksw.edu.pl>
- Cztery tygodniowe zjazdy dydaktyczno-egzaminacyjne w ciągu roku – studia podyplomowe

Rekrutację na studia prowadzi:

**Sekretariat Studiów Niestacjonarnych Wydziału
Teologicznego UKSW**

ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; pokój 48

tel. 22 561 88 75; e-mail: a.grobelska@uksw.edu.pl

Przyjęcie dokumentów: od poniedziałku do piątku
w godz. 9.00 – 14.00

Zajęcia odbywają się w CENTRUM STUDIÓW
MARIOLOGICZNYCH UKSW „Kolbianum”
w Niepokalanowie w ramach studiów niestacjonarnych

Wykaz dokumentów oraz bliższe informacje:
www.kolbianum.franciszkanie.pl

Rejestracja na stronie: <https://oferta.uksw.edu.pl>

Rejestracja na kurs i studia od dnia: 07.06.2022 r.
Dokumenty można składać od:
04.07.2022 r. - 30.09.2022 r.

KURS „STUDIUM MARIOLOGII”

dla osób, które POSIADAJĄ MINIMUM ŚREDNIE
WYKSZTAŁCENIE

Warunkiem przyjęcia jest:

- Rejestracja na kurs w Internetowej Rejestracji Kandydatów (IRK) na stronie: <https://oferta.uksw.edu.pl>
- Osiem sobót w ciągu roku – kurs „Studium Mariologii”

Rekrutację na kurs prowadzi:

Sekretariat Wydziału Teologicznego UKSW

ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; pokój 41

tel. 22 561 89 60 (pon-pt. 8.00-14.00)

e-mail: a.napierzynska@uksw.edu.pl

**ZAPYTANIA SZCZEGÓŁOWE
DOTYCZĄCE STUDIÓW I KURSU:**

Sekretariat „Kolbianum” w Niepokalanowie
tel. 661 712 121 (od poniedziałku do piątku
w godz. 8.00 – 16.00)

e-mail: kolbianum@gmail.com,
www.kolbianum.franciszkanie.pl

ks. Henryk Zieliński

Moskwa nie chce papieża

Rozumiem pragnienie papieża Franciszka, żeby jeszcze w te wakacje udać się najpierw do Moskwy, a potem do Kijowa. Ojciec Święty mówił o tym 4 lipca w wywiadzie dla Agencji Reutera. Tak zadeklarowana przez papieża kolejność wizyt wynika ze zrozumienia, że tylko Rosja jest w stanie natychmiast zaprzestać wojny. Pojawienie się papieża tylko na Ukrainie byłoby umocnieniem dla jej heroicznych obrońców przed rosyjską inwazją. Franciszek chce jednak zawieźć Ukrainie pokój, a nie zagrzewać jej obywateli do jeszcze większego bohaterstwa i ofiar.

Ukraina jest gotowa przyjąć papieża w każdej chwili. Zapewniają o tym jej przywódcy oraz przedstawiciele wszystkich wyznań chrześcijańskich znad Dniepru. Szef watykańskiej dyplomacji abp Paul Richard Gallagher nie wyklucza, że podróż papieża na Ukrainę mogłaby się odbyć jeszcze w sierpniu tego roku. Zaznacza, że wiele zależy od tego, jak Ojciec Święty znieśli lipcową trudną pielgrzymkę do Kanady. Ukraina pierwszy i jak dotąd jedyny raz gościła papieża (Jana Pawła II) w czerwcu 2001 r.

Z Rosją jest zupełnie inaczej. Pragnienie przyjazdu do Moskwy wyrażali wszyscy papieże, począwszy od św. Jana Pawła II. Papież Franciszek tylko od lutego tego roku wyraził to pragnienie już co najmniej dwukrotnie. Choć z ostatniej jego wypowiedzi dla Reutera wynikało, jakoby rozmowy w tej sprawie dawały nadzieję (miałyby je prowadzić sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej kard. Pietro Parolin z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Siergiejem Ławrowem), to dwa dni później wszystkiemu zaprzeczył rzecznik Kremla Dmitrij Pieskow. – Kremlo wi nie są znane żadne znaczące kontakty w sprawie wizyty papieża w Moskwie – uciął Pieskow.

Negatywne stanowisko Kremla w sprawie przyjazdu papieża do Moskwy w niczym nie zmieniło się pod rządami Władimira Putina. Ostatnim rosyjskim prezydentem, który zapraszał papieża (św. Jana Pawła II) do Rosji, był Borys Jelcyn. Zrobił to dwukrotnie, podczas wizyt w Watykanie w roku 1991 i 1998. Wcześniej, podczas pierwszej historycznej wizyty przywódcy ZSRR w Stolicy

Apostolskiej 1 grudnia 1989 r., do odwiedzenia Moskwy zapraszał św. Jana Pawła II przewodniczący Prezydium Rady Najwyższej ZSRR Michaił Gorbaczow. Za każdym razem wizyta ta nie mogła dojść do skutku z powodu sprzeciwu patriarchy Moskwy i Wszechrusi Aleksego II.

Kolejni, bardziej „procerkiewni” prezydenci Rosji nigdy już tego zaprosze-

nia nie ponowili, chociaż sami byli wielokrotnie przyjmowani na audiencjach przez papieża. Władimir Putin był przyjmowany przez św. Jana Pawła II w roku 2000 i 2003. W roku 2007 przyjął go papież Benedykt XVI. Ale i wtedy zaproszenie nie padło, choć papieżem nie był już Polak. Dmitrij Miedwiediew gościł u Benedykta XVI w roku 2009 i 2011 – również nie zapraszając papieża. Tę linię kontynuuje Putin wobec papieża Franciszka, choć sam korzystał z jego gościnności już trzykrotnie: w roku 2013, 2015 i 2019. Komentatorzy tłumaczą to zbytnią bliskością Kremla i patriarchatu moskiewskiego, który nie tylko sprzeciwia się wizycie papieża w Rosji, ale nadto bojkotuje dialog ekumeniczny z Rzymem.

Patriarcha moskiewski Aleksey II zbojkotował nawet watykańską inicjatywę spotkania w roku 1997 ze św. Janem Pawłem II na neutralnym gruncie w Grazu, żądając od papieża potępienia katolickiego „prozelityzmu” i odcięcia się od unii jako drogi do zjednoczenia Kościoła. Z tego samego powodu Aleksey II odmówił w 2008 r. spotkania z Benedyktem XVI na Cyprze. Sygnałem odwilży miała być wizyta nowego patriarchy Cyryla I w Polsce w dniach 16–19 sierpnia 2012 r. i podpisanie wspólnej deklaracji z przewodniczącym KEP abp. Józefem Michalikiem. W jakiś sposób przybliżyła ona pierwsze w historii spotkanie patriarchy Moskwy i Wszechrusi z papieżem, do którego doszło w Hawanie na lotnisku (!) 12 lutego 2016 r. Ale już planowane na czerwiec tego roku drugie spotkanie patriarchy Cyryla z papieżem Franciszkiem w Jerozolimie zostało odwołane ze względu na sytuację polityczną po rosyjskiej napaści na Ukrainę. Abp Gallagher ma nadzieję, że do takiego spotkania dojdzie podczas konferencji religii świata w połowie września w Kazachstanie. Ale to nic pewnego.

Moskiewskie prawosławie obsadza katolicyzm w roli swojego głównego konkurenta i wroga. Jak długo to się nie zmieni i nie nastąpi korekta w polityce Kremla, tak długo tylko cud może sprawić, że wizyta papieża Franciszka w Moskwie stanie się możliwa. Cudu oczywiście Ojcu Świętemu życzymy.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

17.07.2022 **idziemy** w numerze:

TEMAT NUMERU

Jak dobrze przeżyć Mszę – wywiad z o. Jackiem Salijem OP s. 10

Papież Franciszek o liturgii s. 12

NA CZASIE

Jedność w różnorodności s. 4

Łukaszenki walka z grobami s. 5

Niech Bóg da nam siłę s. 20

Polska–Izrael:
znów ochłodzenie s. 34

NASZE SPRAWY

Lubię wracać – cenne wspomnienia s. 23

Zmiana płci? s. 43

NA WAKACJE

Dębowiec – Polskie La Salette s. 38

MOJA WIARA

Teologia a kultura postchrześcijańska s. 18

Duchowni z podręczników:
Kopernik – geniusz z tonsurą s. 36

Boży plan s. 42

Nie tylko w lipcu s. 54

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.

E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Na jakim etapie są obecnie przygotowania do 38. Światowych Dni Młodzieży, które odbędą się w 2023 r. w Lizbonie?

Są już na zaawansowanym poziomie. Wydaje się, że to jeszcze rok, ale jesteśmy na takim etapie, że w zasadzie już teraz moglibyśmy zapisywać pielgrzymów. Nie jesteśmy na razie w stanie podać szczegółowych informacji, takich jak chociażby cena pakietu, bo to nie zależy od nas, ale możemy wstępnie szacować koszt tego wyjazdu, przy założeniu, że będzie to w większości transport lotniczy. Chociaż jeśli grupy będą wy-

foto: archiwum prywatne

i zawsze mamy w nich słowo „wstań”. Widzę, że tak jest w zamyśle papieża Franciszka, żeby poruszyć człowieka nie tylko w sferze intelektu, ale też w sferze ruchowej – żeby razem z Maryją wstać i to słowo, które jest, zanieść. Ma to bardzo głęboką wymowę i symbolikę.

Jak można włączyć się w dzieło ŚDM?

Zasadniczo jest to wolontariat. W zależności od zapotrzebowania w Portugalii my tutaj w Polsce też otworzymy możliwość takiej pomocy, chociaż wolontariusze zapisują się w momencie rejestracji w systemie

Jedność w różnorodności

Z ks. **Tomaszem Koprianiukiem**, dyrektorem Krajowego Biura Organizacyjnego Światowych Dni Młodzieży w Polsce, rozmawia Aleksandra Plichta

bierały transport autokarowy, czy jeszcze jakiś inny, to już będzie decyzja tych grup. Jesteśmy w dobrym miejscu, jeśli chodzi o nasze biuro. Teraz skupiamy się przede wszystkim na tzw. promocji, czyli pojawiajemy się na różnych wydarzeniach, festiwalach plenerowych oraz rekolekcjach – turnusach KSM-owych, oazach, pielgrzymkach. Tam właśnie chcemy docierać z informacją o Światowych Dniach Młodzieży.

Zapisy już ruszyły?

Zapisy w Portugalii oficjalnie rozpoczęły się we wrześniu – tak obiecał nam komitet w Lizbonie. Jako Krajowe Biuro chcemy mieć rozeznanie, jaki jest poziom zainteresowania w Polsce, stąd też uruchomiliśmy już na naszej stronie platformę, na której odbywa się rejestracja w systemie krajowym. Czyli jeżeli jest opiekun, który ma grupę, to może ją zgłosić. Jest to już etap, kiedy można wybrać diecezję, do której się pojedzie, zanim nastąpi finał w Lizbonie. To jest taka wartość dodana Dni Młodzieży, że przed finałem spędza się tydzień w diecezjach. Cała Portugalia zaprasza do siebie, do swoich diecezji, młodzież z całego świata. My też mamy już wybrane, mniej więcej określone kierunki – bardziej centralna Portugalia, na północ. Rozmawialiśmy już z siedmioma diecezjami, które są gotowe przyjmować Polaków. W ramach rejestracji można dokonać wyboru, do której chce się pojechać. To już daje nam rozeznanie, jak duże jest zainteresowanie. W tym momencie wpisanych jest już około tysiąca osób, a na pewno będzie więcej. Są to ważne informacje dla nas, organizatorów, chociażby ze względów logistycznych – jak rozmawiać odnośnie do ubezpieczenia, jak to oszacować,

jak rozmawiać z liniami lotniczymi, jeśli chodzi o zorganizowanie biletów, transportu. Księża, którzy się zapisują, stwarzają swój profil na naszej stronie. Następnie wpisują tam swoje grupy. Oczywiście istnieje możliwość edycji – dodania nowych osób, zmniejszenia grupy, bo wiadomo, zmiany w tych grupach zachodzą. Obserwuję, że coraz więcej takich grup się zgłasza.

Wciąż jednak krąży nad nami widmo pandemii. Czy aby wziąć udział w ŚDM, trzeba będzie mieć paszport, być zaszczepionym?

Biorąc pod uwagę obecny stan, szczypania nie są wymagane. Jeśli ten stan się utrzyma, to tak pozostanie. Trudno jednak przewidzieć, jak sytuacja się rozwinie. Pandemia wprowadziła nieco zamieszania. Światowe Dni Młodzieży były zaplanowane na ten rok, ale została podjęta decyzja, by przenieść je na przyszły. Teraz widzimy, że jednak mogłyby się odbywać. Rodzi się niepokój, czy aby nie za długo tej młodzieży nie ma, ale na to już nie mamy wpływu. Natomiast co do samych szczepień, paszportów, to będą one potrzebne, tylko jeśli będzie takie zalecenie.

Jakie jest hasło przyszłorocznego spotkania?

Hasło jest bardzo mocno oparte na Ewangelii: „Maryja wstała i poszła z pośpiechem” – a więc jest ono nawiązaniem do dynamicznej postawy, jeśli chodzi o ewangelizację. Funkcjonujemy w oparciu o hasła, które są każdego roku,

lizbońskim. Nas prosi się tylko o weryfikację tego, kto jedzie jako wolontariusz. Natomiast dzieła ŚDM tworzone są w strukturach parafii, w ich wspólnotach i stowarzyszeniach. Tam można podejmować konkretne dzieła: zbiórki pieniędzy, kiermasze czy inne wydarzenia właśnie po to, żeby zgromadzić fundusze i żeby być w Lizbonie.

Same ŚDM stanowią ideę, która ma prowadzić do jedności w różnorodności. Dlatego też zachęcam do tego, aby mówić o ŚDM i na spotkaniach oazowych, i w KSM, i w harcerstwie, we wszystkich wspólnotach. Żeby programy prowadzące tych wspólnot miały wydzwięk, że są w jedności także z nami, by za jakiś czas być w jedności w wymiarze całego świata na Światowych Dniach Młodzieży.

Może się jednak zdarzyć, że nie będziemy mogli pojechać, ale mimo to chcielibyśmy w jakiś sposób uczestniczyć w tym wydarzeniu.

Czy będzie taka możliwość?

Myślmy nad tym. Na pewno będą zorganizowane wydarzenia trwające równolegle w naszych diecezjach. Bardziej liczymy jednak na to, że ci, którzy zostali zaproszeni, licznie odpowiedzą i wyruszą na miejsce. Jeżeli będzie widać, że jest naprawdę ogromne zainteresowanie, a z różnych powodów chętnie osoby nie będą mogły pojechać czy polecieć, to wtedy rzeczywiście trzeba będzie się zastanowić nad stworzeniem takich stref, np. Stref Chwały na terenie Polski czy spotkań w diecezjach.

Spadek ogólnej liczby osób wierzących i praktykujących w Polsce nie jest wprawdzie tak szokujący, jak w przypadku młodzieży (18–24 lata), niemniej trzeba to zjawisko zauważyć i przemyśleć.

W świetle danych Centrum Badania Opinii Społecznej z początku lipca tego roku w minionych trzydziestu latach (od marca 1992 r. do czerwca 2022 r.) nastąpiła zmiana na poziomie 10 proc. O tyle zmalał odsetek Polaków deklarujących się jako wierzący (z 94 do 84 proc.). I o tyle samo wzrósł odsetek osób zupełnie niepraktykujących (z 9 do 19 proc.). Odsetek osób regularnie praktykujących zmniejszył się w tym czasie z prawie 70 proc. w roku 1992 do 42 proc. w roku bieżącym. Największy wpływ na te wyniki ma gwałtowny spadek poziomu religijności młodzieży, o czym

fot. xhiz

Tracimy wiarę?

pisaliśmy przed miesiącem, oraz szybsza niż gdzie indziej laicyzacja mieszkańców wielkich miast.

Z raportu CBOS wynika, że aktualne pozostają zależności poziomu wiary religijnej i jej praktykowania od podstawowych charakterystyk demograficzno-społecznych. Kobiety są bardziej wierzące i regularnie praktykują niż mężczyźni. Im młodszy są badani, tym rzadziej deklarują się jako wierzący oraz re-

gularnie praktykujący, a częściej jako niewierzący oraz niepraktykujący. Podobnie im wyżej wykształceni są respondenci, tym niższy jest poziom ich wiary religijnej i praktyk. Mieszkańcy największych miast rzadziej deklarują się jako wierzący oraz regularnie praktykujący, a częściej jako niewierzący oraz niepraktykujący, a mieszkańcy wsi odwrotnie: częściej deklarują się jako wierzący oraz regularnie praktykujący, a rza-

dziej jako niewierzący oraz niepraktykujący.

Badacze zwracają uwagę także na efekt „dostosowania się” nowych mieszkańców wielkich miast do niższego poziomu religijności. Ci bowiem, którzy przenoszą się z wiosek do małych miast, zwykle zachowują swoją religijność, a nawet ich praktyki religijne stają się częstsze. Jednak ci, którzy ze wsi lub z małych miast przenieśli się do wielkich metropolii, upodabniają się w postawach religijnych do innych mieszkańców. Ta zmiana „dostosowawcza” w przypadku ludności napływającej do wielkich miast z wiosek jest większa niż w przypadku przybyszów z małych miast. Ci zaś, którzy z wielkich miast wyprowadzają się do miasteczek i wiosek (zwykle wykształceni i majątni) stają się w nowym otoczeniu bardziej religijni niż ich dotychczasowe środowisko./KAI/red.

Piotr Kościński

wani byli żołnierze polegli w 1945 r. w starciu z NKWD. Na tym się jednak nie skończyło – akcja niszczenia grobów przyjęła bardzo duży zasięg. A na samej tylko Grodzieńszczyźnie znajduje się ponad pół tysiąca miejsc pochówku partyzantów Armii Krajowej.

rusi Andrieja Szweda, który nazwał AK „faszystowskimi przestępcami”.

Brzmi absurdalnie? Nie dla wszystkich. Wystarczy poczytać oficjalne białoruskie media lub np. portale takie jak „Wmiescie z Rossiją” („Razem z Rosją”), organu ugrupowań rosyjskich na Bia-

łorusi. Tam można przeczytać, że „Armia Krajowa była organizacją nazistowską” i „opartą na nazistowskiej ideologii”. A to, że walczyła z Niemcami, niewiele znaczy – prowadzone na tym portalu rozważania na temat powstania warszawskiego („dlaczego polscy naziści walczyli z niemieckimi naziistami”) można skomentować jako totalny bełkot.

Pytanie tylko, do czego ta antypolska akcja jest wła-

dzom w Mińsku potrzebna. W istocie bowiem zyskuje na niej Rosja. Aleksander Łukaszenka traci jakiegokolwiek szanse na ewentualny manewr w polityce zagranicznej. Dawniej usiłował lawirować między Rosją i Zachodem, teraz staje się całkowicie zależny od Władimira Putina. Z logicznego punktu widzenia niszczenie grobów żołnierzy AK jest bez sensu: dzięki takim akcjom białoruskie społeczeństwo ani Łukaszenki nie poprze, ani nie stanie się antypol-

Aleksander Łukaszenka staje się całkowicie zależny od Władimira Putina.

Jedyne, co można zrobić, to jeszcze bardziej wspierać białoruskie społeczeństwo obywatelskie i białoruską opozycję. Łukaszenka kiedyś odejdzie, a cmentarze zostaną odnowione. Oby jak najszybciej.

Łukaszenki walka z grobami

Na Białorusi w barbarzyński sposób niszczone są cmentarze żołnierzy Armii Krajowej. To rzecz absolutnie niespotykana w świecie. Można ją porównać jedynie do dewastacji Cmentarza Orląt Lwowskich w 1971 r., dokonanej przez władze sowieckie.

Zaczął się od Mikuliszek w obwodzie grodzieńskim. Kwatera żołnierzy III i VI Brygady Armii Krajowej Okręgu Wileńskiego, którzy zginęli w 1944 r., głównie podczas operacji „Ostra Brama”, została zrównana z ziemią. Potem przyszła kolej na Kaczyce, gdzie pocho-

Wpisuje się to w narrację białoruskich władz. 9 kwietnia 2021 r. wszczęta została sprawa karna przeciwko byłym żołnierzom AK – nieliczni wciąż jeszcze żyją na Białorusi – oskarżonym o „ludobójstwo narodu białoruskiego”. Andrzejowi Poczobutowi, osadzonemu od marca 2021 r. w areszcie działaczowi Związku Polaków na Białorusi, władze zarzucają m.in. „rehabilitację nazizmu”. Tą „rehabilitacją” miało być dbanie o pamięć żołnierzy AK. Wiele mówi oświadczenie prokuratora generalnego Biało-

W SKRÓCIE

■ **Prześladowania w Pakistanie.** Kolejny chrześcijanin został w Pakistanie skazany na śmierć z oskarżenia o rzekome bluźnierstwo. W rzeczywistości chodziło o zakończenie działalności prowadzonego przez niego warsztatu motocyklowego, który stanowił konkurencję dla sąsiada muzułmаниna, prowadzącego podobną działalność.

■ **Rezygnacja premiera.** Boris Johnson zrezygnował 7 lipca z funkcji premiera Wielkiej Brytanii oraz lidera Partii Konserwatywnej, ale oświadczył, że pozostanie na obu tych stanowiskach do czasu wyłonienia jego następcy.

■ **Zabijają nienarodzonych.** Statystyki aborcji opublikowane przez Departament Zdrowia i Opieki Społecznej pokazują najwyższą liczbę aborcji w historii Anglii i Walii. W 2021 r. uśmiercono 214 869 dzieci, czyli ponad 4000 więcej niż w roku 2020. Tak znaczący wzrost jest wynikiem pierwszego pełnego roku obowiązywania prawa do aborcji farmakologicznej, której można dokonać na żądanie, nie wychodząc z domu.

■ **Moskwa bez rabina.** Naczelny rabin Moskwy Pinchas Goldschmidt, który po agresji Rosji na Ukrainę uciekł do Izraela, po prawie trzydziestu latach ustąpił ze stanowiska. Naciskany przez władze rosyjskie, aby publicznie poparł wojnę z Ukrainą, odmówił.

■ **Żałoba w Angoli.** Były prezydent Angoli Jose Eduardo dos Santos zmarł w klinice w Barcelonie. W kraju ogłoszono żałobę narodową. Funkcję prezydenta pełnił w latach 1979–2017.

■ **Wyższe kary w Japonii.** W Japonii zaczęły obowiązywać wyższe kary za obrażanie w sieci; za cybernęką grozi teraz kara do roku pozbawienia wolności i grzywna do 300 tys. jenów (ok. 10 tys. zł).

■ **Za prawdę o wojnie.** Dwudziestoletnia białoruska studentka Danuta Piarednia została skazana na 6,5 roku więzienia za udostępnienie na czacie tekstu krytykującego liderów Rosji i Białorusi za wojnę na Ukrainie.

■ **Śmierć brazylijskiego kardynała.** W São Paulo zmarł w wieku 87 lat kard. Claudio Hummes, emerytowany prefekt Kongregacji ds. Duchowieństwa i były przewodniczący Konferencji Biskupów Amazonii.

■ **Wobec prowokacji.** Prezydent Korei Południowej Yoon Suk-yeol rozkazał wojsku, aby w przypadku prowokacji ze strony Korei Północnej ukarać ją „szybko i mocno”.

■ **Boss w więzieniu.** Do Rzymu z Brazylii przewieziony został boss kalabryjskiej mafii 'Ndranghety 56-letni Rocco Morabito, który we Włoszech odbędzie łączną karę 30 lat więzienia za międzynarodowy handel narkotykami.

fol. PAP/EP/Chamila Karunathne

KRYZYS W SRI LANCE

Łącząc się z cierpieniem mieszkańców Sri Lanki, którzy nadal odczuwają skutki niestabilności politycznej i gospodarczej. Wraz z biskupami tego kraju ponawiam apel o pokój i błagam osoby sprawujące władzę, by nie lekcewały wołania ubogich i ludzkich potrzeb – mówił w niedzielę 10 lipca papież Franciszek. W Sri Lance

doszło do największych od lat protestów społecznych. Prezydent kraju Gotabaya Rajapaksa zapowiedział swoją dymisję, podobnie premier Ranil Wickremesinghe. Powodem protestów jest kryzys gospodarczy i ograniczenie dostępności podstawowych artykułów spożywczych oraz paliwa.

PALIUSZ DLA KARDYNAŁA NOMINATA

Nowy arcybiskup paragwajskiej archidiecezji Asuncion 71-letni Adalberto Martinez Flores otrzymał w miejscowej katedrze z rąk nuncjusza apostolskiego Eliseo Ariottiego paliusz arcybiskupi. Jest też wśród tegorocznych kardynałów nominatów ogłoszonych przez papieża Franciszka. W tym roku został również przewodniczącym episkopatu Paragwaju. W przeszłości był m.in. biskupem połowym Paragwaju.

fol. PAP/EP/Nathalia Aguilar

60 LAT NIEPODLEGŁOŚCI

Algieria uczciła 60. rocznicę uzyskania niepodległości wielką paradą wojskową w stolicy kraju Algierze, którą przyjął prezydent Abd al-Madżid Tabbun. Po 132 latach francuskich rządów kolonialnych i niemal ośmioletniej wojnie o niepodległość Francja uznała

niepodległość Algierii po podpisaniu w marcu 1962 r. porozumienia z Evian. W przeprowadzonym w 1962 r. referendum 99,72 proc. Algierczyków opowiedziało się za niezależnością od dawnej metropolii. Wojna algierska pochłonęła setki tysięcy ofiar.

fol. PAP/EP/Mohamed Messara

fot. PAP/EPA/Ashraf Amra

MUZUŁMANIE W MEKCE

Milion pielgrzymów z całego świata zgromadziło się w Mekce w Arabii Saudyjskiej, by odbyć hadżdż, czyli doroczną pielgrzymkę muzułmańską. Po dwóch latach ścisłych ograniczeń covidowych w rytuale uczestniczy ponad dwa razy mniej osób niż przed pandemią. Hadżdż został udostępniony tylko dla tych pielgrzymów, którzy zostali w pełni zaszczepieni przeciwko

COVID-19, przedstawili negatywny wynik testu i są w wieku od 18 do 65 lat. Władze szacują, że ok. 85 proc. pielgrzymów przybyło z zagranicy. W ramach środków bezpieczeństwa trzeci rok z rzędu wiernym nie wolno – wbrew tradycji – dotykać Al-Kaby, czyli miejsca kultu, w którym znajduje się Czarny Kamień, największa świętość islamu.

WIZJA GŁODU

fot. ks. Paweł Antosiak

Misjonarze widzą, jak wzrastają ceny żywności. Dostrzegają, że coraz trudniej jest organizować żywność. Z dnia na dzień bardziej realna staje się wizja głodu – mówi ks. Paweł Antosiak z polskiej sekcji Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie, który w ostatnich tygodniach przebywał w Afryce. Przedstawiciele pol-

skiej sekcji PKWP byli w Ugandzie i Republice Środkowoafrykańskiej. Brali udział w uroczystej inauguracji centrum edukacyjnego dla uchodźców z Bidibidi oraz we wręczeniu wyprawek dla dziewcząt, często już młodych mam, uczących się w szkole „Wstań i stój” w Bouar, gdzie ordynariuszem diecezji jest bp Mirosław Gucwa. Już w trakcie dwuletniej izolacji spowodowanej przez COVID racje żywnościowe zmalały niemal o połowę. – Wojna na Ukrainie może oznaczać, że zmaleją one jeszcze bardziej, a to wiązałoby się z racjami głodowymi – wyjaśnia ks. Paweł Antosiak. Dodaje, że na miejscu działają co prawda organizacje międzynarodowe, ale często oferują pomoc oderwaną od rzeczywistości. Pomoc dla najmłodszych zamieszkujących największy obóz dla uchodźców na świecie można przekazać poprzez przelew na konto: 87 1020 1068 0000 1402 0096 8990, z dopiskiem: Bidibidi.

PANDEMIA WRACA?

Kolejna fala pandemii COVID-19 pojawiła się w wielu krajach UE, a za wzrost zakażeń odpowiadają subwarianty Omikronu – BA.4 i BA.5. Po kilku miesiącach spadków liczba nowych infekcji na całym świecie wzrosła czwarty tydzień z rzędu – informuje Światowa Organizacja Zdrowia (WHO). Wariant Omikron koronawirusa jest nadal dominujący na całym świecie, stanowi 92 proc. sekwencji. Najwięcej infekcji w przeliczeniu na milion mieszkańców odnotowano w ciągu minionych dni we Francji, na Cyprze, w Grecji oraz we

fot. PAP/EPA/Caroline brehman

Włoszech, ale w światowej czołówce pod tym względem znajdują się również Malta, Niemcy i Portugalia.

■ Watykan przystąpił do Konwencji.

Państwo-miasto Watykan przystąpiło do Konwencji ONZ nt. Zmian Klimatycznych, zwanej potocznie Konwencją Klimatyczną.

■ Wypadek autokaru z pielgrzymami.

Do wypadku autokaru z 49 polskimi pielgrzymami doszło w miejscowości Moisei na północy Rumunii. Kierowca autokaru zginął, a siedem osób jest hospitalizowanych. Pielgrzymi pochodzili z rejonu Myślenic.

■ **Blżej do NATO.** W kwatrze głównej NATO w Brukseli ambasadorowie krajów sojuszu podpisali protokoły akcesyjne Finlandii i Szwecji w obecności fińskiego ministra spraw zagranicznych Pekka Haavisto i szwedzkiej minister spraw zagranicznych Ann Linde.

■ **Atak na burmistrza Pampeluny.** Trzech policjantów zostało rannych podczas ataku na Enrique Maya, prawnicowego burmistrza położonej w hiszpańskiej Nawarze Pampeluny, dokonanego przez radykałów z niepodległościowej lewicy baskijskiej (tzw. abertzale). Do ataku doszło podczas ulicznej procesji w trakcie Sanfermines, święta patro- na miasta św. Firmina.

■ **Zabójstwo byłego premiera.** Były premier Japonii i lider rządzącej Partii Liberalno-Demokratycznej 61-letni Shinzo Abe zginął postrzelony przez zamachowca w czasie wiecu politycznego. Abe był premierem Japonii w latach 2006–2007, a następnie od 2012 do 2020 r.

■ **Śmierć na morzu.** 22 migrantów z Mali, w tym 3 dzieci, utonęło u wybrzeży Libii – poinformowała Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji. 61 osób uratowała libijska Straż Przybrzeżna.

■ **Przeciw eutanazji.** Koreańscy biskupi potępił projekt ustawy o eutanazji, który trafił właśnie do parlamentu. Propozycja zakłada legalizację wspomaganego samobójstwa w przypadku śmiertelnej choroby. „Swoją godność człowiek odnajduje w fachowej opiece, a nie poprzez odebranie sobie życia” – skomentował wniosek arcybiskup Seulu Pierre Chung Soon-taick i zaapelował o rozszerzenie usług opieki paliatywnej.

■ **Hiperinflacja w Argentynie.** W Argentynie wzrost cen podstawowych produktów powszechnego spożycia wyniesie w tym roku 76 proc. i będzie najwyższy od czasów argentyńskiej hiperinflacji z 1991 r.

■ **Ogrzewalnie w Niemczech?** Coraz więcej niemieckich miast tworzy zespoły kryzysowe i opracowuje plany awaryjne na wypadek odcięcia przez Rosję dostaw gazu – pisze dziennik „Bild”. Ludwigshafen planuje nawet utworzenie hal, gdzie w zimie będą mogli ogrzać się mieszkańcy, których nie stać będzie na ogrzewanie.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Drogowskazy

Kiedy jadę w jakieś nieznanne miejsce, od razu szukam wzrokiem wieży kościoła. Kiedy ją dostrzegam, przestaję czuć się wyobcowana, bo wiem, gdzie mam iść, by nie czuć się samotna czy zdana tylko na własne siły.

W Polsce nie ma z tym problemu, gdyż kościoły (czynne!) znajdują się na każdym kroku, ale gorzej sprawa ma się w czasie pobytu za granicą. Oczywiście, wszystko zależy od tego, dokąd się udajemy, ale coraz częściej na Zachodzie, nawet gdy znaj-

dziemy wzrokiem wież kościoła – albo i nie, bo nowoczesne świątynie wież już nie mają – to może się okazać, że ten obiekt

jest na stałe zamknięty lub też nie pełni już funkcji sakralnej.

Osoby, które dużo podróżują, wiedzą, że na Zachodzie trudno jest być codziennie na Eucharystii. W każdy dzień Msze święte odprawiane są zazwyczaj w innym kościele, bo na dany teren przypada tylko jeden ksiądz, który obsługuje kilka świątyń. Do tego kościoły sukcesywnie są zamykane i przeznaczane do innych celów użytkowych ze względu na niemożność ich utrzymania, z powodu zbyt małej liczby wiernych.

Niedawno media obiegrała informacja, że 74-letni holenderski przedsiębiorca Wim Annen skupuje nie-

czynne kościoły, ażeby nie zostały zamienione na sklepy czy mieszkania. Holender jest przekonany, że mimo iż coraz mniej ludzi uczęszcza do kościoła, to „wiera ludzi nie zanikła” i „potrzeba obecności kościoła znów wzrośnie”. Może i ma rację,

fot. pixabay.com

bo na przykład we Francji, gdzie w ostatnich latach dochodzi do wielu aktów wandalizmu wobec kościołów

We Francji, mimo ogromnej sekularyzacji oraz aktów wandalizmu wobec kościołów, wciąż buduje się nowe świątynie.

i innych miejsc kultu oraz ogromnej sekularyzacji, wciąż buduje się nowe świątynie. Oczywiście nie w tak dużej liczbie jak ma to

miejsce w Polsce – chodzi obecnie mniej więcej o pięć w skali kraju – ale już samo to, że na Zachodzie konsekuje się jeszcze nowe kościoły, jest „znakiem nadziei”, jak mówi proboszcz jednej budowanych świątyń.

Mimo malejącej frekwencji na nabożeństwach także w naszym kraju trwa budowa nowych świątyń: kilku w archidiecezji warszawskiej i krakowskiej, a nawet kilkunastu w archidiecezji poznańskiej. W ostatnim czasie powstały też nowe sanktuaria, np. te poświęcone bł. kard. Wyszyńskiemu na fali jego beatyfikacji.

Trendy architektoniczne i budowlane nowych świątyń są różne i zależą

od kraju, a nawet od regionu. Na Zachodzie zdecydowanie mniej niż nad Wisłą przypominają klasyczne budynki sakralne. A zaprojektowanie kościoła jest dużym wyzwaniem dla architektów, gdyż w obiektach świeckich użyteczność góruje nad ideą, a w kościołach jest odwrotnie. Tu dominuje symbolika. Ponadto współczesne środki wyrazu dają

szerokie pole do popisu architektom, co też często nie przypada do gustu ani proboszczom budowanych kościołów, ani wiernym. Najnowsze projekty świątyń są bowiem w dużej mierze performatywne i chcą z odbiorcy uczynić uczestnika, a nie widza. Niekiedy prowadzi to do przerostu formy nad treścią, ale niełatwo jest wypracować harmonię między tradycją a nowymi środkami wyrazu. Często dochodzi tu do konfliktu, jak w przypadku rzymskiego kościoła jezuitów Il Gesù, gdzie w barokowym prezbiterium na drewnianych kręgach ustawiono nowoczesny stół ołtarzowy, nad którym zwiśa ogromny pierścień z krzyżem. Niektórzy okrzyknęli ten nowy wystrój „dziwactwem” lub „postępem po jezuicku”, chociaż odpowiada on normom liturgicznym dotyczącym wnętrza świątyni.

Jakkolwiek na to patrzeć, najważniejsze jest to, aby kościoły nie zniknęły z krajobrazu miast i wsi. Tak, byśmy w każdej naszej podróży mieli drogowskazy, które wskażą nam drogę do domu.

Zbrodniarze ukarani

Po niemal 40 latach od popełnienia przez nich niezliczonych zabójstw na bezbronnych cywilach sąd federalny w Buenos Aires skazał na kary dożywotniego więzienia czterech byłych wyższych oficerów argentyńskiego lotnictwa w służbie junty wojskowej, która rządziła w Argentynie w latach 1976–1983. Zostali uznani za wykonawców rozkazów junty, w rezultacie których poddano torturom blisko 5 tys. osób. Ogromna większość z nich straciła życie.

Podejrzanych o działalność opozycyjną, a także zwłoki tych, którzy nie przeżyli tortur, ładowano nocami do wojskowych samolotów lub śmigłowców. Następnie maszyny leciały nad morze. W znacznej odległości od brzegu żywi i martwi byli wyrzucani z pokładu. Ogłoszone uzasadnienie wyroku stwierdza, że skazani są bezpośrednio odpowiedzialni za tzw. loty śmierci./wś

Biden walczy z życiem

Prezydent USA Joe Biden podpisał rozporządzenie mające zwiększyć dostęp Amerykanek do pigulek abortyjnych oraz zapewnić ochronę kobietom poszukującym informacji na temat aborcji. To odpowiedź na wyrok Sądu Najwyższego w sprawie aborcji, który Biden określił jako „straszny, radykalny i przewrotny” oraz „oparty nie na konstytucyjnej ocenie, lecz (...) czystej politycznej władzy”.

Podpisane przez prezydenta dokumenty zobowiązują rządowe agencje do znalezienia dodatkowych sposobów zabezpieczenia dostępu do pigulek abortyjnych, a także ochrony danych cyfrowych, by dane na temat kobiet poszukujących informacji o aborcji nie docierały m.in. do władz stanów, gdzie aborcja jest zakazana./wś

Dariusz Kowalczyk SJ

A może by tak Bareja 2022

Słarsi pamiętają filmy Stanisława Barei, m.in. „Poszukiwany, poszukiwana”, „Nie ma róży bez ognia”, „Brunet wieczorową porą”, „Co mi zrobisz, jak mnie złapiesz”, „Alternatywy 4”, a przede wszystkim najbardziej znany „Miś”. Niektóre sceny i powiedzonka z „Misia” weszły do zbiorowej świadomości. Wystarczy przypomnieć słynne „Parówkowym skrytozercem mówimy – nie!”, które pada po tym, jak ktoś skradł z planu filmowego parówki, będące ważnym rekwizytem. Albo tekst szatniarza: „Ja tu jestem kierownikiem tej szatni. Nie mamy pańskiego płaszcza, i co pan nam zrobi?” Wciąż też śmieszy nas powiedzonko: „Klient w krawacie jest mniej awanturujący się”. Wspominamy na koniec kultową scenę z jakimś Jarząbkim Wacławem, który chce się podliznąć prezesowi klubu „Tęcza” i nagrywa na klubowy magnetofon przemówienie-piosenkę: „Łubu dubu, łubu dubu, niech żyje nam prezes naszego klubu! Niech żyje nam!”.

Młodzi mogą mieć jednak problemy ze zrozumieniem humoru komedii Barei, bo do tego potrzebne jest wyuczucie absurdu czasów PRL-u. Ale przecież absurdów nie brakuje także w naszych czasach. Przydałby się jakiś nowy Bareja, który zrobiłby „Misia 2022”. Wyobraźmy sobie, jak do klubu sportowego „Tęcza”, gdzie jest sekcja podnoszenia ciężarów kobiet, przychodzi dwumetrowy brodaty gość, który oznajmia prezesowi, że chce wstąpić do klubu i startować w zawodach podnoszenia ciężarów jako kobieta, bo... czuje się kobietą. Na co prezes zaczy-

na kluczyć, gdyż boi się oskarżenia o dyskryminację i molestowanie. Ileż byłoby tu okazji do ironicznnych scenek i powiedzonek? Byłoby z czego się śmiać, prawda?

By pociągnąć tego rodzaju klimaty, wyobraźmy sobie, że w nowym filmie Barei do klubu

„Tęcza” przychodzi posłanka partii „Zielono-Kolorowo” i stawia problem podziału na łazienki męskie i żeńskie, który „nie odpowiada naszym czasom”. Posłanka poucza prezesa, że płci jest 56 i właściwie to powinno być 56 toalet/łazienek. Przy okazji oznajmia, że ona sama jest „cisgender female”. 56 łazienek byłoby jednak trudne do wykonania. Dlatego też posłanka domaga się zdecydowanie jednej toalety/łazienki, żeby nikt nie czuł się wykluczony. Wielkie możliwości budowania filmowych scenek stwarza kwestia, czy w unisexłazienkach powinny być pisuary, czy też nie. Posłanka wskazuje dwie możliwości. Pierwsza to całkowita likwidacja pisuarów. Druga natomiast to zorganizowanie odpowiednich zajęć w klubie, aby nauczyć kobiety korzystania z tychże. Coraz bardziej spocony prezes klubu nie wie, co mówić i co robić... I coraz bardziej się boi.

Do powyższych scenek można by dorzucić wątek o problemach pani profesor, która podczas uniwersyteckich wykładów o rodzinie stwierdziła, że „tylko kobieta może mieć miesiączkę”, i ma z tego powodu poważne problemy. Atakuje ją akademicka organizacja „Uniwersytet różowy”, kipią z oburzenia postępowe media. Bo przecież wiadomo, że ktoś, kto uważany był za kobietę, może odkryć, że jest mężczyzną, a zatem jest nim na-

prawdę, a mimo to może mieć miesiączkę. Pani profesor składa samokrytykę, ale i tak zostaje wyrzucona z uczelni. Proszę zauważyć, że ja tu właściwie niczego nie wymyślam. To wszystko już ktoś gdzieś zaproponował, a nawet zrealizował. I to wszystko pcha się do Polski...

Obawiam się, że nawet gdyby znalazł się nowy Bareja i chciał zrobić nowego „Misia”, to taki film nigdy by nie powstał.

W „Misiu 2022” nie powinno zabraknąć scenek z nowoczesnych redakcji lewicowo-liberalnych czasopism. Tam można by pokazać redaktora naczelnego poczytnego tygodnika, który walczy o prawa kobiet, osób o innym niż biały kolorze skóry, a przede wszystkim o prawa wszystkich wspomnianych 56 płci. Ale na kolegiach redakcyjnych wyzywa, opowiada seksistowskie i rasistowskie dowcipy, przy czym bacznie obserwuje, kto się nie śmieje. A im bardziej dziennikarze są ze sobą skłóceni, a donosy, oszczerstwa, mobbing stają się codziennością, tym bardziej ci sami ludzie atakują duchownych katolickich, że nie są przejrzyści. Do redakcji przybywa właściciel tygodnika i każdemu z osobna wbija do głowy, żeby „tylko nie mówić nikomu”.

Obawiam się jednak, że nawet gdyby znalazł się nowy Bareja i chciał zrobić nowego „Misia”, to taki film nigdy by nie powstał. Starzy komuniści traktowali tego rodzaju filmy jako swego rodzaju wentyl bezpieczeństwa. Poza tym potrafili niekiedy wykazać się poczuciem humoru na swój temat. Tymczasem nowa liberalna lewica, do której należy większość aktorów, traktuje swoją ideologię śmiertelnie poważnie.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Zniszczyli polski cmentarz

W Mikuliskach w obwodzie grodzieńskim na Białorusi zrównano z ziemią kwatery żołnierzy AK poległych w 1944 r.; nie pozostał żaden z 22 krzyży postawionych w tym miejscu pamięci.

Ambasada Polski na Białorusi poinformowała na Twitterze, że charge d'affaires Polski na Białorusi Marcin Wojciechowski złożył kwiaty i zapalił znicze na grobach żołnierzy AK w Mikuliskach – na cmentarzu, który został „barbarzyńsko zrównany z ziemią”. „Polskie miejsca pamięci narodowej na Białorusi nie zostaną zapomniane. Chwała Bohaterom” – podkreśla polska placówka.

Polskie MSZ oświadczyło, że Polska potępia wszelkie akty bezczeszczenia pamięci żołnierzy, którzy ponieśli najwyższą ofiarę w obronie swojej ojczyzny. W oświadczeniu wezwano białoruskie władze do natychmiastowego zaprzestania „haniebnych działań wymierzonych w polską pamięć na Białorusi”. /wś

Prawosławni przeciw wojnie

Potępienie wojny rozpętanej przez „putinowską Rosję przeciw suwerennemu narodowi Ukrainy”, „destrukcyjnego stanowiska Patriarchatu Moskiewskiego”, który stał się „sługusem” reżymu putinowskiego, oraz zrozumienie konieczności osiągnięcia jedności prawosławia na Ukrainie – to tylko niektóre punkty deklaracji porozumienia, zawartego przez przedstawicieli dwóch ukraińskich jurysdykcji prawosławnych 5 lipca w Kijowie. Spotkali się oni w historycznym Soborze Mądrości Bożej. Deklarację podpisali przedstawiciele Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego i Prawosławnego Kościoła Ukrainy.

Pod koniec czerwca papież Franciszek ogłosił list apostolski „*Desiderio desideravi*”, mający na nowo podkreślić sens i piękno liturgii. Potrzeba nam nowego spojrzenia na Mszę świętą?

Troska o piękno liturgii jest obowiązkiem nie tylko księdza czy organisty, nie tylko odpowiedzialnych za wystrój kościoła, ale wszystkich uczestników liturgii. Jest to obowiązek zaszczytny, ale jednak obowiązek. Chyba nawet instynktownie czujemy, że niedzielna Msza święta powinna mieć charakter odświętny. Przychodzimy na nią świadomie ubrani, bez pośpiechu, we wzajemnej zgodzie. Nawet jeśli nie do końca to nam się udaje, to wiemy przecież, że tak być powinno.

I to bardzo dobrze, że kolejni papieże nam o tym przypominają – że przywołam rozdział poświęcony pięknu celebracji liturgicznej w encyklice eucharystycznej Jana Pawła II czy encyklikę „*Sacramentum caritatis*” Benedykta XVI. Teraz obecny Ojciec Święty również nam o tym przypomina.

Kościół naucza, że Eucharystia jest źródłem i szczytem chrześcijańskiego życia. Przypomnijmy – czym jest ona w swojej istocie?

Eucharystia to nasze – moje, twoje i nas wszystkich – spotkanie z kochającym nas Zbawicielem. Powiedzmy dokładniej: dar Eucharystii to coś jeszcze więcej niż nasze spotkanie z żyjącym, kochającym i obdarzającym nas Chrystusem. Eucharystia to nasze regularne, nie tylko jednorazowe, ponawiane w kolejne niedziele spotkanie się z Nim, który umiłował nas aż do końca i który może i chce doprowadzić nas do siebie ostatecznie, na życie wieczne.

Nigdy dość przypominania, że zwyczajni ludzie, nawet apostołowie, nie mogliby nam takich spotkań zapewnić. On sam, Jezus Chrystus, do tych spotkań nas zaprasza. „To czyńcie na moją pamiątkę” – powiedział pod-

Jak dobrze przeżyć Mszę

Z o. **Jackiem Salijem OP** rozmawia Radosław Molenda

czas ostatniej wieczerzy. To przede wszystkim Jemu zależy na tym, żebyśmy zechcieli być Jego przyjaciółmi. A przecież być przyjacielem Boga, być przyjacielem Jezusa Chrystusa, to absolutnie najwyższa godność, jakiej człowiek może dostąpić. Zarazem byłoby czymś absurdalnym zapomnieć o tym i nie doceniać tego, że wyłącznie my jesteśmy beneficjentami tego, że samemu Bogu zależy na tym, żebyśmy się z Nim przyjaźnili.

Dlaczego więc na spotkanie z Bogiem, który chce być z nami w regularnej, przyjacielskiej relacji, decyduje się – według statystyk – coraz mniej osób?

Zmniejszający się udział w niedzielnej Mszy świętej czasem tłumaczy się niedawną pandemią. Wielu z nas przestało przywiązywać wagę do tego, że radiowy czy telewizyjny przekaz liturgii mszalnej nie zastąpi osobistego uczestnictwa. Podobnie jak

rozmowa telefoniczna nie zastąpi osobistego spotkania z tymi, których kochamy. Tu chodzi nie tylko o to, że przez radio czy Internet nie da się przystąpić do Komunii świętej.

Fakt faktem, że zwiększa się liczba takich katolików, którzy wprawdzie od wiary nie odchodzą, ale na niedzielnej Mszy pojawiają się tylko od czasu do czasu. Wydaje się, że zjawisko to ma wiele cech zwyczajnego

regresu do dawnej religijności pogańskiej. Do cotygodniowego świętowania wezwał nas dopiero sam Bóg w trzecim przykazaniu Dekalogu. Przedtem ludzie w zasadzie uznawali Pana Boga, liczyli na Jego opiekę i od czasu do czasu uciekali się do Niego za pomocą religijnych aktów, ale regularnego kontaktu z Bogiem nie umieli sobie nawet wyobrazić. Człowiek lękał się z Bogiem zaprzyjaźnić. Słowem, odchodząc od niedzielnej Mszy świętej (i codziennej modlitwy) próbujemy być chrześcijanami w sposób mało chrześcijański. Stąd wielka potrzeba, by odnowić nasze przeżywanie niedzieli, przywrócić jej rangę, na którą zasługuje.

Jak to zrobić?

Żeby niedziela naprawdę stała się ważna w naszym życiu, trzeba zatęsknić za przyjaźnią z Bogiem, trzeba wrócić do rozumienia i traktowania Mszy jako wspaniałej szansy spotkania z Bożą miłością. „Boże, wiem, że to ponad moje siły i możliwości, ale Ty możesz sprawić, bym się z Tobą przyjaźnił, bo wiem, że Ty jesteś moim, naszym przyjacielem, że Tobie na nas zależy”.

We wspomnianym liście Franciszek przypomniał, że Eucharystia nie jest jedynie upamiętnieniem ostatniej wieczerzy, lecz jest jej uobecnieniem. Co to oznacza?

W szóstym rozdziale Ewangelii Jana opisane jest zgorszenie, jakim słuchacze zareagowali na obietnicę Pana Jezusa, że da nam swoje ciało do spożywania. Większość uczniów i słuchaczy wtedy od Niego odeszła. Oni dobrze zrozumieli, że Jezus naprawdę chce nas karmić swoim Ciałem, a nie tylko symbolicznie. Dobrze sobie zapamiętajmy, jak Pan Jezus się wtedy zachował. On nie próbuje zatrzymać odchodzących, ale tych, którzy zostali, pyta: „A może i wy chcecie odejść?”. Eucharystia jest to naprawdę niepojęty dar bezpośrednio-go dostępu do żyjącego Pana Jezusa – tego Jezusa, który odkupił nas przez swoją ofiarę na krzyżu.

Eucharystia to spotkanie z Bogiem osobiste, ale nie można zapomnieć, że także wspólnotowe.

Papież Franciszek trafnie powiedział, że Bóg chce zbawić każdego z nas, ale nikogo w pojedynkę. Zresztą, pomyślmy: spożywając ciało Pańskie, my jako Kościół stajemy się coraz więcej ciałem Chrystusa! W Kościele nie mamy mocniejszego sposobu, żeby gromadzić się wokół Chrystusa, niż właśnie Eucharystia. Święty Tomasz z Akwinu odważał się nawet mówić, że dzięki Eucharystii jesteśmy „quasi una persona mystica” – jakby jedną mistyczną osobą.

Przywołam jeszcze bardzo dawne świadectwo, zapisane w „Didascaliach apostołskich” – starochrześcijańskim dokumencie z III w. Znajdziemy tam takie mniej więcej pouczenie: „Nie opuszczajcie niedzielnych zebrań, bo Chrystus wtedy liczy tych, którzy do Niego należą. Nie przychodząc w niedzielę na Eucharystię, pozbawiasz Ciała Chrystusa jednego z członków, to tak jakbyś się wypisywał z Kościoła”.

Rozwijemy wątpliwość: czy jest sens uczestniczenia w Eucharystii osób, które z różnych powodów nie mogą przyjąć Komunii świętej?

Msza święta to spotkanie wiary, zatem jest ona również wspólnym słuchaniem słowa Bożego, wspólną modlitwą! Nawet jeżeli ktoś znalazł się w sytuacji, że nie wolno mu przystąpić do Komunii świętej, to przecież jeśli jest on człowiekiem wierzącym, wolno mu się modlić i powinien dbać o stan swojej wiary. W momencie, kiedy wiernym jest rozdawana Komunia święta, człowiek taki może pogłębiać się w swojej tęsknocie za spotkaniem bezpośrednim z Chrystusem w sakramencie Eucharystii. Wcześniej czy później taki moment – ufajmy – przecież nadejdzie!

Pytanie to dotyczy również tych, niestety, nierzadkich sytuacji, gdy wspólnota wiernych nie ma własnego kapłana i nawet w niedzielę nie może się spotkać na Mszy świętej. Kościół gorąco zachęca, żeby katolicy, którzy znaleźli się w takiej sytuacji, starali się jednak gromadzić na niedzielnej modlitwie. Podejmując ten temat w encyklice „Ecclesia de Eucharistia”, św. Jan Paweł II przypomniał, że również taka wspólnota – ponieważ jest wspólnotą wiary – jest zakorzeniona w Eucharystii i opiera się na niej. Toteż osoby odpowiedzialne za funkcjonowanie takich wspólnot – podpowiada papież – powinny skrupulatnie wykorzystywać wszelkie możliwości, kiedy przynajmniej od czasu do czasu da się zaprosić jakiegoś katolickiego księdza do odprawienia Eucharystii.

Jak przygotować się do przeżywania liturgii, by była ona dla nas czymś za każdym razem wyjątkowym, budującym nas, i z czym winniśmy na spotkanie eucharystyczne z Bogiem przychodzić?

Już Jan Kochanowski skarżył się na to, że zbyt łatwo gubimy świąteczny charakter niedzieli. Posłuchajmy, co pisał w „Pieśni świętojańskiej o Sobótce”:

*Dzieci, rady mej słuchajcie,
Ojców zwyczaj zachowajcie:
Święto niechaj świętem będzie,
Tak bywało przedtem wszędzie.
Święta przedtem ludzie czcili,
A przecież wszystko zrobili,
A ziemia hojnie rodziła,
Bo pobożność Bogu miła.
Dziś bez przestanku pracuję
I dniom świętym nie folguję;
Co rok słabsze urodzaje,
A zła drogość za tym wstaje.*

Nie byłbym – odpowiadając na to pytanie – zbyt nym rygorystą, z pewnością jednak nie powinno się Mszy świętej traktować jako tylko jednego z wielu wydarzeń na liście naszych niedzielnych zajęć. Samo przystąpienie do modlitwy, a co dopiero przyjdzie na zgromadzenie eucharystyczne, musi zawierać w sobie moment wyciszenia się, świadomości, że oto idę na spotkanie z kochającym mnie Bogiem. Jest coś wysoce niewłaściwego w tym, że czasem zdarza się nam przyjść do kościoła bezpośrednio po burzliwej kłótni albo po jakimś skrajnie egoistycznym zachowaniu. Przecież Eucharystia ze swojej istoty jest dzie-

czynieniem, świętem, jak Pan wspominał – źródłem i szczytem naszej wiary. To wyciszenie dotyczy nie tylko mojej psychiki, ale także postawy duchowej. Niedobrze jest iść na Mszę świętą, obmyślając jakieś niegodziwe działanie, np. zemstę na kimś czy możliwość nieuczciwego zarobienia pieniędzy. I potem jak gdyby nigdy nic przystępować do Komunii świętej.

Pozwólmy Bogu, by Eucharystia nas kształtowała. Wszystkie cztery Ewangelie mówią o ostatniej wieczerzy, jednak o ile pierwsze trzy, synoptyczne [św. Mateusza, Marka i Łukasza – przyp. red.], opisują samo ustanowienie Eucharystii, św. Jan w to miejsce daje nam opis obmycia przez Jezusa uczniom nóg. To postawa uniżenia i służby, którą mamy naśladować w stosunku do siebie nawzajem. Eucharystia nie tylko buduje nas, naszą wiarę i nasze wspólnoty. Zawiera w sobie także potężne wezwanie do postaw zauważania potrzeb innych osób, nie tylko ubogich i głodnych, i służby innym.

A z czym na Eucharystię przychodzić?

Z wdzięcznością za Jego obecność, z tęsknotą, żeby Go kochać jeszcze więcej. Przychodźmy z całym naszym życiem, z naszymi radościami i smutkami, przedstawiajmy Mu nasze prośby, problemy i radości. Powierzamy się miłosiernemu Bogu i świętujemy z Nim wspólnotę.

Franciszek o liturgii

Liturgia jest szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła, i jednocześnie jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc – czytamy w soborowej Konstytucji o liturgii (nr 10).

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

Dariusz Kowalczyk SJ

Bez przeżywanej z wiarą liturgii Kościół zdegradowałby się do jakiegoś klubu dyskusyjnego lub – w najlepszym przypadku – do swego rodzaju charytatywnej organizacji pozarządowej. W tym samym miejscu Sobór Watykański II precyzuje: „Albowiem prace apostolskie to mają na celu, aby wszyscy stawiający się dziećmi Bożymi przez wiarę i chrzest, schodzili się razem, wielbili Boga pośród Kościoła, uczestniczyli w Ofierze i pożywiali Wieczrę Pańską”. Dlatego też różnych „opisywaczy” i „reformatorów” Kościoła pytam niekiedy, kiedy ostatni raz uczestniczyli

w liturgii Triduum Paschalnego. Bo jak nie uczestniczyli, to mają blade pojęcie o naturze i misji Kościoła, który sprawując liturgię, głosi zbawienie w ukrzyżowanym i zmartwychwstałym Chrystusie. Nic więc dziwnego, że Kościół raz po raz przypomina o pięknie i ważności liturgii, a na różnych poziomach życia wspólnoty katolickiej publikowane są stosowne dokumenty. Niedawno papież Franciszek ogłosił List apostolski o liturgii „*Desiderio desideravi*”.

NIE TYLKO MEDITACJA

Wielu komentatorów podkreśla, że list Franciszka o liturgii nie jest jakimś dyscyplinarno-normatywnym dokumentem, ale raczej swego rodzaju medytacją, której celem jest zachęcenie do ponownego odkrycia liturgii w duchu reform Soboru Watykańskiego II. Z drugiej strony widać w liście określoną wizję liturgii, która budzi pewne dyskusje, szczególnie w tzw. środowiskach tradycjonalistycz-

nych. Zresztą, już w pierwszym zdaniu papież odwołuje się do motu proprio „*Traditionis custodes*”, czyli opublikowanego niedawno dokumentu, który ograniczył możliwości sprawowania liturgii w przed-soborowym rycie. Dokument ten i jego wprowadzanie w życie spowodowały gwałtowne kontrowersje w wielu Kościołach lokalnych.

Franciszek przypomina zacytowane już zdanie Soboru, że liturgia jest źródłem i szczytem życia Kościoła, i podkreśla, że skoro tak, to „byłoby czymś banalnym odczytywanie napięć, które pojawiają się wokół liturgicznych celebracji, jako jedynie prostych różnic pomiędzy różnymi wrażliwościami na określone formy rytów” (nr 31). Papież wskazuje, że w grze znajduje się w ogóle rozumienie Kościoła. Po czym formułuje swoiste upomnienie: „Nie rozumiem, jak można mówić, że uznaje się ważność Soboru [...] i nie przyjmować reformy liturgicznej zapoczątkowanej przez *Sacrosanctum Concilium*,

która wyraża rzeczywistość Liturgii w ścisłym związku z wizją Kościoła wspaniale opisaną przez *Lumen gentium*” (nr 31). Na koniec tego akapitu Franciszek stwierdza zdecydowanie, że księgi liturgiczne promulgowane przez Pawła VI i Jana Pawła II są „jedynym wyrazem *lex orandi* Rytu Rzymskiego” (nr 31). W tych wypowiedziach „tradycjonałści” dostrzegli kolejny krok w kierunku „pogrzebania starożytnego rytu”. Aczkolwiek wielu z nich powinno najpierw uderzyć się w piersi, gdyż nie brakowało zaciętych soborowych reformy liturgicznej i lekceważących nowy ryt Mszy.

W każdym razie widać różnicę w podejściu do liturgii między Franciszkiem a Benedyktem XVI. Papież emeryt wielokrotnie bronił „starego rytu”, wskazując, że jest on niesłusznie krytykowany, wręcz wyśmiewany. A przecież ryt trydencki, w którym przez kilka wieków Kościół celebrował Mszę świętą i inne sakramenty, i na którym wychowały się rzesze świętych, wybitnych synów i córek Kościoła, nie mógł być czymś błędnym. Przy czym takie stanowisko nie oznacza w żadnej mierze negowania liturgicznych reform po ostatnim Soborze. Ratzinger wyraża nadzieję, że w dyskusji na temat liturgii „naszym wspólnym celem [...] nie jest ujednolicenie liturgii, lecz pojednanie”. Po czym dodaje: „Nie jestem za jednolitością, musimy jednak przeciwstawić się oczywiście chaotyczności i fragmentaryzacji liturgii” (*Opera omnia*, t. XI, Lublin 2012, s. 625). A zatem problem, o którym mowa, dotyczy tego, jak zachować liturgiczną jedność w różnorodności. Innymi słowy: ile i w czym jedności, a ile i w czym różnorodności, i dlaczego? Warto tu przypomnieć, że synod nt. Amazonii podjął kwestię możliwości wprowadzenia amazońskiego rytu Mszy. By uzasadnić taki pomysł, w dokumencie końcowym synodu napisano, że „Sobór Watykański II otworzył przestrzeń dla pluralizmu liturgicznego, dla wariacji i różnorodności” (nr 116). Tymczasem w liście „Desiderio desideravi” Franciszek wydaje się kłaść nacisk raczej na jedność posoborowej liturgii, a w konsekwencji na to, że „nie możemy powrócić do tego rytu, którego potrzebę reformy czuli ojcowie Soboru, *cum Petro et sub Petro*” (nr 61).

NIEBEZPIECZEŃSTWA I WYZWANIA

Papież Franciszek wskazuje różne niebezpieczeństwa, na jakie narażona jest ce-

lebracja liturgiczna. Przypomina swe nauczanie z adhortacji „*Evangelii gaudium*” o gnostycyzmie i neopelagianizmie. Gnostycyzm to postawa, która redukuje wiarę chrześcijańską do osobistych, subiektywnych przekonań i odczuć. Neopelagianizm natomiast to umniejszanie znaczenia łaski Bożej i koncentrowanie się na własnych wysiłkach, co często wiąże się z krytycznym osądzaniem innych. Tymczasem autentyczna liturgia uczy nas – podkreśla Franciszek – czegoś zupełnie innego, mianowicie tego, że nikt nie zbawia się sam, gdyż jedynie Bóg może nas oczyścić, uświęcić i doprowadzić do życia wiecznego. Ponadto to zbawcze działanie Boga, choć dotyczy jednostek, dokonuje się we

wspólnocie. Słowo „liturgia” pochodzi z greki i oznacza „służbę pełnioną przez lud”. Nikt nie sprawuje liturgii sam sobie, ale razem z innymi we wspólnocie Kościoła, dlatego uczestniczenie w celebracjach liturgicznych powinno być podporządkowane usta-

lonym z góry regułom kościelnym. „Sztuka celebracji nie polega na improwizacji. [...] Czynienie wszyscy razem tego samego gestu, mówienie wszyscy razem jednym głosem, jest przekazywaniem jednostkom mocy całego zgromadzenia” (nr 50, 51) – czytamy w liście „Desiderio desideravi”.

Papież zaprasza do ciągłego odkrywania piękna liturgii. Podkreśla jednak, że nie chodzi tutaj o jakiś „rytualny estetyzm, zatroskany jedynie o zewnętrzną formę rytu i szukający zadowolenia w skrupulatnym przestrzeganiu rubryk” (nr 22). Z drugiej strony trzeba odrzucić przeciwstawną skrajność, która potrzebą prostoty tłumaczy banalność, powierzchowność, zredukowanie liturgii do tego, czy jest ona ważnie sprawowana. Franciszek zauważa, że niekiedy nieodpowiednie sprawowanie liturgii próbuje się usprawiedliwić odwołaniem się do „poczucia tajemnicy”. Przesadne, pompatyczne celebrowanie gestów i słów albo – na odwrót – niedbałe odprawianie liturgii tłumaczy się tym, że ostatecznie jest to „misterium – tajemnica”. Jednak „tajemnica” nie oznacza w przypadku liturgii czegoś kompletnie niezrozumiałego, ale Boga, który nas nieskończenie przekracza, a jednocześnie nas kocha, wchodzi z nami w relację, by nas doprowadzić do nieba. A zatem liturgia powinna być celebrowana pięknie, godnie, prosto, z dbałością o czytelność znaków, które mają nam mówić o tej Bożej miłości.

Katechizm poucza nas, że sakramenty to widzialne znaki niewidzialnej łaski Bo-

żej. Dlatego Franciszek przestrzega z jednej strony przed jakąś duchową abstrakcją, a z drugiej przed zbytnim skoncentrowaniem się na materialnych znakach. Chodzi o to, by istniała równowaga pomiędzy znakami, jak np. chleb, wino, woda, olej, szata, kolor, a ich duchowym, niewidzialnym znaczeniem. Cytując Romano Guardiniego, papież zauważa, że problem współczesnego człowieka w przeżywaniu liturgii polega m.in. na utracie zdolności rozumienia, czucia symboli, które właśnie łączą w sobie widzialne i niewidzialne. Jedną ze spraw, na które w tej sytuacji trzeba położyć nacisk, jest wprowadzanie dzieci od najmłodszych lat w świat symboli, poczynając od znaku krzyża. Swoją rolę do odegrania mają tutaj księża i katecheci, ale przede wszystkim rodzice i dziadkowie.

W liturgii – podkreśla Franciszek – nie powinno zabraknąć milczenia. Nie chodzi tu o jakieś odizolowanie się milczeniem od innych, zamknięcie się jednostki w sobie. Istotą momentów milczenia jest indywidualne i wspólnotowe uświadomienie sobie cichej obecności i działania Ducha Świętego, bez którego liturgia byłaby jedynie jakimś wspomnieniem przeszłości, a nie aktualizowaniem zbawczych wydarzeń tu i teraz. Można by powiedzieć, że liturgia potrzebuje ciszy, tak jak muzyka potrzebuje pauz. W przeciwnym razie wszystko się zlewa w jakąś niezrozumiałą kakofonię.

NA ZAKOŃCZENIE O NAJWAŻNIEJSZYM

Jednak to nie zagrożenia liturgiczne i nie kontrowersje dotyczące „tradycjonalistów” są najważniejsze w liście Franciszka o liturgii. Najważniejsze jest przypomnienie, że w centrum celebracji nie stoi jakaś idea, rytuał, ale żywa Osoba, Jezus Chrystus. „Wiara chrześcijańska – pisze papież – albo jest spotkaniem z Nim [Chrystusem] żywym, albo wcale jej nie ma. Liturgia gwarantuje nam możliwość takiego spotkania” (nr 10, 11). Sam Jezus powiedział swoim uczniom: „Czyńcie to na moją pamiątkę” (Łk 22, 19). A Kościół od samego początku „rozumiał – czytamy w liście Franciszka – że to, co było widzialne w Jezusie, co można było zobaczyć i dotknąć rękoma, Jego słowa i gesty, konkretność Słowa wcielonego, wszystko to znalazło się w celebrowaniu sakramentów” (nr 9). A zatem ciągła formacja liturgiczna, do której wszyscy wierni są wezwani, to uczenie się znajdowania w liturgii żywego Jezusa Chrystusa, posłanego przez Ojca, który razem z Synem posyła nam Ducha Świętego.

W SKRÓCIE

fot. www.diecezja.gda.pl

■ **Nowy biskup w Gdańsku.** Papież Franciszek mianował ks. Piotra Przyborka, dyrektora Wydziału Duszpasterskiego Kurii Metropolitalnej w Gdańsku-Oliwie, biskupem pomocniczym archidiecezji gdańskiej. Święcenia biskupie odbędą się 20 sierpnia o godz. 10.00 w archikatedrze oliwskiej.

■ **Młodzi w Kalwarii.** Pod hasłem „Istnienie” 24 lipca w Kalwarii Pałacowskiej ruszy 35. Franciszkańskie Spotkanie Młodych. Rozpocznie je Msza święta o godz. 18.00; w programie także warsztaty, konferencje z gośćmi, spotkania w grupach, nabożeństwa oraz rozgrywki sportowe.

■ **Wakacje z sadzonkami.** Płocka Fundacja „Cokolwiek uczyniliście” zorganizowała tygodniowy wypoczynek dla czterdziestoosobowej grupy dzieci z Wileńszczyzny. Z Polski na Litwę zawiozły one sadzonki dębów i lip, które będą przypominać im pobyt w ojczyźnie przodków.

■ **Chrześcijańska Turystyka Religijna** to nowy kierunek, który rusza na Wydziale Teologicznym UKSW. To jedyne studia w Polsce, które łączą przygotowanie religijne i teologiczne ze wszystkimi umiejętnościami praktycznymi niezbędnymi do profesjonalnej pracy w branży turystycznej. Rekrutacja trwa.

■ **Na krańce.** Na wakacje Papieskie Dzieła Misyjne proponują cykl filmów „Krańce świata” na kanale YouTube. Są to wywiady z misjonarzami o życiu codziennym ludzi, do których przybyli, przybliżające ich dni powszednie i świąteczne, pracę, odpoczynek i zabawę – co jedzą, gdzie pracują, jak spędzają czas wolny.

■ **Od krzyża do krzyża.** Z inicjatywy Parafialno-Uczniowskiego Klubu „Viktoria” przy parafii św. Józefa w Płocku grupa płoczan przejechała tysiąc kilometrów – od krzyża na Giewoncie do pomnika Trzech Krzyży w Gdańsku – w Narodowej Sztafecie Wolności i Solidarności im. Jana Pawła II. – Dla młodych ludzi była to lekcja historii w drodze – powiedział Leszek Brzeński, organizator wyprawy.

■ **Wyniki matur.** Maturę w tegorocznym pierwszym terminie zdało 78,2 proc. z 268 tys. uczniów. Język polski zdało 95 proc. z nich, matematykę – 82 proc., angielski – 94 proc.

fot. PAP/Artur Reszko

ROZNIKA OBLAWY

Na Wzgórzu Krzyży w Gibach (pow. sejneński) odbyły się uroczyste obchody 77. rocznicy obławy augustowskiej. W lipcu 1945 r. oddziały NKWD i Smiersz przeprowadziły na Suwalszczyźnie operację, której celem

było rozbicie oddziałów partyzanckich operujących na pograniczu polsko-litewskim. W wyniku obławy aresztowano ponad 7 tys. osób, z których ok. 600 zostało zamordowanych i pochowanych w nieznanym miejscu.

KURBAN

W KRUSZYNIANACH

W meczecie w Kruszyńskich wierni obchodzili islamskie święto ofiarowania Kurban Bajram – jedną z dwóch głównych muzułmańskich uroczystości religijnych. Jest to czas nie tylko modlitw, lecz także spotkań w gronie najbliższych. Święto trwało cztery dni.

fot. PAP/Michał Zieliński

PIELGRZYMKA W POKOJU

Za silne trwanie przy wartościach chrześcijańskich, modlitwę za ojczyznę oraz obronę rodziny i tego, co polskie, podziękował na Jasnej Górze Rodzinie Radia Maryja prezydent RP Andrzej Duda podczas Mszy świętej dla uczestników 31. pielgrzymki tego środowiska. Przebiegało ono pod hasłem „Z Maryją posłani w pokój”. – Dziś na Jasnej Górze jest Polska. Jesteśmy w sercu Polski. Jesteśmy w sercu

Matki. Życzę wszystkim, abyśmy naśladowali największe wzorce. Polska jest piękna. Mamy wielu bohaterów, wielu świętych. Zapamiętajmy dwoje największych: św. Jan Paweł II i św. Faustyna Kowalska. Weźmy ich przesłanie do serca i idźmy od człowieka do człowieka. Współcześnie ludzie stają się coraz bardziej obojętni – akcentował założyciel Radia Maryja o. Tadeusz Rydzek.

fot. PAP/Waldemar Deska

MUZEUM POPIEŁUSZKI

Fundacja im. ks. Jerzego Popiełuszki „Dobro” i podlegające Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego Muzeum Podlaskie w Białymstoku podpisały porozumienie w sprawie utworzenia Muzeum

fol. wizualizacja za: nizio.com.pl

bł. ks. J. Popiełuszki w Okopach. Uroczystości patronował prof. Piotr Gliński, minister kultury i dziedzictwa narodowego. Fundacja przekaze w formie darowizny na rzecz Muzeum Podlaskiego nieruchomość we wsi Okopy (gmina Suchowola) przeznaczoną na budowę siedziby przyszłego muzeum. Obecnie finalizowane są prace nad projektem architektonicznym i aranżacją wystawy stałej. Obie instytucje podejmą wspólne działania, obejmujące m.in. pozyskiwanie eksponatów do przyszłej instytucji. Projekt inwestycji przygotowało studio architektoniczne Nizio Design International, które w Polsce zrealizowało już wiele wyjątkowych inwestycji, m.in. Muzeum Powstania Warszawskiego i Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniewie. Według wstępnych planów muzeum ma zostać otwarte jesienią 2024 r. – w 40. rocznicę śmierci duchownego.

muające m.in. pozyskiwanie eksponatów do przyszłej instytucji. Projekt inwestycji przygotowało studio architektoniczne Nizio Design International, które w Polsce zrealizowało już wiele wyjątkowych inwestycji, m.in. Muzeum Powstania Warszawskiego i Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniewie. Według wstępnych planów muzeum ma zostać otwarte jesienią 2024 r. – w 40. rocznicę śmierci duchownego.

RELIGIJNOŚĆ WYSSANA Z MLEKIEM?

Religijność matki wpływa na religijność dziecka, ale nie jest to prosta replika, zależy m.in. od otoczenia społecznego. Nie można liczyć na to, że lekcje religii w szkole będą szansą na ewangelizację dla tych, którzy nie wynoszą wiary z domu. Między ludźmi o różnych światopoglądach, wierzącymi i niewierzącymi, istnieje pewna – choć nie całkowita – środowiskowa izolacja – takie wnioski wypływają z opublikowanego komunikatu z badań CBOS „Polski pejzaż religijny – z bliższego planu”. Badanie jest próbą analizy mechanizmów związanych z udokumentowanym już w badaniach spadkiem religijności

fol. PAP/Valdemar Doweiko

w polskim społeczeństwie. Badanie podsumować można również wnioskiem, że środowiska wielkomiejskiej młodzieży to raczej środowiska niewiary i niełatwo do nich z przekazem wiary dotrzeć.

PODZIEMNE ZWIEDZANIE

Kolejka wąskotorowa, za pomocą której będzie można zwiedzać podziemne trasy w tunelach Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, przechodzi fazę testów. Składający się z dwóch lokomotyw i ośmiu wagonów tabor będzie mógł jednorazowo

wpomieszczyć około pięćdziesięciorga turystów. Podziemną kolejkę na specjalne zamówienie wykonała firma ze Śląska, a tory, po których będzie jeździć, pochodzą sprzed 90 lat. Trasa przejazdu to ponad 20 km.

fol. PAP/Lech Muszyński

■ Rośnie zainteresowanie wojskiem.

Kolejny tysiąc ochotników do dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej rozpoczyna szkolenie w szesnastu jednostkach w całym kraju – przekazał wicepremier, szef MON Mariusz Błaszczak.

■ **Ustawa wiatrakowa.** – Zmiana ustawy dotyczącej elektrowni wiatrowych uwalni tereny do budowy farm wiatrowych – powiedziała minister klimatu i środowiska Anna Moskwa, podkreślając konieczność dywersyfikacji źródeł energii. – Pozwoli to budować wiatraki bliżej zabudowań, ale też uwzględnić głos społeczności, elementy wizerunkowe, środowiskowe. Przepis ma wejść w życie w ciągu kilku miesięcy – dodała.

■ **Rosjanie odbudują Ukrainę?** – Konfiskata zamrożonych rosyjskich majątków, jachtów czy pieniędzy i przeznaczenie ich na odbudowę Ukrainy to kwestia woli politycznej i odwagi, której w Unii Europejskiej może zabraknąć – mówił w rozmowie z PAP europoseł Kosma Złotowski (PiS). Jego zdaniem w wielu europejskich stolicach panuje przekonanie, że nie powinniśmy wywierać większej presji politycznej i gospodarczej na Kreml, żeby – mówiąc językiem prezydenta Macrona – „nie upokarzać Rosji”, bo to utrudni powrót do „business as usual”, jak tylko skończy się gorąca faza wojny.

■ **Wakacje z dopalaczami.** Latem zwiększa się częstość stosowania substancji psychoaktywnych czy tzw. dopalaczy. Dotyczy to także osób nieletnich – powiedział PAP toksykolog dr n. med. Jarosław Szponar. Dodał, że widać również tendencję wzrostową liczby prób samobójczych u młodzieży.

fol. PAP/Wojtek Jargło

■ **Dzieci dzieciom.** W Białobrzegach Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za krokiem” wybudowało osiedle kontenerowe dla niepełnosprawnych dzieci z Ukrainy i ich rodzin.

■ „Tęczowa” lektura w nagrodę.

W szkole na warszawskim Mokotowie jako jedną z książek na zakończenie roku rada rodziców zaproponowała uczniom do wyboru komiks „Chłopak spotyka chłopaka” o miłości między chłopcami. Część dzieci wybrała ją na wakacyjną lekturę.

Jacek Karnowski

Upadek gwiazdy

Spektakularny upadek Tomasza Lisa wywołał falę komentarzy. I trudno się dziwić. Wpływowa, a niegdyś wręcz potężna postać lewicowo-liberalnego świata z dnia na dzień straciła stanowisko, do tego w okolicznościach bardzo niejasnych. W tle są poważne oskarżenia, co najmniej o mobbing, ale jest także coś więcej: znana już starożytnym opowieść o *hybris*, niepohamowanej pysze, która sprowadza na człowieka nieszczęście i klęskę.

Decyzję ogłoszono 24 maja, zdawkowo i lakonicznie. „Z dniem 24 maja 2022 r. Tomasz Lis przestaje pełnić funkcję redaktora naczelnego i odchodzi z firmy” – można było przeczytać w komunikacie prasowym Ringier Axel Springer Polska. Przyczyn nie podano. Ale takich rzeczy nie da się ukryć. Kolejni dziennikarze, najczęściej ci, którzy już nie pracują w „Newsweeku”, zaczęli opowiadać o presjach trudnych do zniesienia, o grubych dowcipach i naruszaniu strefy komfortu dziennikarek, a także o tajemniczych SMS-ach, które rzekomo mają uzasadniać jeszcze poważniejsze zarzuty. W istocie wciąż nie wiemy, jaki konkretnie incydent doprowadził do zwolnienia redaktora. Trudno sądzić, że przyczyną był po prostu „trudny charakter” dziennikarskiej gwiazdy, zdaniem wielu zachowującej się często po chamsku. O tej przypadłości wiedziano od lat, była ona również opisywana, a jednak nie wywołała żadnej reakcji. Musiała być więc jakaś iskra, która spowodowała wybuch

afery, coś, czego nie dało się zamieść pod dywan.

Kolejne „zeznania” osób poszkodowanych (przynajmniej we własnym mniemaniu) ujawniły także, że przykład z góry wpływał na zachowania szczebli niższych. Osoby poddane pre-

sji przenosiły cały mechanizm na tych, którzy im podlegali. Trwało to wszystko latami i powodowało, że wiele osób opuszczało redakcję, a inne szukały pomocy u specjalistów. Co istotne, z tego co wiemy, nikt nie zdecydował

Czyżby „charyzma” Lisa była tak wielka, że w redakcji pojawiły się zjawiska znane ze świata sekt?

się na zaalarmowanie władz koncernu ani świata zewnętrznego. Czyżby nie wierzono w skuteczność takich działań wobec osoby o statusie medialnego półboga? A może praca z taką gwiazdą była postrzegana jako warta znoszenia upokorzeń? W każdym razie możemy mówić o zadziwiającym paradoksie: ci, którzy opisywali – fałszywie – polską rzeczywistość polityczną jako „reżim” i tak ostentacyjnie upominali się o tzw. prawa mniejszości, sami funkcjonowali w systemie toksycznym. A przecież długotrwałe bezrobocie nikomu z nich nie groziło. To nie są lata 90., gdy zatrudnienie było dobrem cennym i rzadkim. Mówimy o Warszawie, w której lewicowo-liberalnych redakcji nie brakuje, i nie są to redakcje biedne. Czyżby „charyzma” naczelnego była tak wielka, że pojawiły się zjawiska i procesy znane ze świata sekt? Nie można tego wykluczyć.

Spektakularny upadek Tomasza Lisa to także znak czasu. Mobbing, według kodeksu pracy, to „działania lub za-

chowania dotyczące pracownika lub skierowane przeciwko pracownikowi, polegające na uporczywym i długotrwałym nękanii lub zastraszaniu pracownika, wywołujące u niego zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, powodujące lub mające na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika, izolowanie go lub wyeliminowanie z zespołu współpracowników”. Definicja z jednej strony precyzyjna, z drugiej bardzo szeroka. Wiele zachowań, które dziś trafiłyby na salę sądową, dekadę czy dwie temu uchodziło za smutną normę, zwłaszcza w dużych korporacjach, gdzie toczono walki o premie czy awanse. Na rynku pracy pojawiło się jednak nowe pokolenie, wychowane w relatywnym dobrobycie i mające przekonanie, że zawsze znajdzie pracę – w kraju lub za granicą. To także pokolenie wręcz nadwrażliwe na wszystko, co niesie ze sobą jakiś dyskomfort. To ludzie, którzy potrafią uznać za mobbing normalną krytykę czy zwykłe zwrócenie uwagi na niedoróbkę. Wydaje się, że Tomasz Lis nie zauważył tej cywilizacyjnej zmiany, co jest o tyle zabawne, że jego pismo należało do forpocztę wszelkich zmian obyczajowych. Można powiedzieć, że i ta rewolucja pożera własne dzieci.

Tak właśnie widzi sprawę Tomasz Sekielski, który ocenił, iż „na szczęście czasy się zmieniają, tyle tylko, że nie zmienił się Tomek; nadal jako naczelny zachowywał się jak autokrata”. Sekielski, który został nowym naczelnym „Newsweeka”, podkreślił, że „nowe otwarcie jest możliwe i konieczne”. I rzeczywiście się stara. W jednym z pierwszych numerów pod swoim kierownictwem skierował falę oskarżeń na kard. Stanisława Dziwisza. Rzeczywiście, „nowe otwarcie”. Być może będzie skuteczne, ale na pewno w obecnym kontekście jest wyjątkowo tanie, by nie rzec: tandetne. Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

NZS przeciw in vitro

W piśmie otwartym przewodniczący Niezależnego Zrzeszenia Studentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego Bartosz d'Obyrn wzywa Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego do zaprzestania finansowania z pieniędzy publicznych zabiegów in vitro. Jak tłumaczy, „zabieg ten godzi w etykę chrześcijańską” i jest niezgodny z deklaracją ideową NZS, która głosi, że „chrześcijański system wartości oparty na Dekalogu i Ewangelii ma podstawowe znaczenie dla łańcucha cywilizacji europejskiej” oraz że prawo ustawodawcy nie może zmieniać prawa naturalnego, jakim jest nienaruszalność życia od poczęcia do naturalnej śmierci. „In vitro wiąże się ze sztuczną selekcją i zabiciem «gorszych» ludzkich zarodków (...) nie jest skuteczna i istnieją lepsze, moralne metody leczenia niepłodności”.

Szachy w koloratce

fot. www.pallotni.pl

Ks. Wojciech Sola z diecezji tarnowskiej zwyciężył w XXI Mistrzostwach Polski Duchowieństwa w szachach klasycznych w Opactwie Benedyktynów w Tyńcu.

Startowało 31 zawodników: 28 księży, siostra zakonna, brat zakonny i kleryk. Drugie miejsce zajął ks. Mirosław Mejzner SAC, a trzecie ks. Stanisław Bąk z archidiecezji przemyskiej.

W klasyfikacji drużynowej mistrzami Polski zostali pallotni (na zdj.).

Fundacja „Dzieło Nowego Tysiąclecia” zorganizowała „Wakacje z uśmiechem” dla trzystu ukraińskich dzieci w Warszawie, Opolu i Radomiu.

Pierwszy z obozów odbył się w Warszawie w dniach 7–14 lipca 2022 r. – Przyjechało do nas ponad dziewięćdziesięcioro młodych uchodźców wojennych z Ukrainy, w wieku jedenaście–siedemnaście lat – mówi s. Tomira Brzezińska MSF, kierownik obozu w Warszawie. – Opiekuje się nimi dziesięć osób. Duszpasterzem jest ks. Paweł Walkiewicz, wiceprzewodniczący za-

fol. FB/Fundacja Dzieło Nowego Tysiąclecia

Pokazują Ukraińcom Polskę

Barbara Wiśniowska

ządu Fundacji, wychowawcami – dorośli stypendyści Fundacji, a służbę medyczną pełnią stypendyści absolwenci kierunków lekarskich. Przyjechali też młodzi ukraińscy wolontariusze.

W Warszawie na uczestników czekały atrakcje: zwiedzanie pałacu Na Wodzie w Łazienkach Królewskich, pałacu w Wilanowie, Centrum Nauki Kopernik, kąpiel w Jeziorze Zegrzyńskim, ponadto zabawy integracyjne i rekreacja sportowa w ośrodku zakwaterowania „Dobre Miejsce” oraz specjalny trening zumbi z Aleksandrą Łuzeczką. Pierwszego dnia dzieci miały okazję odwiedzić nadwiślańską straż graniczną, gdzie powitali ich gen. Robert Bagan i ppłk Kamil Sikora.

Dzięki inicjatywie Fundacji młodzi ludzie mogą choć na chwilę zapomnieć o traumie wojny, poznać piękne polskie miasta i przyjemnie spędzić czas. Katolicka organizacja nie zamyka się na przedstawicieli in-

nych wyznań, prawosławnych i ewangelików, pozostawia im też dowolność w uczestniczeniu w porannych i wieczornych modlitwach, a także niedzielnej Mszy.

Dwunastoletnia Liza pochodzi z Kijowa i jest luteranką. Do Polski przyjechała z rodziną 3 maja. O obozie poinformowała ją starsza siostra, która szukała tutaj pracy i przy tej okazji zauważyła w Internecie informację o wypoczynku dla dzieci. Dziewczynka jest bardzo szczęśliwa, że poznała swoich rówieśników z Ukrainy.

Dla wielu z tych dzieci Polska jest krajem przodków. Waleria od czterech miesięcy mieszka w Wiązownie koło Warszawy, a pochodzi z Łucka. Języka polskiego uczyła się

w szkole od trzech lat, ponieważ jej prababcia była Polką. Ma nadzieję, że niedługo wróci z rodzicami na Ukrainę. – Podobają mi się na tym obozie pogodne wieczorki pełne gier i zabaw – opowiada dziewczyna. – Cieszę się, że wychowawcy są mili i pokazują nam Warszawę.

Dwunastoletni Ilja z miejscowości Równe przyznaje, że jego rodzice chcą zostać w Polsce na zawsze. Przyjazd do naszego kraju rozważali już od dawna z powodu polskich korzeni. Wojna przyspieszyła ich decyzję. Czternastoletnia Anastazja przyjechała na obóz jako tłumaczka. Pochodzi z miejscowości Chmielnicki, ale w Poznaniu mieszka już od 2019 r. i dość dobrze zna język polski. Jest miłośniczką sztuki i architektury, więc cieszyła się, mogąc oglądać warszawskie zabytki.

Fundacja zorganizowała wypoczynek dla uchodźców z własnych środków finansowych. – Nasza kadra codziennie rano modli się za podopiecznych, ich zdrowie, bezpieczeństwo, radosny wypoczynek, a także o pokój na świecie – zapewnia s. Tomira.

Fundacja „Dzieło Nowego Tysiąclecia” upamiętnia nauczanie św. Jana Pawła II, rozdaje nagrody Totus oraz wypłaca stypendia naukowe dla niezamożnej młodzieży. Wkrótce planowane są obozy dla polskich stypendystów: uczniów i tegorocznych maturzystów. Stypendyści studenci niedawno odbyli wspólną pielgrzymkę do Częstochowy.

fol. FB/Fundacja Dzieło Nowego Tysiąclecia

i finansowy z 2008 r. ochłodziły ten entuzjazm i spowodowały, że wielu intelektualistów powróciło do szukania inspiracji w ideach marksistowskich, starając się znaleźć rozwiązanie.

Te propozycje reinterpretacji marksizmu są u swego korzenia uwarunkowane tymi samymi założeniami metafizycznymi i antropologicznymi, które skazały na porażkę będącą u ich podstaw myśl Marksa: z jednej strony materializm historyczny i dialektyczny jako ostateczne wyjaśnienie natury człowieka i świata, z drugiej zaś zaprzeczenie istnienia Boga i jakiegokolwiek rzeczywistości transcendentnej. Warto nie zapominać tych podstawowych aspektów materializmu, także po to, aby odpowiednio podjąć delikatne zadanie duszpasterskiego rozeznania różnych propozycji, jakie są przedstawiane ludowi chrześcijańskiemu, aby rozwiązać problem ubóstwa i usunąć niesprawiedliwe nierówności społeczne.

PŁEĆ KONSTRUKCJA

Jeśli chodzi o ideologię gender, powiedziałbym – także bardzo krótko – że jest ona pochodną, być może ostatnią, koncepcji filozoficznej, wyrażonej szczególnie przez Hegla, według której prawda nie jest punktem wyjścia, ale wynikiem działania. W tym kon-

Teologia a kultura postchrześcijańska

ks. Fernando Ocariz Braña

Potrzeba pogłębionej formacji intelektualnej kapłanów i świeckich, aby oprzeć się obecnym w mediach, kulturze, edukacji i nauce postulatом sprzecznym z prawdą o człowieku, odrzucającym Boga Stwórcę.

Wobec aktualnych kultur postchrześcijańskich szczególnego znaczenia nabrał wymiar apologetyczny teologii. W związku z tym wydaje mi się ważne, aby w ramach wydziałów teologicznych kierowano uwagę na postchrześcijańskie zjawiska kulturowe, z którymi wielokrotnie mierzy się mi-

sja przekazywania Ewangelii. Wśród tych zjawisk można wymienić m.in. współczesne pochodne marksizmu, ideologię gender i scjentyzm, zwany nowym ateizmem.

MARKSIZM NA NOWO

W odniesieniu do marksizmu przypomnę jedynie krótko następującą kwestię. Upadek reżymów komunistycznych w Europie Środkowej i Wschodniej pod koniec lat osiemdziesiątych wydawał się zadecydować o końcu marksizmu jako ideologii. Pozorny triumf kapitalizmu i gospodarki rynkowej spowodował naiwne myślenie wielu, że śmierć marksizmu prowadziła do końca takiej historii, jaka rozwijała się aż do tego momentu, rozpoczynając nowy etap ludzkości. Jednakże narastanie ubóstwa i nierówności gospodarczych, charakteryzujące początek obecnego wieku w wielu krajach, zjawisko terroryzmu, kryzys ekonomiczny

tekście płeć biologiczna nie byłaby punktem wyjścia dla płci kulturowej (gender), to znaczy dla funkcji i charakteru życia osoby w sobie samej i w społeczeństwie; płeć kulturowa byłaby czystą konstrukcją społeczną. Dlatego zamiast o dwóch płciach biologicznych czy kulturowych jest mowa o nieokreślonej ich wielości. Utrzymuje się, że społeczeństwo powinno nie tylko tolerować, ale też przyjąć i pozytywnie promować jakikolwiek rodzaj preferencji seksualnej swoich obywateli.

Kiedy próbuje się budować płeć kulturową, nie opierając się na różnicy płci biologicznej, nie tylko upada porządek w dziedzinie płciowości, ale sama osobowość staje się niestabilna. U podstaw niektórych spośród tych teorii można odkryć zaskakującą mieszkankę: z jednej strony pojawia się tam materialistyczna koncepcja życia ludzkiego, która prowadzi do takiego korzystania

z seksualności, w którym banalizuje się więź międzypersonalną, a z drugiej strony jest tam obecny pewien radykalny racjonalizm, który prowadzi do traktowania ciała jedynie jako narzędzia autonomicznego podmiotu. W rzeczywistości płeć biologiczna i kulturowa są koniecznie ze sobą związane, ponieważ ludzka seksualność nie jest jedynie czymś cielesnym: jest także psychologiczna, oddziałuje na sferę duchową i jest miejscem, jakiego Bóg zapragnął dla rodu ludzkiego, powołanych, tak samo jak ich rodzice, do wiecznego życia w Bożym szczęściu.

NOWY ATEIZM

Chciałbym odnieść się teraz do tego, o czym wspominałem wcześniej i co we współczesnej kulturze postchrześcijańskiej jest bardzo rozpowszechnione. Jest to tzw. nowy ateizm, wśród którego reprezentantów znajdują się bardzo poczytni na całym świecie autorzy. W niektórych przypadkach są to naukowcy o zasłużonym prestiżu na swoim polu badawczym i autorzy bestsellerów w wielu językach. Najbardziej znanymi i prawdopodobnie najbardziej aktywnymi przedstawicielami nowego ateizmu jest biolog Richard Dawkins (...). Należy także wspomnieć o Stephenie Hawkingu, zmarłym w 2018 r., uważanym za jednego z najwybitniejszych naukowców (...).

Nowy ateizm wyraża w kontekście złożonej sytuacji kulturowej i społecznej, w której metoda właściwa naukom matematyczno-fizycznym jest często ukazywana jako jedyna metoda naukowa w sensie ścisłym. Jest to zjawisko przede wszystkim anglosaskie, które rozszerzyło swój wpływ na inne części świata. W pewien sposób nauka jest ukazywana jako wyznacznik działania także na polu praktyki, a nawet moralności.

Ta postawa, którą możemy nazwać racjonalizmem scjentystycznym, albo scjentyzmem, nabierała wagi na przestrzeni wieków, szczególnie od narodzin nowożytnej nauki. Jednakże to XX wiek jest okresem, w którym nauka wydaje się dochodzić do granic zarówno tego, co niesłychanie wielkie (wszechświat), jak i tego, co nieskończenie małe (świat subatomowy). Rodzą się także pierwsze ruchy, które pragną ograniczyć olbrzymią panoramę rzeczywistości do poznania naukowego.

DYKTATURA RELATYWIZMU

W przestrzeni publicznej – nie w postawie scjentystycznej jako takiej – jest szeroko obecny inny bardzo znany element: relatywizm. Podczas gdy racjonalizm scjen-

tystyczny broni całkowitej ufności w poznanie naukowe i w postęp, relatywizm go odrzuca. Niedługo przed wyborem kard. Ratzingera na Ojca Świętego odniósł się on do tego zjawiska, mówiąc o dyktaturze relatywizmu, przedstawiając je jako jedną z wielkich chorób, na które cierpi współczesne społeczeństwo (18.04.2005 r.).

Relatywizm ma długą historię, która zaczyna się od greckiego sceptycyzmu i rozwijała się w okresie nowożytnym dzięki tendencjom obecnym w filozoficznych prądach nowożytności, które ustanawiają człowieka jako miarę wszystkich rzeczy.

Racjonalizm scjentystyczny i relatywizm same w sobie są przeciwstawne. Jednakże wydaje się, że obecna kultura osiągnęła pewien kompromis pomiędzy obu pozycjami. Sprzyja temu z jednej strony fakt, że nauka jest poddawana korektom, co jest wynikiem postępu poznania o charakterze doświadczenia, a także zdolność tworzenia nowych teorii, które z większą precyzją odzwierciedlają to, co jest odkrywane w zjawiskach naturalnych.

W ten sposób temat prawdy coraz bardziej oddala się od obrazu nauki i pojawia się skłonność do przyjęcia wartości poznania naukowego jedynie ze względu na jego skuteczność techniczno-empiryczną, podczas gdy dąży się do utrzymania, że nie istnieje prawda w tych obszarach rzeczywistości, które nie są dostępne dla poznania naukowo-doświadczenia. Dlatego postawa scjentystyczna i relatywistyczna mogą współistnieć.

Postulaty nowego ateizmu nie są rozpoznawane jedynie przez pisma i deklaracje autorów tego nurtu, ale można je często znaleźć w mediach, w literaturze popularnonaukowej, a nawet rozrywkowej, i w edukacji na wszystkich poziomach.

POTRZEBA FORMACJI

Jak oprzeć się tej silnej medialnej presji, której podlega dzisiejsze społeczeństwo? Nie wystarczy przeciwstawić się poprzez deklaracje i dyskusje odpowiadające konkretnym wypowiedziom czy zdarzeniom, chociaż to także jest konieczne. Potrzeba działania na poziomie bardziej podstawowym: wzmocnienia formacji intelektualnej księży i wiernych.

Przed wszystkim, jest to jasne, potrzeba wzmocnić, zarówno w formacji kapłanów, jak i świeckich, nauczanie filozoficzne i teologiczne na temat istnienia Boga i na temat stworzenia. W związku z tym szczególnie ważne wydaje mi się rozwijanie ponownego odkrycia myśli metafizycznej, do której odniosłem się wcześniej, potrzebnej do refleksji i pogłębienia rozważań na temat objawienia.

Z drugiej strony, byłoby użyteczne rozwijanie lepszego poznania aktualnego stanu nauki, szczególnie tych teorii, które znajdują się na granicy naszego obecnego poznania natury. Wydaje się bardzo wartościowe, aby szczególnie kapłani posiadali także wystarczającą wiedzę na temat najszerzej dyskutowanych kwestii w głównych obszarach nauki; oczywiście, bez konieczności wyspecjalizowanej wiedzy.

Jak napisał św. Jan Paweł II: „obecna sytuacja, ukształtowana (...) przez nieznaną dotąd problemy i pytania, związane z odkryciami naukowymi i technicznymi, zdecydowanie domaga się wysokiego poziomu formacji intelektualnej, to jest takiego, który uzdolni kapłanów do głoszenia, właśnie w tego rodzaju sytuacji, niezmienną Ewangelię Chrystusową i do ukazywania jej jako

wiarygodnej wobec słusznych wymagań ludzkiego rozumu” (Pastores dabo vobis, nr 51).

Papież Franciszek, opierając się na pewnej myśli Benedykta XVI, stwierdza, że jest także konieczne zdanie sobie sprawy, że „wiera poszerza horyzonty rozumu, by lepiej oświecić świat odświeżając się przed badaniami nauko-

wymi” (Lumen fidei, nr 34). W ten sposób możliwe jest ukazanie znaczenia i wartości, jaką sama nauka posiada w odniesieniu do całości życia ludzkiego. Nauka, a wraz z nią technika i cała ludzka praca człowieka, jako kierowana przez rozum, jest częścią drogi, poprzez którą człowiek nadaje sens rzeczywistości i w niej odnajduje sens samego siebie i całego stworzenia.

Poznanie natury nie oddala nas od rozumienia relacji pomiędzy stworzeniem a Stwórcą, jaką daje nam wiara. Wręcz przeciwnie, porusza nas do uznania obecności Boga w stworzonych dziełach i w naszej zdolności szukania Go w nich z poczuciem wdzięczności, nabożnego szacunku i miłości.

Fragment przemówienia praelata Opus Dei Fernanda Ocariza Braña z okazji nadania mu doktoratu honoris causa Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Skróty, śródtytuły i lead pochodzą od redakcji.

Wydaje się bardzo wartościowe, aby szczególnie kapłani posiadali wystarczającą wiedzę na temat najszerzej dyskutowanych kwestii w głównych obszarach nauki.

ludzi było” – mówi pani Nela, która śpiewała w chórze. „Od dziecka chodziłam do tej cerkwi. Kiedy był Związek Radziecki, to zakazywali, ale chodziliśmy o piątej rano. Był strach. Wiele świątyń poniszczyli, a ta stoi. Teraz ci, co do cerkwi nie chodzą, to mówią, że my po stronie Moskwy! Jakiej Moskwy? My po stronie Boga! Najważniejsze to żyć z Bogiem... Bohdan pisał niedawno, że jak Bóg mu pozwoli wrócić, to nigdy nie opuści modlitwy w cerkwi. Pisał, że czuje nad sobą siłę wyższą. Czuje modlitwę matki. Bóg jest miłosierny... Ja Mu syna oddaję”.

Dom

Nieduży, stary dom z drewnianym progiem i maleńką kuchnią jest przykryty jak-by drugim domem, z wysokim, strzelistym

Niech Bóg da nam siłę

tekst i zdjęcia
Paweł Kęska

W wołyńskiej wsi Usicze w czerwcu odbył się jarmark, podczas którego zbierano środki na pomoc żołnierzom. Siedemnastu spośród pięciuset mieszkańców wioski jest na froncie. Wojna jednak toczy się wszędzie. Także w ludzkich sercach.

Wołyń. Świat zamiera w upale. Dziurawy asfalt wije się, omiatając nietynkowane domy otoczone drzewami. Idziemy drogą. „Bohdan od wczoraj nie pisał... Cemu nie pisał? Wczoraj się ze mną żegnał, pisał, że nie wróci. Boże...”. Pani Nela ma pięćdziesiąt lat, jasne, tlenione włosy i dzinsy z modnym przetarciem. Mówi po polsku z ukraińskim akcentem. Jej syn ma 26 lat. Zgłosił się do wojska na ochotnika. Jest na froncie w Donbasie. „Syn miał przyjaciela, kota. Wysłał mi zdjęcia – kot w hełmie, kot w bucie. Zapytałam go, dlaczego nie przysłał już zdjęć z kotem. Powiedział, że ze strachu kotu rozerwało serce. Czasami i mi od strachu rozrywa serce. Nie wiem, jaki jest dzień, jaka godzina. Tylko trzymam przy sobie telefon”.

NAUCZYCIELKA ROSYJSKIEGO

Pukanie do drzwi. „Laryso Jakowna, tu Nela, mam dla was prezent z Polski”. Zza drzwi wygląda uśmiechnięta staruszka, drżącymi rękami trzymając się kul. „Mam niespodziankę – taki chodzik, żeby pani mogła sama wyjść z domu”. Staruszka wykonuje kil-

ka kroków z chodzikiem... Jej dłonie drżą z radości... „Będę mogła pójść do sklepu, do ludzi!” (śmiech). Larysa Jakowna przez całe życie uczyła w miejscowej szkole rosyjskiego, ostatnie lata była dyrektorką. Zna wszystkich i wszyscy ją szanują. „Ja się nie boję wojny, bo starej to straszniej żyć niż umierać”. Siedzimy przed domem, w powietrzu czuć nuty chłodu. Grają wieczorne świerszcze. „Na co komu ta wojna? Pociski spadają po wsiach. Putin zwariował. Kiedyś żyłam na Uralu, tam taka straszna bieda. A tu Ukraina. Wszystko jest. Ludzie dobrzy. Tyłu chłopców na wschód pojechało. Kiedy wiozą trumnę przez wieś, to wszyscy wychodzą na drogę, kłękają, płaczą. Trwoga. Ja się boję podejść do okna...” – głos Larysy szybuje w górę. „Trwoga...”. W oczach pani Neli błyszczą łzy. „A Bohdan dziś nie pisał?” – pyta staruszka.

CERKIEW

Pachną woskowe świece. Drewniana cerkiew patrzy z ciemnych ścian wzrokiem świętych. Ludzie pielgrzymują przed nimi, depcząc rozrzucone zielonoświątkowe zielone pędy tataraku. Klaniają się głęboko, wykonując znak krzyża i zapalając cienkie woskowe świece. *Hospodi pomyluj...* – śpiewa chór. Z góry wpada snop światła, rozwierają się carskie wrota, a swiaszczennik wznosi do góry ręce... *Hospodi pomyluj...* Płyne litania świętych, męczenników i patriarchów. Jego głos zatrzymuje się w miejscu, w którym powinno paść imię patriarchy Wszechrusi Cyryla, bo to cerkiew moskiewska. Imię nie pada. „Święty Duch zszedł na ziemię i nappełnił ją pokojem. Pokój zrozumie tylko ten, kto żyje Duchem” – naucza kapłan. Po nabożeństwie ludzie rozchodzą się do domów, we wszystkie strony świata. „Niedużo

dachem. „Dach przeciekał, to nad starym domem zbudowało się nowy dom, większy. Ale ciężkie czasy. Nie ma jak skończyć i tak stoją dwa” – mówi, otwierając drzwi, pani Nela. Na podłodze, podobnie jak w cerkwi, leżą zielone pędy tataraku. Po domu biegają dzieci. „Dom buduje Dima, starszy syn. To jego dzieci. Pracuje na budowach w Polsce, ale zawsze wraca tu – na swoje. Jak się zaczęła wojna, to przyjechał z Polski i wstąpił do obrony terytorialnej”. Siedzimy przy stole w kuchni i pijemy kawę przywiezioną z Polski, na stole polskie ciastka. Mieszkanie jest urządzone prosto i pięknie, widać w nim bardzo wprawną rękę budowlanca. „Tu wyszłam za mąż, tu urodziłam dzieci. Byłam kierowniczką poczty, ale nie dało rady wyżyć. To pojechałam do Warszawy i pracowałam na rodzinę. Kiedy zaczęła się wojna, Polacy, u których pracowałam, pytali, czy nie trzeba pomóc. Cały czas zbieram dary i przywożę tu, bo tu teraz bieda. I Bohdan

pracował w Polsce. Jemu pracodawcy pomogli się wyposażyć do wojska. Cały czas o niego pytają”. Wchodzimy do pokoju Bohdana. Na ścianie wisi ukraińska flaga zapisana autografami. „To koledzy z wojska się podpisali, kiedy kilka lat temu był na służbie w Kijowie”. Na ścianie wisi zdjęcie młodego żołnierza. Matka pokazuje mi zdjęcie syna w telefonie. „Wychudł, posiwił, postarzał się. Widzi pan, w oczach coś zgasło. On pisze w SMS-ach straszne rzeczy: «Mamo, poproś Boga, żeby dał mi siły to wytrzymać», «Mamo, wiem już, że na ziemi jest piekło»”.

KATIA

Ma może trzydzieści lat. Głębokie, stanowcze spojrzenie kieruje w ziemię. Siedzimy w wiejskiej świetlicy, do której zaraz zaczyna się schodzić ludzkie. Niebieskie ściany pachną farbą. Przed dzisiejszym festynem wszystko odnowiono. Słowa Katii brzmią jak jednostajna litania, w której czuć zarazem opanowanie i napięcie. „24 lutego w Kijowie obudziły mnie wybuchy. Wzięłam dzieci i ruszyłam w drogę. Starszy brat jest lekarzem wojennym i pojechał na front. Uciekałam przez Irpin chodnikami, bo było bombardowanie. Dotarłam tu, do rodzinnej wioski. Wpadłam w stupor. Proponowali mi wyjazd do Niemiec, ale odmówiłam, bo jestem Ukrainką. Musiałam coś robić. Napisałam ogłoszenie. Zebrała się cała wieś. Z Internetu nauczyliśmy się, jak robić siatki maskujące, koktajle Mołotowa, zapory drogowe. Przyjechał tu człowiek z Hostomela i opowiadał, że nie starczało worków na ciała zabitych i on szukał po miastach tych worków. Przyjeżdżali ludzie z Czarnobyla, którzy prosili o wszystko, bo Rosjanie wszystko pokradli. Zrozumiałam, że bierzemy udział w wojnie, choć front daleko. W szkolnej stołówce gotujemy dla żołnierzy pierogi i robi-

Wojna dotyka każdego, bo dziś jesteśmy rodziną i każdy, kto nas broni, jest naszym ojcem, mężem, synem.

„Nie wszyscy kierowcy, którzy wozili pomoc, wrócili żywi... a teraz nie ma jak jeździć, bo nie ma paliwa!”. Katia przymyka oczy. „Niedawno zorganizowaliśmy jarmark w Polsce i zebraliśmy 50 000 hrywien. Dziś jarmark będzie tu. Ludzie włożyli w niego ogromną pracę, a przecież nie mają już sił ani pieniędzy... ale oddają co mają – mąkę, cukier, resztki paliwa, serce. Nas nikt nie pokona”. Katia podnosi wzrok. Mimo iskier w oczach na jej twarzy maluje się ogromne zmęczenie. „Babcia mówiła mi, że wojna to najgorsza rzecz w życiu. Dziś to rozumiem. Ona urodziła się w Polsce. Rosjanie deportowali ją na wschodnią Ukrainę, a potem z całym dobytkiem przeniosła się na Wołyń. Tu jest nasza ojczyzna. Chcę, żeby moje dzieci były tu szczęśliwe. Dziękuję Polakom za wszystko. Wy rozumiecie, jak to jest ciężko walczyć o siebie. Ukraina jest wam bardzo wdzięczna...”. Katia powstrzymuje łzy. Pani Nela wręcza jej dużą sumę pieniędzy, które na pomoc dla wojennych zebrała w Polsce.

JARMARK

Na budynku świetlicy wisi ukraińska flaga, obok niej mniejsza flaga polska. Duży, otoczony drzewami teren wokół uporządkowano i przystrojono. Przed wejściem wiszą ukraińskie haftowane ręczniki. Można kupić lody, słodycze, koszulki z napisami, pamiątki, można sobie zrobić zdjęcie w kwiecistym wianku. Dzieci uczą się robić wyszywanki.

Bohdan pisał niedawno, że jak Bóg mu pozwoli wrócić, to nigdy nie opuści modlitwy w cerkwi.

Pani Nela zagaduje dawno nie widzianych przyjaciół. Przyszli mieszkańcy okolicznych wiosek i miasteczka. Kobiety, dzieci, mniej mężczyzn. „Zapraszam na pierniki! To na wojennych!”. Macha do mnie ręką kobieta w średnim wieku. Pani sama piekła? Z czym pierniki? „Z miłością... bo mój mąż na wojnie. Walczył w 2014 r. i stracił zdrowie, a teraz znów się zgłosił na front. Nie wiem, gdzie jest. Modłę się, gotuję, piekę chleb. Dwie trzecie wypłaty idzie na wojnę. Jest bardzo trudno...”. W kolejce do piernikowych serc stoi kobieta z dwójką dzieci. „Mój mąż też na wojnie. Moje ciało tu, a dusza tam”. „My się codziennie modlimy za tatę...” – dodaje dziewięcioletni chłopiec. „A ja nie mam nikogo na wojnie. Ale wioska to moja rodzina. Pracuję na noc, a w dzień gotuję. Chłopcy bronią nas przed złem” – mówi inna kobieta.

RODZINA

Wszystkie fotele w świetlicy zajęte, kilkadziesiąt osób stoi. Cisza. Słychać każde słowo, które pada ze sceny. Powitania, podziękowania, wiersz. Kiedy Katia podchodzi do mikrofonu, rozlegają się oklaski. „Wojna dotyka każdego, bo dziś jesteśmy rodziną i każdy, kto nas broni, jest naszym ojcem, mężem, synem...”. Na ekranie pokazują się kolejne twarze chłopców w mundurach. Jedne uśmiechnięte, inne smutne. W coraz to innym miejscu sali widać poruszenie. W oczach kobiet błyszczą łzy. Na ekranie widać ogorzałą, zmęczoną twarz. Pani Nela, otoczona przez wnuki, wstrzymuje oddech. „Bohdan...”. Szurają krzesła, wszyscy wstają. „Nie umarła Ukraina...” – mieszkańcy wioski śpiewają hymn narodowy. Dzieci naśladują dorosłych, przykładając prawe ręce do serca. Pani Nela pokazuje mi SMS od Bohdana: „Kocham Cię, mamo”.

Marek Jurek

Frazesy i przemoc

Nie wypowiadałem się do tej pory na temat afery „Newsweeka”. Nie lubię, nawet w słusznej sprawie, uczestniczyć w chórach zbiorowego oburzenia i potępienia. Co innego sprawy, które wymagają osobistego zaangażowania, szczególnie obrony. W sprawie „Newsweeka” chcę więc zwrócić uwagę tylko na jedno. Antybohaterowie tej afery nawzajem zarzucają sobie ponizanie i brutalność wobec podlegających im dziennikarzy. Zarzuty te dotyczą największych gwiazd liberalnych mediów. Ludzi na co dzień perorujących o wolności, pluralizmie i prawach człowieka.

„Co ma jedno do drugiego – pewnie zakrzykną ich zwolennicy – gazeta to nie państwo, ma osiągnąć określony cel, a dziennikarze mają go wykonać”. Tak, tak, media mają prawo robić, co chcą, tylko Rzeczpospolita Polska nie ma prawa do realizacji społecznych celów i wykonywania suwerennej władzy.

Afera „Newsweeka” po raz kolejny pokazuje rzeczywistą naturę liberalizmu jako fasady dla brutalnej konkurencji karier. Nie ma sensu już więcej o tym pisać, wystarczy posłuchać, co najwięksi orędownicy wolności i pluralizmu sami mówią o sobie (nawzajem – oczywiście).

Rzeczą wymagającą uwagi opinii publicznej jest natomiast poznański wyrok przeciw profesorowi Tadeuszowi Żuchowskiemu z UAM. Sprawę wytoczyła profesorowi profesor Iwasiów, aktywna uczestniczka rozruchów aborcyjnych w 2020 r., wzywająca

wówczas, by „j*bać i wypie**ać”, wyrażająca zresztą publicznie żal, że nie ona to zawołanie wymyśliła. Profesor Iwasiów jest członkiem prestiżowej i wpływowej Rady Dookolenia Naukowego. Profesor Żuchowski jeszcze w trakcie aborcyjnej re-

belii ustąpił z tego kolegium, nie chcąc swą obecnością legitymizować decyzji podejmowanych z jej udziałem. Na zamkniętym posiedzeniu Rady przedstawił uzasadnienie swej rezygnacji. Pani Iwasiów uznała je za najdosłowniej karygodne (profesor język Ruchu Wypie**ać uznał za chamstwo i koprofalię) i podała profesora Żuchowskiego do sądu. I tak osoba, która brała udział w nielegalnych atakach na Trybunał Konstytucyjny, więc na praworządność właśnie, atakująca prawo do życia, potwierdzone parokrotnie w polskim orzecznictwie konstytucyjnym – doprowadziła do skazania człowieka bezinteresownie broniącego sprawiedliwości, kultury i prawa. Profesor za swe wystąpienie ma zapłacić grzywnę i nawiązkę odpowiadającą miesięcznej pensji. Każdy może się sam zastanowić, czy odebranie człowiekowi parotygodniowych zarobków stanowi jedynie pozorną represję.

Wyrok poznański wpisuje się w coraz częstsze szyskanie wobec obrońców życia i rodziny. Podobny charakter miały na przykład (opisane w tym miejscu) procesy przeciw mazowieckiemu Stowarzyszeniu Rodzin Wielodzietnych. Niestety, liczyć się musimy ze wzmożeniem tego trendu, zmierzającego coraz wyraźniej w kierunku otwartych prześladowań. Powstrzymać to może jedynie powrót efektywnie działającej suwerennej władzy, niepoddającej się relatywizmowi, broniącej dobra wspólnego i praw Rzeczypospolitej.

Wileńskie królestwo zmarłych

Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” przeprowadził pierwsze prace badawcze w kościele Ducha Świętego w Wilnie, m.in. jego podziemi. Archeolodzy natrafili na zarys świątyni z czasów Aleksandra Jagiellończyka.

Dzięki przeprowadzonym badaniom, którym przewodniczyli profesorowie z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – Fabian Welc (Instytut Archeologii) oraz Anna Sylwia Czyż (Instytut Historii Sztuki) – udało się odsłonić absolutnie unikalne, dwukondygnacyjne ceglane podziemia, których powstanie badacze datują na czas po wielkim pożarze Wilna w 1610 r. Zgodnie z lokalną tradycją spoczywa tu kilka tysięcy zmarłych, jest to tzw. wileńskie królestwo zmarłych. W celu inwentaryzacji podziemi i weryfikacji przypuszczenia, że są one wielokondygnacyjne, w 2022 r. zostały wykonane nieinwazyjne pomiary geofizyczne połączone ze skanowaniem laserowym. Jednoznacznie potwierdzono istnienie dwóch poziomów podziemnych galerii. Wykonane dodatkowo skanowanie laserowe umożliwiło uzyskanie dokładnego planu kościoła, który ujawnił nie tylko duże zróżnicowanie wnętrza, ale również fakt, jak bardzo dotychczasowe rzuty świątyni były uproszczone i dalekie od rzeczywistości.

Wileński kościół Ducha Świętego, piękny zabytek późnego baroku, pierwotnie został wzniesiony z drewna za panowania króla Władysława Jagiełły. Spłonął w 1441 r. i został odbudowany za Kazimierza Jagiellończyka. W roku 1501 Aleksander Jagiellończyk sprowadził do Wilna dominikanów i zbu-

dował dla nich przy kościele klasztor. W latach 1679–1688 kościół rozbudowano i odnowiono. Po pożarze w roku 1748 dokonano następnej przebudowy (druga połowa XVIII w.), nadając mu obecny wystrój zewnętrzny. Podziemia znajdujące się

fol. Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”

pod kościołem i klasztorem, które są zamknięte dla zwiedzających, od lat wzbudzały zainteresowanie.

Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” jest wyspecjalizowaną państwową instytucją kultury, powołaną w 2017 r. przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotra Glińskiego. Prowadzi projekty o charakterze konserwatorskim, naukowo-badawczym, edukacyjnym i popularyzatorskim. Dzięki nim zachowane są materialne świadectwa naszych dziejów i przywracana pamięć o ważnych dla współczesnych Polaków osobach oraz istotnych faktach historycznych. **wf**

Pomiarowe szaleństwo

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Każdy z was, młodzi przyjaciele, znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte”. Jakiś wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić. (...) Wreszcie – jakiś porządek prawd i wartości, które trzeba „utrzymać” i „obronić”.

Jan Paweł II

Mentalność utylitarna przywiązuje dużą wagę do tego, co jest policzalne. Kwantyfikować to znaczy podawać liczby; a tam, gdzie są liczby, łatwiej jest maksymalizować zyski. Można mówić, że pojawia się kult pomiarów, który pozwala na sprawne porównywanie wielu danych. Problem polega na tym, że stosowanie tego kryterium powszechnie może prowadzić do nieludzkich rezultatów. Socjolog Steffen Mau ostrzega, że nasilająca się tendencja do oceniania pracowników według kryteriów ilościowych rodzi nowy system szacowania społecznego, w którym wartość dobrze wykonanej pracy nie jest już tak istotna, jak zdobycie większej liczby punktów niż inni pracownicy. A to prowadzi nieuchronnie do dewaluacji pracy.

Ta logika jest wyraźnie widoczna w dziennikarstwie, gdzie zdobywanie wizyt, polubień, retweetów itd. stało się ostatecznym wskaźnikiem sukcesu. Poważniejsze media zaczęły reago-

Lekceważenie jakości w imię produktywności jest z pewnością jedną z najszybszych dróg do osłabienia człowieka.

wać na pomiarowe szaleństwo i zadawać sobie pytania, czy ich artykuły służą dostarczaniu sensu i zrozumienia – czyli dotyczące tego, gdzie powinien być umiejscowiony prawdziwy sukces. Dziennikarze pism, których model biznesowy opiera się przede wszystkim na subskrypcji, rozumieją, że najcenniejszym newsem często nie jest ten, który uzyskuje najwięcej kliknięć, ale ten, który utwierdza ich czytelników w przekonaniu, że otrzymują informacje i perspektywy, których nie znajdą nigdzie indziej.

Lekceważenie jakości w imię produktywności jest z pewnością jedną z najszybszych dróg do osłabienia człowieka. Domaganie się przełożenia wszystkiego na korzyści ekonomiczne kończy się odrzuceniem wszystkiego, co nieproduktywne. Zaczynając od działań tak dalekich od tego, co użyteczne, jak kontemplacja, słuchanie czy medytacja, po czas odpoczynku czy zabawy. Usuwa się również przestrzenie nieprodukcyjne, takie jak parki czy lasy.

Doszło do tego, że pojawiły się zalecenia, by rezygnować z formuł grzecznościowych w e-mailach, aby uniknąć nadmiernej interakcji, a przy okazji zmniejszyć zanieczyszczenia środowiska. Obliczono nawet, ile ton węgla zaoszczędziłaby Wielka Brytania, gdyby Brytyjczycy wysyłali mniej wiadomości z podziękowaniami. Oczywiście, sensowne jest unikanie niepotrzebnych e-maili, ale nie ma sensu rezygnować z serdeczności. Imperatyw produktywności zawsze znajdzie powody, aby wydawać się rozsądnym i dopiąć swego. Jednak warto przeciwstawić się takiemu szantażowi i pamiętać, że człowiek ma swoje rytmy, swoje koszty, swoje sposoby tworzenia wartości...

Autor jest duchownym Prałatury Opus Dei w Warszawie

Lubię wracać...

Anna Wardak

„Lubię wracać tam, gdzie byłem już, pod ten balkon pełen pnących róż, na uliczki te znajome tak...” – to oczywiście złoty przebój Zbigniewa Wodeckiego. Ale większość z nas także lubi powracać do tych „pierwszych serca drgnień”, nieraz ledwo uchwytnych i trudnych do wyrażenia, które kojarzą się nam z dobrem, pięknem i poczuciem bezpieczeństwa.

Miejsca, dźwięki, smaki, kolory, zapachy... – jak drobne okruchy zapadają w pamięć na długie lata, kształtując nas i pomagając przetrwać niejedną „ciemną dolinę”. Piękne wspomnienia gromadzimy przez całe życie, ale to „kraj lat dzie-

cinnych” jest czasem, kiedy chłonie się je wszystkimi zmysłami i gdy zapadają one najgłębiej. Co zapamiętają z domu nasze dzieci? Ile dobrych wspomnień zabiorą z niego w dorosłe życie? Jaką atmosferą nasiąkną? Jakie będą ich pierwsze skojarzenia, gdy usłyszą kiedyś słowa „dom rodzinny”?

Jedna z koleżanek powiedziała mi, że do tej pory na myśl o świątach i rodzinnych wakacjach czuje skurcz żołądka, bo w jej domu były to zawsze momenty największych spięć i awantur, po których nikt nie miał ochoty nawet patrzeć na innych, nie mówiąc już o wspólnym świętowaniu czy odpoczynku. Inna opowiadała mi, że jej mama, pedantka, do ostatniej chwili przed wigilią kazała dzieciom polerować pokątną kolekcję kryształów, a delikwent, który nie dopełnił perfekcyjnie tego rytuału, był odsyła-

ny od wigilijnego stołu. I to jest właśnie to, co nawet po wielu latach dominuje w jej wspomnieniach o rodzinnych wigiliach. Jaka szkoda!

Rozumiecie, o co chodzi? Starajmy się, aby każda, najzwyczajniejsza nawet sytuacja z domu rodzinnego była

Starajmy się, aby każda, najzwyczajniejsza nawet sytuacja z domu rodzinnego była dla dzieci źródłem pięknych wspomnień, budujących je i dających siłę na dorosłe życie.

dla dzieci źródłem pięknych wspomnień, budujących je i dających siłę na dorosłe życie. Ważniejsze niż pięknie posprzątany dom, idealnie przygotowane święta i super punktualny wyjazd na wakacje jest to wszystko, co dzieje się po drodze: atmosfera radości z tego, że jesteśmy razem, że robimy coś wspól-

nie, poczucie, że każdy jest tu potrzebny, kochany, otoczony serdecznością i troską. Wspólny śmiech, żarty, razem przeżywany smutek – jednym słowem to, co wzmacnia więź, buduje serdeczne relacje, rozpala miłość, bo to o nią przecież tak naprawdę w tym wszystkim chodzi.

To normalne, że w domu rodzinnym musi być czas sprzątnięcia i czas bałaganienia, czas wysiłku i relaksu, czas mozolnej pracy i chwile totalnej bez troski. I – bądźmy realistami – nie wszystko przychodzi łatwo, czasem trzeba trochę zepsuć innym humory, bo inaczej zwyczajnie polegniemy. Chodzi o to, żeby nie zatracić proporcji i nie zagubić w tym rzeczy naprawdę ważnych: tego, żeby nasz dom był miejscem, do którego każdemu chce się wracać, teraz fizycznie, a kiedyś w pięknych i dających życiową siłę wspomnieniach.

Autorka jest doradcą rodzinnym, moderatorką Akademii Familijnej, mamą dziesięciorga dzieci

Co wolno w niedzielę?

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Czy zakaz pracy w niedzielę dotyczy pracy intelektualnej i uprawiania sportu?

Powstrzymanie się od pracy wynika ze wzoru Stwórcy, który siódmego dnia odpoczywał, o czym czytamy w Księdze Wyjścia (Wj 20, 11). Na pamiątkę tego w dzień szabat zakazana była jakakolwiek praca (Wj 20, 10). Chodziło też o wspomnienie wyjścia z Egiptu i wyzwolenie z niewolnictwa pracy, o czym czytamy w Księdze Powtórzonego Prawa (Pwt 5, 15). Teraz świętujemy niedzielę jako pamiątkę zmartwychwstania Chrystusa oraz dzień wyzwolenia z niewoli grzechu.

Chrześcijański obowiązek powstrzymania się od pracy w niedzielę dotyczy prac ciężkich i zarobkowych. Co jest pracą ciężką? Niegdyś oznaczało to duży wysiłek fizyczny, natomiast praca intelektualna była dozwolona. Obecnie, w dobie naznaczonej pracą umysłową, za pracę ciężką uważamy wszelki wysiłek na tyle intensywny, że po pierwsze, zaburza nasze uczestnictwo w niedzielnej Eucharystii oraz uniemożliwia zajmowanie się sprawami duchowymi i boskimi, po drugie, odbiera nam radość z przeżywania dnia Pańskiego, po trzecie, nie pozwala na korzystanie z należnego odpoczynku duchowego i fizycznego.

Pańskiego.

Należy więc do koniecznego minimum ograniczyć każdą pracę. Dotyczy to także gotowania wielkich niedzielnych obiadów czy służebnych prac koniecznych strażaków, pogotowia, policji, elektrowni, posługi kościelnej. Warto robić w niedzielę tylko to, co naprawdę niezbędne. Ograniczy to niepokój naszego ducha.

Obowiązek powstrzymania się od prac zarobkowych oznacza nie tylko brak pracy dla zysku. Wskazuje, aby nie robić zwłaszcza tego, czym na co dzień zarabiamy. Ktoś, kto np. pracuje w prasowni, powinien powstrzymać się w niedzielę od uprasowania choćby jednej rzeczy. Ktoś, kto żyje z naprawiania komputerów, nie powinien w niedzielę naprawiać komputerów – nawet bezpłatnie czy najbliższej rodzinie. Warto wspomnieć tu przysłowie: „Kto w niedzielę reperuje, w poniedziałek mu się psuje”.

A sport? Działalność sportowa nie prowadzona dla zysku i nie odciągająca od Boga jest czymś dobrym. Rozwija człowieczeństwo. Natomiast krytycznie należy ocenić zajęcia sportowe uprawiane wyłącznie z chęci zysku i wywołujące fanatyzm kibiców, bo to odciągnie ich od świętowania niedzieli.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Na wakacje z ks. Popiełuszką

Muzeum Księdza Jerzego Popiełuszki w Warszawie oraz Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej organizują od 3 do 7 sierpnia ogólnopolską szkołę letnią „Prawda, wolność, solidarność – wakacyjne spotkania z ks. Jerzym Popiełuszką”.

To już ostatnia chwila, aby zgłosić swój udział w projekcie. Może w nim wziąć udział młodzież w wieku 16–19 lat wraz z nauczycielami historii lub religii. Zajęcia mają

na celu przybliżenie młodym ludziom postaci błogosławionego męczennika oraz historii Polski w czasach komunizmu, ze szczególnym uwzględnieniem fenomenu Solidarności.

W programie są warsztaty integracyjne, rekreacyjne, zwiedzanie miejsc historycznych, spotkania ze świadkami historii, pokaz filmowy, gra miejska i zwiedzanie Warszawy. Dla uczniów przygotowano m.in. warsztaty historyczne i dziennikarskie z udziałem specjalistów. Wśród zaproszonych gości znaleźli się prof. Jan Żaryn, dr Rafał Łatka oraz Jakub Gołębiowski.

Zajęcia będą się odbywać w hotelu Amicus, należącym do parafii św. Stanisława Kostki w Warszawie. Więcej informacji na www.muzeumksiepupieluszki.pl/dg

Rodzinnie w Łazienkach

Łazienki Królewskie zapraszają dzieci w wieku 7–12 lat i opiekunów na warsztaty „Rodzina w formie”. Na zajęciach, podczas których będzie można wykonywać gipsowe odlewy, każdy poczuje się jak królewski artysta.

Uczestnicy obejrzą wizerunki mitologicznych rzeźb w Królewskiej Galerii Rzeźby oraz w Ogrodzie Oranżeryjnym. Dowiedzą się również, skąd bierze się gips i czym różni się od marmuru.

W drugiej części spotkania – wzorem królewskich artystów – uczestnicy warsztatów wykonywać będą własne szkice rzeźb oraz gipsowe kopie wybranego motywu lub ornamentu. Zajęcia dostosowane są do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami sensorycznymi i intelektualnymi. Istnieje możliwość tłumaczenia na polski język migowy.

foto: organizator warsztatów

Terminy: 23 lipca, 20 sierpnia 2022 r., godz. 11.00–12.45.

Miejsce: Stara Oranżeria – Królewska Galeria Rzeźby i formiarnia.

Wstęp: 29 zł (dziecko plus opiekun).

Prowadzenie: Karina Madej, Dorota Stelmazczyk, Marta Glasenapp.

Zgłoszenia PJM: Olga Michalik, tel. 798 992 895, e-mail: o.michalik@lazienki-krolewskie.pl/dg

Dla parafii św. Jana Chrzciciela w Nadmie 17 lipca nadejdzie długo wyczekiwana chwila konsekracji kościoła.

– Uroczystość to niecodzienne wydarzenie, podsumowanie dziewiętnastoletnich prac budowlanych. Wielu parafian angażowało się w budowę świątyni – mówi parafianka Izabela Paciorek.

Nadma to miejscowość leżąca przy południowej granicy gminy Radzymin. Parafia wydzielona została z parafii: św. Trójcy w Kobyłce, św. Andrzeja Boboli w Markach-Strudze oraz Matki Bożej Fatimskiej i bł. Bronisława Markiewicza w Słupnie.

– Przez lata starałem się ujednolicić życie religijne. Wierni byli przyzwyczajeni do innych godzin nabożeństw i Mszy świętych. Zdarzały się przypadki, że osoby z jednej rodziny uczestniczyły w nabożeństwach w różnych godzinach i parafiach. Dlatego na początku pracowałem nad tym, aby ludzie przyzwyczaili się do nowej sytuacji. Konsekracja jest ukoronowaniem pięknego oraz trudnego procesu tworzenia wspólnoty – wyjaśnia proboszcz ks. Grzegorz Mioduchowski.

NA MURACH

Parafia jest niewielka, według kartoteki parafialnej liczy 1250 osób. Kapłan zna większość wiernych po imieniu. Ks. Mioduchowski wspomina, że wzruszającym momentem była chwila, gdy wraz z mężczyznami murował świątynię, a później ci sami panowie przychodzili do niego, aby wyznawać grzechy w sakramencie miłosierdzia. – W czasie powstawania kościoła ukształtowały się więzy zaufania i bliskie relacje pomiędzy mną a wiernymi. Nie jestem tu kimś obcym z zewnątrz, ale częścią lokalnej społeczności – przyznaje duchowny. Izabela Paciorek uzupełnia, że

Z apostolskim zapałem

tekst i zdjęcia: Patryk Lubryczyński

w kronice parafialnej zachowały się zdjęcia przedstawiające proboszcza pracującego z parafianami.

We wnętrzu świątyni zatrzymuje wzrok wystrój prezbiterium, gdzie wykonano polichromię ukazującą ewangeliczną scenę chrztu Pana Jezusa w Jordanie. Nad nią umieszczony jest witraż przedstawiający oko Opatrzności Bożej otoczone promieniami światła, które nawiązuje do cudownego ocalenia Polski przed nawałą bolszewicką w bitwie warszawskiej. – Cieszymy się też, że w kościele znalazły się balaski ołtarzowe, by móc na klęcząco przyjmować Komunię świętą – zaznacza Izabela Paciorek.

UWAŻNOŚĆ BISKUPA

Inicjatywa utworzenia parafii zrodziła się w sercu ordynariusza warszawsko-praskiego bp. Kazimierza Romaniuka.

Proboszcz ks. Grzegorz Mioduchowski

Odвіdził on Nadmę 8 września 2002 r., aby wziąć udział w uroczystościach nadania szkole podstawowej imienia kard. Stefana Wyszyńskiego. Podczas Mszy świętej polowej odprawianej na placu szkolnym ksiądz biskup zwrócił uwagę na dużą liczbę zgromadzonych wiernych. Wówczas podzielił się pomysłem utworzenia samodzielnej pa-

rafii. Ideę tę zaaprobował ówczesny proboszcz parafii św. Trójcy w Kobyłce ks. Jan Andrzejewski, który rozpoczął poszukiwania odpowiedniego miejsca na budowę kościoła. Wybrano plac przy ul. Nowej w Nadmie, dziś ul. Prymasa Tysiąclecia 17.

W liturgiczne wspomnienie św. Faustyny, 5 października 2003 r., rozpoczęto intensywne prace nad wzniesieniem budynku przeznaczonego na plebanie i kaplicę.

W grudniu oddano w stanie surowym pierwszą kondygnację budynku, w której urządzono prowizoryczną kaplicę i zakrytą. 20 grudnia 2003 r. ordynariusz warszawsko-praski na mocy dekretu utworzył Ośrodek Duszpasterski św. Jana Chrzciciela, a po roku, 1 października 2004 r., erygował parafię św. Jana Chrzciciela w Nadmie. Włączono do niej miejscowości: Nadma – część należąca do parafii w Kobyłce i Markach-Strudze, Kozłówek, Jaworówka oraz Górki. Pierwszym proboszczem parafii ustanowiony został ks. Grzegorz Mioduchowski, który zaczął starania związane z budową kościoła.

Po trzech latach abp Sławoj Leszek Głódź 15 października 2007 r. zatwierdził projekt budowy świątyni, autorstwa inż. arch. Kazimierza Górskiego. W sierpniu 2009 r. na wykonanych fundamentach ks. Mioduchowski wmurował pierwszą cegłę. Już pod przewodnictwem abp. Henryka Hosera SAC 15 września 2012 r. odprawiono uroczystą Mszę świętą z obrzędem podpisania aktu erekcyjnego i wmurowania kamienia węgielnego pod powstający kościół.

– Modłę się, abyśmy wzrastali w wierze oraz tworzyli żywy Kościół – wyznaje na koniec Izabela Paciorek. Ks. Grzegorz dodaje, że z okazji konsekracji życzy parafianom świętości. – Staram się towarzyszyć wiernym w drodze do niej przez udzielanie sakramentów, modlitwę, obecność – puentuje.

Więcej informacji o parafii św. Jana Chrzciciela przy ul. Prymasa Tysiąclecia 17 w Nadmie: www.facebook.com/SoliDeoScholaNadma oraz www.parafianadma.pl

W SKRÓCIE

■ **Organy archikatedry.** W bazylice archikatedralnej św. Jana Chrzciciela przy ul. Świętojańskiej 8 na Starym Mieście w Warszawie w ramach Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Organowej „Organy Archikatedry” wystąpi 24 lipca Jean-Christophe Geiser ze Szwajcarii, a 31 lipca Fabio Ciofini z Włoch. Koncerty odbywają się o godz. 16.00. Patronat medialny nad festiwalem objął tygodnik „Idziemy”.

■ **Odpust u św. Jakuba.** W parafii św. Jakuba Apostoła przy ul. Mehoffera 4 w Warszawie 25 lipca obchodzony będzie doroczny odpust parafialny. Uroczysta Msza święta z nauką i procesją wokół kościoła zaplanowana jest na godz. 18.00. Po zakończeniu uroczystości w świątyni parafianie i goście zaproszeni są do parafialnego ogrodu na grilla.

■ **Jubileusz Grodziska.** W parku im. hr. Skarbków przy ul. 3 Maja w Grodzisku Mazowieckim 24 lipca o godz. 14.00 kard. Kazimierz Nycz odprawi Mszę świętą dziękczynną w ramach obchodów pięćsetlecia istnienia miasta.

■ **Uczczą Maryję.** W parafii Bogurodzicy Maryi przy ul. Powstańców Śląskich 67D w Warszawie rozpocznie się 17 lipca peregrinacja obrazu Matki i Królowej Przenajdroższej Krwi. W programie o godz. 13.00 Msza święta, podczas której nastąpi uroczyste wprowadzenie do świątyni wizerunku Madonny. Natomiast o godz. 19.00 tego samego dnia odbędzie się koncert w ramach I Międzynarodowego Bemowskiego Festiwalu Organowego. Przy organach w kościele zasiądzie wybitny młody organista Daniel Strządała, który zagra muzykę tworzoną na żywo. W ciągu tygodnia obraz ma gościć w kościele w czasie codziennych Eucharystii oraz w trakcie odmawiania koronki do Krwi Chrystusa o godz. 18.30. Wierni zainteresowani przyjęciem obrazu mogą w zakrystii zostawić swoje dane kontaktowe.

■ **Teologia dla zabieganych.** Studium „Teologia dla zabieganych” na Akademii Katolickiej w Warszawie to akademicki kurs wiary i teologii. Uczestnicy spotykają się raz w miesiącu w sobotę na dwóch wykładach. Rekrutacja potrwa do pierwszego zjazdu. To propozycja dla wszystkich osób pełnoletnich bez względu na wiek, wykształcenie czy miejsce zamieszkania. Zajęcia będą odbywać się w dolnej auli kościoła seminarijnego przy Krakowskim Przedmieściu 52/54 w Warszawie. Szczegółowe informacje na www.akademiakatolicka.pl.

fot. arch. Parafady

OTWARCIE PARAFIADY

Na kampusie SGGW w Warszawie 9 lipca rozpoczęła się 33. Międzynarodowa Parafiada Dzieci i Młodzieży. Parafiadowy ogień wniósł uczestnik z Ukrainy, Nazari Kuszpet. Od niego zapalono znicz, który w tym roku stał się symbolem wyraża-

jącym życzenie pokoju. Uroczystej Mszy świętej na inaugurację przewodniczył ks. Mateusz Pindelski, prowincjał Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów. Patronat medialny nad Parafiadą objął tygodnik „Idziemy”.

MARSZ RÓŻAŃCOWY

Wojownicy Maryi (Warszawa-Ursynów) zapraszają do uczestnictwa w pieszym Marszu Różańcowym, który odbędzie się w dniach 11–14 sierpnia. Wyruszy z kościoła akademickiego św. Anny przy ul. Krakowskie Przedmieście 68 w Warszawie do sanktuarium MB Osuchowskiej w Nowej Osuchowej w diecezji łomżyńskiej, miejscu objawień Matki Bożej, słynącym z cudów. Szczegółowe informacje o zapisach, trasie, miejscu oraz godzinie wymarszu pod nr. tel. 697 606 696.

fot. www.osuchowa.pl

WARSZAWA PAMIĘTA

Przy ul. Nowoursynowskiej 84 w Warszawie 6 lipca odsłonięto pomnik poświęcony piętnastu Polakom straconym przez hitlerowców 13 listopada 1939 r. na terenie obecnego Rezerwatu Las Natoliński, z podanymi nazwiskami rozstrzelanych i informacjami

o nich. Była to jedna z pierwszych egzekucji dokonanych przez Niemców w Warszawie i okolicach (13–17.11.1939). Powstanie pomnika jest wynikiem starań prof. Tomasza Szarota, syna jednej z ofiar zbrodni, a także Centrum Europejskiego Natolin oraz IPN.

fot. FB/warszawa.ursynow

fot. ks. Paweł Klys

W SZACIE MARYI

Wielu łodzian uczestniczyło w dziewięciodniowym przygotowaniu do święta Matki Bożej z Góry Karmel, które co roku odbywa się w kościele rektoralnym przy klasztorze klauzurowym sióstr karmelitanek bosych w Łodzi. Podczas nowenny nauki wygłosili o. Wojciech Jędrzejewski OP, o. Pa-

weł Urbańczyk OCD oraz o. Remigiusz Reclaw SJ. Zaplanowano, że uroczystościom odpustowym będzie przewodniczył biskup pomocniczy archidiecezji łódzkiej Ireneusz Pękalski. W dniu odpustu wierni mogą wstąpić do Bractwa Szkaplerznego, przyjmując szkaplerz karmelitański./ks. Paweł Klys

REKRUTACJA DO WSD

Wraz z zakończeniem roku akademickiego rozpoczyna się rekrutacja do Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi na rok akademicki 2022/2023. – Zapraszamy wszystkich, którzy słyszą w sercu Jezusowe wołanie „pójdź za mną!”. Jezus potrzebuje waszych rąk do pracy w Kościele łódzkim – zachęca ks. dr Jacek Kacprzak, wicerektor WSD w Łodzi. Najbliższy zjazd rekrutacyjny dla kandydatów odbędzie się 14 września. Dokumenty można składać przez okres wakacji w siedzibie WSD

fot. ks. Paweł Klys

przy ul. Stanisława Kostki 14 w Łodzi./ks. Paweł Klys

ZAKOŃCZONA PRZEBUDOWA

W Warszawie 5 lipca zakończyła się rozpoczęta w marcu 2021 r. przebudowa placu Pięciu Rogów. Skrzyżowanie, w ścisłym centrum, łączy ulice Bracką, Chmielną, Kruczą, Szpitalną i Zgoda. Ograniczono ruch samochodów, dużą część placu

oddano pieszym i rowerzystom. Pojawiła się nawierzchnia, ławki, fontanna, drzewa. Wjazd samochodów będzie możliwy tylko dla posiadaczy specjalnego identyfikatora, wydawanego przez Zarząd Dróg Miejskich.

fot. PAP/Albert Zawada

■ **Opieka nad zielenią.** Parafia Matki Bożej Nieustającej Pomocy przy ul. Nowej 1 w Hucie Mińskiej informuje, że potrzebne są osoby do opieki nad terenami zielonymi wokół kościoła. „Może ktoś chciałby zaangażować się do posługi. Czekam na chętnych”, pisze ksiądz proboszcz.

■ **Modlitwa za Ukrainę.** Parafia św. Hieronima przy ul. Rumiankowej 2/4 w Warszawie-Starej Miłośnie zachęca do indywidualnej i rodzinnej modlitwy o pokój na Ukrainie. „W kościele na stolikach dostępne są obrazy z modlitwą do Matki Bożej Zwycięskiej w języku polskim i ukraińskim, prosimy, by przekazywać je innym, również gościom z Ukrainy” – czytamy na stronie internetowej parafii.

■ **Śladami świętych.** Parafia św. Augustyna przy ul. Nowolipki 18 w Warszawie zaprasza na pielgrzymkę śladami św. Augustyna i św. Moniki do Włoch. Termin pielgrzymki: 11–19.10.2022 r. Zapisy i informacje: w kancelarii, zakrystii bądź u Agnieszki Czupryniak: tel. 501 614 434.

■ **Pomoc dla uchodźczyń.** Parafia św. Jadwigi Śląskiej przy ul. Kościuszki 41 w Milanówku informuje, że dwie panie z Ukrainy poszukują pracy. Więcej informacji w zakrystii u księdza proboszcza, tel. (22) 758 35 42.

■ **Eucharystia o kanonizację.** Każdego 28. dnia miesiąca o godz. 19.00 w archikatedrze warszawskiej odprawiana jest Msza święta dziękczynna za beatyfikację Prymasa Tysiąclecia z prośbą o rychłą kanonizację.

■ **Msza święta po łacinie.** Parafia św. Anny przy ul. Kolegiackiej 1 w Warszawie zaprasza w każdą 4. niedzielę miesiąca o godz. 20.00 na Mszę sprawowaną w języku łacińskim, ze śpiewem gregoriańskim. Najbliższa 24 lipca.

■ **Wyjazd z Glinianki.** Parafia św. Wawrzyńca przy ul. Wawrzynieckiej 149 w Gliniance organizuje 28 sierpnia wyjazd autokarem na wydarzenie charytatywne „Chwała Mu”, które odbędzie się w łódzkiej Atlas Arenie. Zapisy w zakrystii i pod nr. tel. 661 217 803.

■ **Zajęcia dla dzieci.** Do końca lipca na boisku przy ul. Grupy AK „Północ” w Warszawie prowadzone są bezpłatne zajęcia futbolowe dla dzieci w wieku 7–12 lat pod hasłem „Wakacyjna Piłka na Siekierkach”. Szkolenia i mecze piłki nożnej odbywają się od pon. do pt. w godz. 11.00–13.00. Zapisy pod nr. tel. 602 228 732.

Wobecności ministra edukacji i nauki Przemysława Czarneka porozumienie między UKSW w Warszawie a Instytutem Fizjologii i Patologii Słuchu w podwarszawskich Kajetanach podpisali rektor uniwersytetu oraz dyrektor instytutu.

Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu to wiodący polski instytut badawczy oraz specjalistyczny szpital, który zapewnia kompleksową opiekę osobom z uszkodzeniami narządu słuchu, głosu, mowy, równowagi i oddychania.

– Medycyna w murach uniwersytetu rozwija się od trzech lat. Jesteśmy na etapie podpisywania różnych umów, dzięki którym studenci kierunku lekarskiego i pielęgniarstwa na UKSW staną się dobrymi medykami. Nie ma lepszego ośrodka słuchu na świecie. Nasi studenci będą mogli zetknąć się tutaj ze światową nauką i medycyną – powiedział rektor UKSW ks. prof. Ryszard Czekalski.

Umowa między uczelnią a instytucją dotyczy współpracy badawczo-dydaktycznej

fot. materiały prasowe UKSW

Współpraca naukowa

w zakresie nauk medycznych, a także rozwoju naukowego między ośrodkami. – Stanowimy wysokospecjalistyczne zaplecze, a kontakt z zespołami uniwersyteckimi daje szansę na interdyscyplinarne ciekawe projekty naukowe – wyjaśnił dyrektor Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu prof. Henryk Skarżyński.

– Polska ma wybitne osiągnięcia, a należą do nich sukcesy prof. Skarżyńskiego

i całego zespołu pracowników Światowego Centrum Słuchu. Znam osobiście pacjentów profesora, którym pomógł. Dzisiejsze porozumienie to szansa dla UKSW oraz ministerstwa. Dzięki niemu będziemy mogli uściślić współpracę ze Światowym Centrum Słuchu – podkreślił minister edukacji i nauki Przemysław Czarnek.

Misja historyczna

Muzeum Historii Polski z tymczasową siedzibą przy ul. Mokotowskiej 33/35 w Warszawie poszukuje wolontariuszy do projektu „Historia Mówiona”. Muzeum w ciągu ostatnich lat nagrało setki cennych wywiadów ze świadkami historii. Przy wsparciu wolontariuszy chce opracować materiały, odpowiednio je opisać, a także stworzyć biogramy świadków historii, aby zasoby były dostępne dla jak najszerszego grona.

Kogo poszukuje muzeum?

Pełnoletnich wolontariuszy zainteresowanych historią, dla których osobiste wspomnienia świadków są ważnym źródłem poznania dziejów Polski.

Zadania i potrzebny czas

Wolontariat będzie odbywał się zdalnie i nie wymaga deklaracji zrealizowania za-

dania w określonym czasie. Przykładowo, opracowanie wywiadu trwającego dwie godziny może zająć sześć godzin. Pracę można dowolnie rozłożyć w czasie i wykonywać ją z domu, w dogodnym momencie. Od każdego indywidualnie zależy, ile wywiadów opracuje, a więc na jak długo chce się zaangażować we wspólny projekt.

Działania poprzedzone zostaną warsztatami, które przygotowują do realizacji zadania. Wolontariusze dowiedzą się, jak opracować metrykę do wywiadu, czym są słowa kluczowe, a także jak stworzyć dobry biogram.

Warsztaty potrwać około dwóch godzin, najprawdopodobniej stacjonarnie, we wspólnie z grupą ustalonym terminie. Będzie to szansa na poznanie się, zadanie pytań, a także podpisanie porozumień

fot. www.muzhp.pl

wolontariackich. Dodatkowo, w związku z charakterem wykonywanych zadań, przygotowane zostanie krótkie szkolenie online dotyczące przetwarzania danych osobowych.

Jak się zgłosić?

Do 24 lipca wypełnij formularz dostępny na www.muzhp.pl. Kontakt: e-mail: wolontariat@muzhp.pl, tel.: 22 211 90 87, koordynacja wolontariatu: Joanna Garszka.

fot. www.flickr.com/photos/episkopatnews

Spotkanie Rycerzy

Ojciec Ryszard M. Żuber OFMConv, prezes narodowy MI, zaprasza wszystkich rycerzy Niepokalanej na Ogólnopolski Dzień Modlitwy Rycerstwa Niepokalanej. Spotkanie pod hasłem „Rycerze Niepokalanej posłani w pokój Chrystusa” odbędzie się 30 lipca przy ul. M. Kolbego 5 w Teresinie.

W programie: o godz. 10.00 przy ołtarzu polowym zawiązanie wspólnoty, wprowadzenie o. Ryszarda M. Żubera, o godz. 11.00 Eucharystia pod przewodnictwem metropolity gdańskiego abp. Tadeusza Wojdy, ponowienie aktu poświęcenia się Niepokalanej. Przerwa na posiłek. W bazylice o godz. 14.00 konferencję pt. „Św. Andrzej Bobola

i św. Maksymilian Kolbe apostołami Jezusa Chrystusa i Maryi” wygłosi ks. prał. Józef Niżnik, proboszcz parafii św. Andrzeja Boboli w Strachocinie, o godz. 15.00 Koronka do Bożego miłosierdzia, o godz. 15.30 konferencja pt. „Św. Andrzej Bobola i św. Maksymilian Kolbe obrońcami Kościoła katolickiego i Polski” – ks. Józef Niżnik, o 16.30 droga krzyżowa (ulice Niepokalanowa, cmentarz). Przerwa na posiłek. W bazylice o godz. 20.00 różaniec poprowadzą siostry franciszkanki Rycerstwa Niepokalanej, o 21.00 apel jasno-górski pod przewodnictwem o. Mariusza Słowika, asystenta narodowego MI.

Forum Młodych

Na terenie Ośrodka dla Dzieci Niewidomych przy ul. Brzozowej 75 w Laszkach k. Warszawy odbędzie się w dniach 24–29 lipca Forum Młodych. Wydarzenie skierowane jest do osób w wieku 14–19 lat i prowadzone w dwóch językach, po polsku oraz ukraińsku. W Polsce pierwsze takie

spotkanie przygotowała Wspólnota Emmanuel w Wadowicach w 2000 r., przed Światowymi Dniami Młodych w Rzymie.

W ciągu kilku wakacyjnych dni każdy może w osobisty sposób doświadczyć miłości Boga, odpowiedzieć sobie na ważne życiowe pytania i poznać ludzi, dla których wiara jest ważna. Forum odbywa się w atmosferze otwartości, radości oraz wzajemnego zaufania. W programie nie zabraknie czasu na modlitwę i refleksję, codzienną Mszę świętą, adorację Najświętszego Sakramentu, wspólną zabawę, aktywności ruchowe dla każdego czy zdobywanie nowych umiejętności. To wszystko odbędzie się w miejscu drogim bł. matce Elżbiecie Róży Czackiej oraz bł. kard. Stefanowi Wyszyńskiemu.

„Jak mogliśmy tego doświadczyć w latach ubiegłych, to wakacyjne spotkanie młodych z żywym Kościołem jest dla wielu z nich przełomowym wydarzeniem w życiu. Czasem wspólnoty, bycia kochanym przez Boga, dzielenia się z innymi wiarą i nadzieją” – piszą organizatorzy. Zapisy i więcej informacji na stronie www.emmanuel.info.pl oraz www.facebook.com/EmmanuelForum.

W pokoju Chrystusa

W dniach 30–31 lipca odbędzie się XIV Piesza Pielgrzymka Warszawa-Ostrówek pod hasłem „Posłani w pokoju Chrystusa”. Rozpocznie się o godz. 21.00 apelem jasnogórskim i Mszą świętą w sanktuarium św. Faustyny przy ul. Żytniej 1 w Warszawie.

Tegoroczne hasło nawiązuje do słów posłania wypowiadanych przez kapłana w czasie każdej Mszy świętej. – Podczas Eucharystii otrzymujemy Chrystusowy pokój, który mamy zanieść innym. Szczególnie gdy za naszą wschodnią granicą trwa wojna, a wielu ludzi jest niepewnych przyszłości. Pielgrzymka kończy dziesięciolecie nowennę o powołania kapłańskie i zakonne. Prosimy Pana, aby było jak najwięcej osób do wyłącznej służby Jemu – mówi ks. Tadeusz Siewko, jeden z przewodników pielgrzymki oraz wikariusz parafii Matki Bożej Loretańskiej w Warszawie. Pątnicy pokonają nocą blisko 40 km w dziewięciu etapach. Pielgrzymom towarzyszyć będą również inni kapłani: ks. Rafał Miękus, wikariusz parafii MB Nieustającej Pomocy na warszawskiej Saskiej

Kępie, ks. Marcin Łukaszewicz, proboszcz parafii NMP Matki Kościoła w Ostrówku, a także siostry ze Zgromadzenia Sióstr Jezusa Miłosiernego.

Ks. Siewko podkreśla, że na postojach księża proponują wiernym rozważania i modlitwy do odmówienia. – Ze względu na noc każdy modli się indywidualnie, w ciszy można lepiej usłyszeć, jak Bóg przemawia do serca. O godz. 6.00 włączymy nagłośnienie, od tej chwili będziemy śpiewać pieśni, odmawiać różaniec, nabożeństwo drogi krzyżowej, słuchać konferencji – wyjaśnia ks. Tadeusz.

Szlak pątniczy zakończy się 31 lipca o godz. 15.00 Koronką do Bożego miłosierdzia oraz Eucharystią sprawowaną pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego na placu Domu św. Faustyny w Ostrówku. Zapisy: s.faustyna.ostrowek@gmail.com lub u Jadwigi Małanowskiej, tel. 509 159 436. Patronat medialny nad pielgrzymką objął tygodnik „Idziemy”.

Patryk Lubryczyński

Dziękczynienie za Loretto

W Loretto k. Wyszkowa odbędą się 31 lipca uroczystości związane z pierwszą rocznicą poświęcenia miejscowej świątyni. Do wspólnej modlitwy siostry loretanki zapraszają czciciele Matki Bożej Loretańskiej, bł. Ignacego Kłopotowskiego oraz przyjaciół miejsca.

Uroczysta Msza święta o godz. 10.00 będzie koncelebrowana pod przewodnictwem

bp. Romualda Kamińskiego. Późnym popołudniem, o godz. 17.00, odbędzie się koncert uwielbienia z bł. Ignacym: „Chodź z Bogiem, a Bóg będzie z tobą”. Będzie to okazja do chwalenia Stwórcy śpiewem, dziękowania za dar Loretto i nowej świątyni oraz zapoznania się z duchowością i słowami, które pozostawił założyciel loretanek. – Loretto znam prawie od czterdziestu lat, byłem świadkiem jego rozwoju, wiele razy uczestniczyłem tu w większych oraz mniejszych uroczystościach. To, co się dokonało dzięki budowie tej świątyni, jest znakiem szczególnej Opatrzności Bożej. Miejsce ma znaczenie dla Kościoła warszawskiego i Mazowsza – wyjaśnia bp Romuald Kamiński.

S. Wioletta Ostrowska CSL dodaje, że pielgrzymi przyjeżdżają tu, aby w sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej oraz na łonie natury zakosztować kojącej ciszy, odbudować ducha i pogłębić relację osobistej przyjaźni z Panem.

Lipiec i sierpień to czas wakacyjnych wyjazdów, korzystania z uroków słońca oraz otaczającej przyrody. Okazuje się, że w upalne dni miasto też ma wiele do zaoferowania.

foto: Aleksandra Plichta

siatkówki plażowej z pełnym zapleczem, restauracją, barem i sauną. Dodatkowo plaża stanowi dobrą bazę wypadową dla spaceru pięciokilometrowymi bulwarami. Na trasie czekają liczne klubokawiarnie, restauracje na przycumowanych barkach, tor do gry w bule, siłownia plenerowa oraz place zabaw. W porcie można też wypożyczyć małą motorówkę, której prowadzenie nie wymaga patentu.

Z DAŁA OD ZGIEŁKU

Plaża Żoliborz znajduje się w ustronnym miejscu na końcu wiślanych bulwarów, 10 minut drogi za mostem Gdańskim. Otoczona rozłożystymi drzewami, zapewnia dużo cienia w słoneczne dni. W ciągu dnia idealnie

Atrakcje warszawskich plaż

Aleksandra Plichta

Wspaniałymi miejscami rekreacji są plaże położone nad Wisłą, które przez „National Geographic” zostały uznane za jedne z najpiękniejszych plaż miejskich na świecie. W czerwcu wrócili na nie „warszawscy plażowi”, którzy udzielają informacji na temat nadwiślańskiej przyrody, a także bezpłatnie wypożyczają leżaki i sprzęt sportowy. Punkty informacyjno-rekreacyjne działają na czterech stołecznych plażach: Saskiej, Poniatówce, Rusałce (zoo), Żoliborz oraz w Pawilonie Edukacyjnym Kamień i przy bulwarze gen. George’a Smitha Pattona. W lipcu i sierpniu punkty działają codziennie – w dni robocze od godz. 11.00, a w weekendy od 10.00 do ok. 21.00 (działalność kończą pół godziny przed zmierzchem).

NAJLEPSZA Z MIEJSKICH

Plaża Poniatówka jest najpopularniejszą spośród warszawskich plaż. Najbliżej jest z niej do przystanku Rondo Waszyngtona. Położona niedaleko stadionu PGE Narodowy, oferuje możliwość grillowania przy gotowych paleniskach lub zamówienia sezonowych potraw w pobliskim pawilonie plażowym. Można tu odpocząć nie tylko na piasku, ale również na drewnianym tarasie. Chętni mogą poćwiczyć w strefie kalisteniki, a tuż obok znajduje się edukacyjny plac zabaw oraz naturalny las łęgowy. Jego środkiem biegnie długa na ponad 20 km pieszo-rowerowa ścieżka rekreacyjna.

STREFA DLA RODZINY

Świetną alternatywą dla Poniatówki jest plaża Rusałka, położona blisko warszawskiego zoo, z widokiem na Stare Miasto. W pobliżu można skosztować lodowych koktajli, a dzieci z pewnością ucieszy park linowy, plac zabaw z miniparkiem wodnym, wiklinowe altany lub wycieczka do zoo. Stąd można także wybrać się w rejs po Wiśle drewnianą gondo-

lą. Plaża Rusałka znajduje się w pobliżu przystanku tramwajowego i autobusowego Park Praski, a przy zoo zlokalizowany jest parking samochodowy.

Kolejną propozycją jest tzw. Plażówka Saska nieopodal mostu Łazienkowskiego na Saskiej Kępie. To wspaniałe miejsce dla ceniących dziką naturę i spokój, a także alternatywa dla rodzin i wszystkich innych chcących uniknąć tłumów w okolicach mostu Poniatowskiego. Tutaj również można skorzystać z gotowych palenisk oraz upiec coś smacznego na grillu. Plażówka jest szczególnie przyjazna dla dzieci. Przygotowano strefę zabawy, gdzie znajdują się trampoliny, ogromna piaskownica czy kręgielnia. Plaża zapewnia także strefę gastronomiczną oraz ciekawe wydarzenia kulturalne. Jej dokładny adres to ul. Wał Miedzeszyński 389 – można tu dojechać komunikacją miejską, a także samochodem.

PLAŻOWO NA SPORTOWO

Niewielką plażą, położoną przy wejściu do Portu Czerniakowskiego, jest plaża przy Płycie Desantu. Wąska cieśnina oddziela ją od tętniącego życiem Cypla Czerniakowskiego, do którego prowadzi pieszo-rowerowa kładka biegnąca nad portową bramą. Przygotowano tu coś dla fanów sportu – profesjonalne boiska do

nadaje się na rodzinny piknik, a dzieci będą miały do dyspozycji plac zabaw z huśtawkami i zjeżdżalnią. Przy gotowych paleniskach można pogrillować.

Z kolei na miniplażach przy bulwarze gen. Pattona istnieje możliwość obejrzenia plenerowej wystawy o tematyce wiślanej, a w pobliskim Muzeum nad Wisłą – ekspozycji polskiej sztuki współczesnej lub filmu w letnim kinie. Dzieci poskaczą do woli na pobliskich trampolinach, a okoliczne restauracje oferują egzotyczną kuchnię.

Brzegi Wisły łączą trzy bezpłatne przeprawy promowe. Są to „Słonka”: Cyfel Czerniakowski (pomost pływający) – Saska Kępa (plaża), „Pliszka”: Most Poniatowskiego (nabrzeże) – Stadion Narodowy (plaża), „Wilga”: Podzamcze fontanny (pomost pływający) – zoo (plaża). Obecnie jednak, z uwagi na bardzo niski stan wody w Wiśle, kursowanie promów zostało zawieszono do odwołania.

Jak widać, nie trzeba nigdzie wyjeżdżać, aby móc zrelaksować się na plaży w otoczeniu wody. Warszawa dysponuje plażami miejskimi z mnóstwem atrakcji, wśród których każdy znajdzie coś dla siebie. Pozostaje jedynie wybrać najbardziej odpowiednią dla siebie i można ruszać nad Wisłę.

Plaża Rusałka

foto: Aleksandra Plichta

fol. Patryk Lubrzyński

Drewiczówka

Zygmunt Drewicz, malarz i rzeźbiarz, dziesięć lat temu założył przy własnej posesji prywatne Muzeum Wsi „Drewiczówka” w Stojadłach w gminie Mińsk Mazowiecki. Jest pomysłodawcą stowarzyszenia „Stojadła Wczoraj i Dziś”. Należy do miejscowej kapeli ludowej „Mazowszaki”, w której gra pod pseudonimem „Dydek”.

Pan Zygmunt jest strażnikiem pamięci o dziejach wioski, w której się urodził i mieszka przez całe życie. Przedmioty do ekspozycji przekazane zostały przez mieszkańców lub wykonane przez właściciela muzeum.

Muzeum posiada ok. 3 tys. zdjęć archiwalnych obrazujących historię Stojadeł, od okresu międzywojennego do współczesności. Wśród zebranych rzeczy uwagę przykuwa makietą Stojadeł przedstawiająca topografię wsi z 1955 r. Praca jest wyposażona w listę, dzięki której można zobaczyć, gdzie mieszkali stojadlanie, a nawet przeczytać, jakie mieli przezwiska. Makietą przypomina o istnieniu w wsi np. starego budynku szkoły, dawnej siedziby Ochotniczej Straży Pożarnej, stawu, dworu z 1890 r., którego model odtworzony został z pamięci przez Zbigniewa Drewicza.

– Przez sześćdziesiąt lat gromadziłem różne eksponaty. Mój rodzinny dom z 1878 r. do niedawna był najstarszym zachowanym budynkiem we wsi Stojadła. Przekazałem muzeum tabli-

fol. Patryk Lubrzyński

cę z napisem „Kol. Józefówka. Małżonków Mikułowskich nr.1”, która dokumentuje fakt istnienia przed Stojadłami kolonii Józefówka. Parę lat temu budynek został rozebrany. Zygmunt Drewicz ocalił od niepamięci mój budynek rodzinny, odtwarzając go w postaci makiety – opowiada Marek Zaremba ze Stowarzyszenia „Stojadła Wczoraj i Dziś”.

Miłośnicy lokalnej kultury mogą zobaczyć sztuce pochodzące z działającej w przeszłości Fabryki Nakryć Stołowych w Stojadłach. We wnętrzu muzeum oko cieszą liczne figurki przedstawiające mieszkańców ubranych w stroje ludowe, modele kościoła Narodzenia NMP i pałacu Dernałowiczów w Mińsku Mazowieckim. Cennym obiektem jest 121-letnia mapa Stojadeł, przygotowana przez inż. Tadeusza Kahla, instrument muzyczny ligawa, na którym miejscowi grali w okresie Adwentu, zabawki wykonane z drewna i wiele innych ciekawych eksponatów.

– Chcemy zachować dla potomnych tradycję i przekazać ją szczególnie młodym. Zapraszamy do nas wycieczki szkolne oraz pasjonatów „małych ojczyzn”, dla których ważne są korzenie historyczne – zachęca do przyjazdu Marek Zaremba.

Patryk Lubrzyński

Muzeum Wsi, ul. Południowa 5
Stojadła.

Zapisy na wycieczki:
Marek Zaremba,
tel. 608 391 694.

REKLAMA

"Country club"

Jerzy Głuszyk i Maciej Świątek
niedziela, godz. 17.00

"Granie ciekawe niesłuchanie"

ks. Mirosław Gawryś i ks. Justyn Ziemiński
niedziela, godz. 22.10

Radio Warszawa 106,2 FM i www.radiowarszawa.com.pl

fot. Marta Ankiersztejn

Twórcy ludowi nagrodzeni!

W Zamku Królewskim w Warszawie odbyła się uroczysta gala 47. edycji Nagrody im. Oskara Kolberga.

Nagroda „Za zasługi dla kultury ludowej” to najstarsze i najważniejsze wyróżnienie w dziedzinie kultury tradycyjnej w Polsce. Została ustanowiona w 1974 r., a jej patronem jest Oskar Kolberg – etnograf, folklorysta, kompozytor. Co roku Nagroda Kolberga trafia do kilkunastu artystów tworzących w dziedzinach ludowych sztuk plastycznych i rękodzieła, literatury, śpiewu, muzyki i tańca oraz organizatorów i animatorów przedsięwzięć artystycznych upowszechniających folklor i sztukę ludową, a także do mistrzów, badaczy i dokumentalistów, którzy gromadzą i przekazują potomnym wiedzę o kultu-

rze ludowej. Konkurs oraz gala realizowane są przez Narodowy Instytut Muzyki i Tańca we współpracy z Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu i Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze.

Tegoroczną galę 6 lipca poprowadził znakomity podhalański muzyk Krzysztof Trebunia-Tutka. W regionalnych strojach i z tradycyjnymi instrumentami wystąpili na niej artyści – laureaci z różnych stron Polski: Zespół Regionalny „Gorce” z Kamienicy, Zespół „Waliszowianie” z Nowego Waliszowa, Kapela Romana Wojciechowskiego z Tomaszowa Mazowieckiego, duet Monika Wąlich-Kaczmarzyk (multiinstrumentalistka) i Karolina Kupczyk (altowiolistka) – śpiewaczki z Beskidu Śląskiego, Stanisława Galica-Gór-

kiewicz – skrzypaczka z Bukowiny Tatrzańskiej, Elżbieta Kasznia – śpiewaczka z Kurpi Zielonych.

Listy do zgromadzonych laureatów i uczestników uroczystości skierowali marszałek Sejmu RP Elżbieta Witek oraz premier Mateusz Morawiecki. Nagrody wręczali wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński oraz wicepremier, minister rolnictwa i rozwoju wsi Henryk Kowalczyk. Profesor Piotr Gliński podkreślił m.in., że „kultura ludowa to sól każdej kultury” oraz że „współczesne kultury wciąż odwołują się do korzeni kultury ludowej”. Łącznie wręczono czternaście nagród w siedmiu kategoriach. Laureaci otrzymali medale im. Oskara Kolberga projektu Anny Jarnuszkiewicz, pamiątkowe dyplomy oraz nagrody finansowe ufundowane przez Ministra Kultury i Dzie-

fot. Marta Ankiersztejn

dzictwa Narodowego oraz Samorząd Województwa Mazowieckiego.

– Od początku świata drewno człowiekowi służyło, ja go pokochałem. Ze mną będzie żyło, będę z niego robił piękne dzieła, aby sztuka ludowa nigdy nie zginęła – powiedział z serca na pożegnanie Jan Puk, poeta ludowy i rzeźbiarz, jeden z nagrodzonych.

Więcej o laureatach i gali na stronie www.nimit.pl/ **Agnieszka Wyszomirska**

Letni cykl filmowy

Centrum Myśli Jana Pawła II zaprasza na przegląd filmowy Pod wspólnym niebem. W każdą środę lata na dziedzińcu Kamienicy Artystycznej przy ul. Foksal 11 widzowie będą mogli oglądać filmy z Ukrainy, Białorusi, Gruzji i Indii – krajów, z których przybyłe stanowią coraz liczniejszą grupę mieszkańców Warszawy.

Na cotygodniowe spotkanie składa się: wprowadzenie eksperta i zaproszonych gości o godz. 20.15, seans filmowy o godz. 21.00 oraz dyskusja.

– Otwieramy letni cykl filmowy przybliżający doświadczenia nowych warszawiaków. To okazja dla mieszkańców stolicy, by poznać siebie nawzajem – mówi Michał Senk, dyrektor Centrum Myśli Jana Pawła II. – Jednocześnie filmy, które zaprezentujemy widzom podczas naszego letniego

przeglądu, to po prostu świetne, światowej klasy kino.

W repertuarze znalazło się aż dziewięć nowych produkcji (2017–2021), w tym wiele tytułów nagradzanych na świecie i nieznanych dotąd polskiej publiczności, jak np. „The Great Indian Kitchen” w reż. Jeo Baby.

fot. FB organizatora

– Repertuar skonstruowaliśmy w taki sposób, aby podejmowana problematyka odwoływała się do doświadczeń osób migrujących: poczucia wykorzenienia, kryzysu tożsamości kulturowej, ale i budujących prób kreatywnego odnalezienia się w rzeczywistości nowego kraju – mówi Mateusz Toma, koordynator przeglądu. – Pokazom towarzyszyć będą wprowadzenia i dyskusje, a każdy seans, za sprawą zaproszonych gości, stanowił będzie także okazję do międzykulturowego spotkania – zapowiada.

Przegląd zakończy prezentacja etiud i krótkich metraży, zrealizowanych przez studentów i absolwentów polskich szkół filmowych i kursów Wajda School. Wydarzeniu towarzyszy cykl podcastów, podejmujący m.in. tematykę edukacji międzykulturowej, duchowych korzeni wielokulturowości i wrażliwości na Innego. Wstęp na wszystkie pokazy jest bezpłatny. Szczegóły programu: www.centrumjp2.pl/dg

fot. materiały dystrybutora

lacje człowieka ze służącymi mu robotami. W ponadstuletniej tradycji literatury i kina fantastycznego sprawy te bywały podejmowane bardzo często (dla przykładu – bunt robotów), ale w miarę błyskawicznych postępów elektroniki nabierają dziś drastycznego wymiaru.

Jake i Kyra, spokojnie żyjące małżeństwo, wychowujące adoptowaną córkę Mikę, muszą nagle stawić czoła zagadkowym wydarzeniom. Człiekokształtny android Yang (o chińskich rysach), opieku-

O uczuciach Yanga

Mirosław Winiarczyk

Kino amerykańskie to nie tylko popularne filmy wysokobudżetowe, obliczone na wielką widownię. Tęgo rodzaju obrazy, zrealizowane w stylistyce popularnych gatunków, zadziwiające coraz wspanialszą stroną techniczną i dynamiczną akcją, systematycznie pojawiają się na naszych ekranach. Różnie oczywiście bywa z ich poziomem artystycznym. Utwory takie zawierają często powielane schematy gatunkowe, znane od wielu lat z tradycji hollywoodzkiej.

Film „Yang”, który pojawił się w naszych kinach, świadczy jednak o tym, że w Ameryce produkowane są także utwory dla widzów, którzy poszukują w sztuce filmowej bardziej subtelnych wrażeń, opartych na powolnym kontemplowaniu emocji i odczytywaniu pojawiającej się na ekranie gry skojarzeń i znaczeń. Ten intrygujący film zrealizował koreański reżyser, posługujący się ekstrawaganckim pseudonimem artystycznym Kogonada. Rozgrywająca się w przyszłości akcja dzieła, utrzymanego w oryginalnej poetyce kina fantastycznego, toczy się w powolnym, majestatycznym rytmie, pozwalającym odbiorcom na zagłębienie się w bieg opisywanych wydarzeń i odczytywanie wszystkich zawartych tam podtekstów i niuansów wymowy utworu.

Ukazany w „Yangu” problem wydaje się ważny i na czasie. Chodzi bowiem o re-

jący się Miką jako jej przybrany starszy brat, nagle uległ zawieszeniu, a Jake natknął kłopoty z oddaniem go do naprawy. Dowiadujemy się wkrótce, że z odzyskanego dysku pamięci można odczytać przeszłość Yanga oraz, co zaskakujące, jego myśli i uczucia. I tu pojawia się niespodzianka, wydało się bowiem, że robot wykazywał się niemal ludzkimi sympatiami i uczuciami.

W przeszłości Yanga pojawiała się dziewczyna, z którą sympatyzował on niemal jak z narzeczoną. Okazało się więc, że usługujący rodzinie android zachowywał się jak człowiek z ludzkimi emocjami i uczuciami. Roboty, pracujące dla człowieka w mieszkaniu lub w ogrodzie, zamieniły się tu niemal w równorzędnych partnerów domowników.

Sugestie autorów filmu można odczytać tak, że ludzie utracili kontrolę nad swoimi wyrobami, a już wkrótce to roboty mogą zacząć kierować ludźmi. W ostatnich latach w życiu społecznym doznaliśmy aż nadto dokuczliwie tego rodzaju wrażeń ze strony cybernetycznych międzynarodowych firm. W każdym razie poetycki i oryginalny film „Yang” wydaje się świetnym materiałem do rozważań na powyższe tematy.

„Yang” („After Yang”); USA; 2021;
scenariusz i reżyseria: Kogonada; aktorzy:
Colin Farrell, Jodie Turner-Smith, Emma
Tjandrawidjaja, Justin H. Min i inni;
dystrybucja: M2 Films

fot. FB/Zamek Królewski na Wawelu

Nowości na Wawelu

Na Wawelu otwarto ekspozycję Nowy Skarbiec Koronny. Nawiązuje ona do znajdujących się na Wawelu co najmniej od XV w. dwóch historycznych instytucji: skarbcza oraz archiwum koronnego – powołanych do przechowywania znaków suwerenności Królestwa Polskiego, a następnie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. W skarbcu znajdowały się najcenniejsze insygnia władzy królewskiej oraz klejnoty koronne, w archiwum – najważniejsze dokumenty państwowe. Ich zasoby nie były jednak ogólnodostępne, a pojedyncze precjoza wyjmowano ze skarbcza jedynie przy wyjątkowych okazjach, przede wszystkim na koronacje królewskie.

Prace nad otwarciem Nowego Skarbcza Koronnego trwały jedenaście miesięcy. Zamiast czterech ma dwanaście nowo zaaranżowanych sal. To w większości nieznana publiczności przestrzeń, w której do niedawna znajdowały się magazyny Archiwum Narodowego, przeniesione w 2020 r. do nowej siedziby. Jest to więc nie tylko znacząca różnica jakościowa, ale także ilościowa, ponieważ duża przestrzeń umożliwia pokazanie o wiele większej liczby eksponatów.

Nowy Skarbiec Koronny jest dostępny dla wszystkich grup wiekowych i osób z niepełnosprawnościami (w tym ruchową i wzrokiem). W ramach wystawy zostaną udostępnione ścieżki zwiedzania i edukacyjne oraz zajęcia dla różnych grup odbiorców, w tym infografiki i animacje. W przestrzeni wystawy znajdują się punkty edukacyjne z informacjami na temat wybranych zabytków lub zagadnień. Dostępne są także kopie wybranych zabytków, aby można było dokładniej poznać technikę ich wykonania, fakturę, kształt czy ciężar./dg

KONKURS

Rozważania zebrane śp. ks. Piotra Pawlukiewicza w książce „Słowa, z którymi was zostawiam” (Znak)

otwiera rozdział „Czy chcesz mieć niezwykle Dziecko?”, skierowany nie tylko do małżonków, ale także do księży, zakonników, wdów, kawalerów. Pisownia wielką literą sugeruje, o czyje narodziny w naszych sercach chodzi. Z rozważań „Fajny, ale czy dobry” skorzystają z kolei nie tylko rodzice. Ceniony kaznodzieja pisze także o tym, jak przyjąć chorobę; dlaczego z Emausa trzeba co szybciej wracać do Jerozolimy, i przekonuje na swój obrazowy sposób: „każdy grzech to zerwanie liny pomiędzy nami a Bogiem. Każdy powrót do Niego to zawiązanie na niej supła. Im więcej supłów, tym krótsza lina i tym bliższy Bóg”.

Wśród czytelników, którzy 18 lipca między godz. 13.00 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Podczas której pielgrzymki Jan Paweł II wypowiedział słowa: „Człowieka nie można zrozumieć bez Chrystusa”?** – rozlosujemy 3 egzemplarze książki. Odpowiedź na pytanie konkursowe 28: Autorką „Żywota” była Marianna Marchocka. Zwycięzcom gratulujemy!

Grupy izraelskiej młodzieży przestały przyjeżdżać do Polski. Pretekstem jest sprzeciw polskich władz wobec noszenia broni przez ochraniających Izraelczyków agentów Szin Bet.

Piotr Kościński

Strona izraelska twierdzi jednak, że powody były inne. Wśród nich wymieniane są rzekome żądania Polski, by Izraelczycy pokazywali polską wersję historii Holocaustu. A właśnie zapoznanie się z dramatycznymi wydarzeniami podczas II wojny światowej było celem przyjazdów młodych ludzi do naszego kraju. Tymczasem, zdaniem władz w Jerozolimie, Polska chce ukryć wrogi wobec Żydów postawy społeczeństwa w czasie hitlerowskiej okupacji.

Wszystko to wpisuje się w bardzo skomplikowane relacje Polska–Izrael, gdzie kluczową rolę odgrywa historia i jej różne rozumienie przez obie strony. Można odnieść wrażenie, że nasz kraj postrzegany jest jako o wiele bardziej winny Zagłady niż Niemcy.

PROBLEM Z WYCIECZKAMI

Odpowiadając w 2007 r. na interpelację w sprawie wycieczek do Polski, ówczesny sekretarz stanu w KPRM Adam Lipiński informował posłów, że odbywają się one na bazie przepisów izraelskich, ponieważ ich organizatorami są izraelskie szkoły lub biura podróży. Wyjazdy te były organizowane pod patronatem izraelskiego Ministerstwa Edukacji, na podstawie Wspólnej Deklaracji MSZ Polski i Izraela z 2006 r. Strona polska zajmowała się zapewnieniem bezpieczeństwa grupom młodzieży izraelskiej, ale pracowano nad nowymi, wspólnymi zasadami w tej dziedzinie.

Grupy izraelskie korzystały z polskich przewodników np. na terenie Państwowego Muzeum Auschwitz Birkenau. Obiekty i ekspozycje muzealne znajdujące się w granicach byłego obozu koncentracyjnego Auschwitz I zwiedzały na zasadzie współpracy przewodnika muzeum oraz lidera grupy izraelskiej, a w obrębie Auschwitz II Birkenau były oprowadzane tylko przez liderów izraelskich.

Jednak efekty tych wyjazdów okazały się co najmniej dziwne. W 2008 r. znany izraelski historyk Moshe Zimmerman przeprowadził badanie wśród uczniów izraelskich szkół średnich – wynikało z niego, że za winnych Holocaustu uważają przede wszystkim Polaków, a nie Niemców. Natomiast w 2016 r. izraelskie pismo „Haaretz” cytowało dr. Idanę Yaronę, wykładowcę socjologii w Aszkelonie, który odbył pięć podróży do Polski z izraelskimi uczniami. Jego zdaniem program wycieczek był budowany wokół idei ży-

nie ma jeszcze żadnych konkluzji. Minister Jabłoński napisał też na Twitterze, że „sam fakt, że wycieczkom co do zasady towarzyszy ochrona uzbrojona w broń palną z ostrą amunicją, wzbudza u ich uczestników fałszywe przekonanie, że Polska jest niebezpiecznym miejscem”.

W mediach izraelskich narracja jest inna. „Haaretz” cytował szefa dyplomacji Jaira Lapida, że wyjazdy edukacyjne dla izraelskich nastolatków w Polsce zostały odwołane po tym, jak polski rząd „próbował in-

Polska–Izrael: znów ochłodzenie

dowsko-syjonistycznej i żydowsko-nacjonalistycznej, natomiast uniwersalne przesłanie Holocaustu odgrywało w nich drugorzędne znaczenie.

Innymi słowy, istotne było wyłącznie ukazanie cierpienia Żydów, z pominięciem wszystkiego innego – w tym także ratowania Żydów przez Polaków czy dramatycznej sytuacji Polaków w okupowanym przez Niemców kraju.

Oddzielną sprawą jest zachowanie młodych Izraelczyków w Polsce – pojawiało się wiele głosów, że są aroganccy, niegrzeczni i powodują zniszczenia w hotelach.

UZBROJENI AGENCI

Strona polska przekonuje, że powodem przerwania wyjazdów Izraelczyków do Polski jest brak zgody Warszawy na to, by młodzieży towarzyszyli uzbrojeni agenci Szin Bet – izraelskiej służby specjalnej odpowiedzialnej za kontrwywiad i bezpieczeństwo wewnętrzne. Przywilej, z którego korzystały izraelskie wycieczki i ochraniające je służby, nie miał odpowiednika w relacjach z żadnym innym państwem! Jak wskazywał wiceminister spraw zagranicznych Paweł Jabłoński, już w grudniu 2021 r. Warszawa przekazała stronie izraelskiej, że wznowienie wyjazdów (zawieszonych na czas pandemii) wymaga zmian ich formuły. Wobec braku reakcji strony izraelskiej deklaracja ta została ponowiona na początku marca, po przyjeździe do Warszawy nowego ambasadora Izraela.

Na początku kwietnia Polska przedłożyła projekt umowy, wyrażając gotowość do negocjacji. Odpowiedź nadeszła w maju – ale

gerować w treść wycieczek”. – Chcieli nam powiedzieć, co wolno, a czego nie wolno izraelskim dzieciom podróżującym do Polski. Nie możemy się na to zgodzić – mówił Lapid.

Z kolei „Times of Israel” wskazał, że Lapid zarzucił Polsce uniemożliwienie delegacji izraelskiej poznania historii „współpracy obywateli polskich z nazistami podczas Holocaustu”. Czyli, jak można się domyślić, strona izraelska miała zamiar zajmować się głównie negatywnymi przykładami Polaków wydających Żydów Niemcom podczas okupacji – a z pewnością nie losami ludzi, którzy Żydom pomagali.

„Times of Israel” konkludował: oświadczenie Jaira Lapida „ponownie rozpało napięcie” między Polską i Izraelem.

SPÓR WOKÓŁ USTAWY

Wystąpienie Lapida przypominało o sporze wokół ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej. W 2018 r. wprowadzono do niej artykuł 55a, mówiący, że „kto publicznie

i wbrew faktom przypisuje Narodowi Polskiemu lub Państwu Polskiemu odpowiedzialność lub współodpowiedzialność za popełnione przez III Rzeszę Niemiecką zbrodnie nazistowskie lub

za inne przestępstwa stanowiące zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne lub w inny sposób rażąco pomniejsza odpowiedzialność rzeczywistych sprawców tych zbrodni, podlega karze grzywny lub karze pozbawienia wolności do lat 3”.

W Izraelu odebrano to natychmiast jako próbę wymazania wszystkich złych wydarzeń mających miejsce podczas Holocaustu – cho-

Program wycieczek izraelskiej młodzieży do Polski był budowany wokół idei żydowsko-syjonistycznej.

Protest w Tel Awiwie przeciwko rosnącym kosztom życia w Izraelu jest tylko jednym z przykładów kłopotów tego państwa. Innym jest niemożność wyłonienia stabilnego rządu.

foto: PAP/EPA/Abir Sultan

dzi tu o działania tzw. szmalcowników, czyli ludzi, którzy z reguły za pieniądze wydawali Niemcom ukrywających się Żydów. Ambasador Izraela w Polsce Anna Azari oznajmiła, że „ta nowelizacja została potraktowana jako możliwość karania świadectw ocalałych z Zagłady. Wywołała dużo emocji. U nas traktuje się to jako niemożliwość powiedzenia prawdy o Holokauście”. Premier Benjamin Netanjahu stwierdził natomiast, że „ta ustawa nie ma podstaw”. – Nikt nie może zmienić historii, a Holokaust nie może być negowany – podkreślił.

Kryzys dyplomatyczny trwał cztery miesiące, ostatecznie premierzy Mateusz Morawiecki i Benjamin Netanjahu podpisali wspólną deklarację o braku zgody na przypisywanie Polsce lub narodowi polskiemu win za okrucieństwa nazistów, a kontrowersyjny artykuł 55a został uchylony.

Nie jest jasne, dlaczego teraz Izrael wskazuje ustawę o IPN jako powód odwołania wycieczek. To, co budziło największe spory, zostało przecież z niej usunięte. Sama ustawa, z punktu widzenia Izraelczyków, nie powinna już budzić sporów.

CHWILOWA POPRAWA

Sam Lapid wskazywał, że w ostatnim czasie nastąpiła pewna poprawa w stosunkach z Polską. – Pomogli nam wydostać Izraelczyków i Żydów z Ukrainy, kiedy zaczęła się wojna, i doceniamy to – stwierdził.

Okazuje się, że przewidując fatalny rozwój wydarzeń, już na początku 2022 r. rozpoczęto przygotowania do ściągnięcia Żydów z Dniestru i Dniepru. Do naszego kraju przyjechali przedstawiciele izraelskiego

rządu oraz Agencji Żydowskiej. Zorganizowali przerzut Izraelczyków oraz chcących wyjechać ukraińskich Żydów do miejscowości położonych w pobliżu polskiej granicy,

a potem do Polski. Tu trzy dni zabierały formalności, a następnie uciekinierzy lecieli do Izraela.

Nazwano to operacją Most II, bo w latach 1990–1992 miała miejsce

poprzednia operacja Most. Około 40 tys. Żydów przerzucono z ZSRR, a potem z Rosji, przez Polskę do Izraela. O nowszej wersji Mostu pisały dość szeroko izraelskie media. To zdecydowanie pomogło w ociepleniu relacji.

Z kolei w USA nowa administracja przestała się interesować JUST 447, czyli Ustawą z 2017 r. o niezwłocznym uczynieniu sprawiedliwości ocalałym z Holocaustu lub organizacjom żydowskim. Chodziło o monitorowanie przez Departament Stanu tzw. deklaracji terezińskiej z 2009 r. Mowa w niej m.in. o „mieniu bezspadkowym”, czyli majątku pozostawionym przez ofiary Zagłady, po których nie ma spadkobierców, a więc przejmowanym przez państwo. Mienie to zgodnie z ustawą ma „służyć jako podstawa do spełnienia potrzeb materialnych znajdujących się w potrzebie ofiar Holocaustu i zapewnienia ciągłej edukacji o Holokauście, jego przyczynach i konsekwencjach”. Media informowały, że chęć przejęcia jakichś kwot w związku z pozostawionym majątkiem żydowskim zgłaszała Światowa Organizacja Restytucji Mienia Żydowskiego (WJRO).

Goszcząc w lutym 2019 r. w Warszawie, ówczesny sekretarz stanu USA Mike Pompeo apelował do „polskich kolegów, by roz-

wiązali kwestię zwrotu mienia ofiar Holocaustu”. Ale zarówno prezydent Andrzej Duda, jak i premier Mateusz Morawiecki podkreślali, że ewentualne roszczenia nie mają żadnych podstaw. A były premier Leszek Miller wskazał, że kwestia roszczeń obywateli USA pochodzenia żydowskiego została uregulowana już w 1960 r. – rząd Stanów Zjednoczonych otrzymał wówczas 40 mln dol. w zamian za przejęcie zobowiązań z roszczeń odszkodowawczych.

CO DALEJ?

Wydawało się, że konflikt wokół ustawy o IPN dawno już wygasł, a rosyjska agresja na Ukrainę w naturalny sposób odsunęła na bok polsko-izraelskie różnice zdań w kwestii oceny wydarzeń sprzed ponad siedemdziesięciu lat. Ale jak widać z wypowiedzi i działań przedstawicieli władz Izraela, jest po prostu inaczej.

Wypada przypomnieć słowa Lapida wypowiedziane po przyjęciu w Polsce w 2021 r. ustawy reprivatyzacyjnej, praktycznie zamykającej drogę do zgłaszania wniosków o odszkodowanie przez dawnych właścicieli nieruchomości – nazwał ją „niemoralną i antysemicką”, a o naszym kraju mówił, że jest „antydemokratyczny” i „nie szanuje największej tragedii w dziejach ludzkości” (czyli Holocaustu). Widać nie zmienił zdania. Zmienia się za to co innego. Rządząca w Izraelu koalicja Naftalego Bennetta i Jaira Lapida pod koniec czerwca utraciła większość w Knesecie i Izrael czeka na jesień kolejne przyspieszone wybory – piąte w ciągu zaledwie czterech lat. To zawsze powoduje radykalizację izraelskich polityków, liczących na wzrost poparcia we własnym kraju.

Mikołaj Kopernik był warmińskim duchownym, głęboko zaangażowanym w sprawy swojej diecezji. Jego rewolucyjne dzieło nigdy nie ujrzałoby światła dziennego, gdyby nie pomoc życzliwych mu katolickich biskupów i luterańskiego naukowca.

Ignacy Masny

Jako syn bogatego kupca Mikołaja i pochodzącej z jednej z zamożniejszych rodzin toruńskich Barbary Watzenrode młody Kopernik miał zapewniony dobry start. Uczyl się prawdopodobnie w szkole parafialnej przy kościele św. Jana, gdzie wykładano nawet astronomię. Z trójki jego rodzeństwa brat, podobnie jak Mikołaj, został duchownym, jedna siostra zakonnicą, jedna tylko założyła rodzinę. Gdy opuszczał dom rodzinny, by rozpocząć studia, ojciec już nie żył. O przyszłość Mikołaja zatroszczył się brat jego matki, biskup warmiński Łukasz Watzenrode.

ŚLADAMI WUJA

Łukasz Watzenrode objął tron biskupi w Lidzbarku w 1489 r. Był doktorem prawa kanonicznego. Studia rozpoczął w Krakowie, naukę kontynuował w Kolonii i Bolonii. Do Krakowa w 1491 r. wysłał również osiemnastoletniego Mikołaja. Do 1495 r. Kopernik przebywał tam, ucząc się na wydziale sztuk wyzwolonych. W tym czasie Akademia Krakowska służyła z wysokiego poziomu nauczania matematyki i astronomii. Niewykluczone, że poznał wówczas Wojciecha z Brudzewa, wybitnego uczonego, który w swoich dziełach wykazywał sprzeczności teorii geocentrycznej. Jednak kształcenie się Kopernika w tym czasie dalekie było od skupiania się na wąskiej specjalizacji. Kraków był również ostoją poetów i humanistów: Filipa Kallimacha, Konrada Celtisa, Wawrzyńca Korwina. Kopernik też próbował swoich sił w poezji, tłumacząc wiersze ze starożytnej greki.

W 1495 r. nadarząca się okazja spowodowała przerwanie studiów. Zmarł Jan Zanau, jeden z szesnastu kanoników warmińskich, czyli

członków kapituły katedralnej. Byli to duchowni mieszkający przy katedrze, a do ich zadań należał między innymi wybór biskupa Warmii oraz zarząd – również świecki – trzeciej części diecezji. Urząd był dożywotni, a liczba kanoników stała, więc po śmierci jednego z nich uzupełniano skład. Kandydatem biskupa warmińskiego był również młody Mikołaj Kopernik.

By najpierw stać się pełnoprawnym członkiem kapituły, Kopernik musiał jeszcze poczekać. Udało się uzyskać jej zgodę na dalsze studia, tym razem już za granicą. Mikołaj studiował więc prawo w Bolonii, tak jak jego protektor. Uzyskał – jak wuj i z woli wuja – doktorat z prawa kanonicznego. W Padwie

Od lat jest kwestią sporną, czy Kopernik przyjął święcenia kapłańskie. Na pewno, żeby zostać kanonikiem, musiał przyjąć tzw. święcenia niższe, które dawały prawo do podjęcia określonych posług w Kościele, m.in. w czasie liturgii. Przed przyjęciem niższych święceń istniał obowiązek przyjęcia tonsury – oznaki przynależności do stanu duchownego. Nieznana jest data przyjęcia niższych święceń przez Kopernika, być może nastąpiło to podczas studiów w Krakowie. Prof. Andrzej Kopiczko twierdzi, że wybitny astronom musiał przyjąć święcenia wyższe, subdiakonatu. Jako subdiakon był zobowiązany do życia w celibacie i odma-

Kopernik – geniusz z tonsurą

zdobył także uprawnienia do praktyki lekarskiej. W roku jubileuszowym 1500 przebywał w Rzymie, gdzie przez pewien czas wykładał studentom matematykę. W 1503 r. opuścił Italię na zawsze. Zobowiązany był stawić się przy swoim dobrodzieju, w stolicy warmińskiego biskupstwa – Lidzbarku.

W CIENIU KATEDRY

Kolejnych siedem lat Mikołaj Kopernik spędził u boku Łukasza Watzenrodego, towarzysząc mu w pracach administracyjnych i dyplomatycznych. Jest bardzo prawdopodobne, że biskup widział w nim swojego następcę. Najpewniej właśnie to stało się przyczyną konfliktu w 1510 r., kiedy to Kopernik porzucił pracę przy dotychczasowym patronie i osiadł we Fromborku jako kanonik warmiński.

wiania brewiarza. Według ówczesnych norm był więc księdzem.

Rytm życia ks. Kopernika był ściśle związany z rytmem życia katedry. Mieszkał tuż przy niej, zobligowany był bowiem stawić się

na każdy odgłos dzwonu w miejscu zebrań kanoników – kapitułarzu. Najważniejszym obowiązkiem kanoników była służba Boża, czyli codzienna liturgia. Kopernik uczestniczył w niej, jak wszyscy kanonicy, w czarnej sutannie do kostek, obszytej wokół szyi

białą tasiemką. Na tym nosił czerwony bezrękawnik, u boku zawieszony miał mieczyk. W wielu jednak obowiązkach liturgicznych wyręczał kanoników osobiści wikariusze.

Warmińscy kanonicy mieli bowiem na barkach również ogrom obowiązków świeckich. Trzy powiaty warmińskie – okolice Fromborka,

Kwestią sporną pozostaje, czy Kopernik miał święcenia kapłańskie. Na pewno, żeby zostać kanonikiem, musiał przyjąć tzw. święcenia niższe.

Zamek biskupów warmińskich w Lidzbarku, gdzie ks. Mikołaj Kopernik mieszkał u boku swojego wuja bp. Łukasza Watzenrode.

Portret Kopernika w stroju kanonickim na zamku w Lidzbarku.

fol. xh2

Olsztyna i Pieniężna – stanowiły obszar ich bezpośredniego zarządu, a po śmierci biskupa, do czasu wyboru nowego, rządili całą Warmią. Kopernik od 1510 r. do śmierci pełnił wiele bardzo odpowiedzialnych funkcji zarządczych, m.in. w Olsztynie podczas obrony miasta przed Krzyżakami. Był administratorem biskupstwa przez osiem miesięcy w 1523 r.

Mimo licznych obowiązków życie kanonika warmińskiego umożliwiało pracę naukową. Kopernik mógł urządzić sobie pracownię astronomiczną i poświęcić obserwacjom nieba wystarczająco dużo czasu. Gdyby nie hojne wsparcie biskupa Łukasza Watzenrodego w zapewnieniu mu edukacji i protekcja przy zdobywaniu miejsca w kapitule warmińskiej, kto wie, czy „O obrotach ciał niebieskich” ujrzałoby światło dzienne.

WSPARCIE I SPRZECIW

Dwóch jeszcze biskupów miało odegrać ważną rolę w życiu Kopernika. Pierwszy, biskup chełmiński Tiedemann Giese, był jego przyjacielem. Z drugim, Janem Dantyskiem,

biskupem warmińskim, łączyły Kopernika raczej chłodne relacje. Jednak obaj pomogli w przekonaniu genialnego kanonika do wydania „O obrotach...”, z czym Kopernik zwlekał bardzo długo – ostatecznie dzieło ukazało się drukiem dopiero w 1543 r., czyli w roku śmierci autora.

Zachowało się świadectwo współczesnych Kopernikowi, że już w 1525 r. – osiemnaście lat przed wydaniem „O obrotach ciał niebieskich” – astronom „stał się szczególnie znany”. Jego teoria o ruchu Ziemi była już dyskutowana w środowisku naukowców i, szerzej, humanistów. Prawdopodobnie już w 1512 r. napisał on dziełko „Komentarzy”, w którym przedstawiał główne założenia nowego systemu. Kopernik brał udział w życiu naukowym epoki. Znane są jego listy i polemiki ze współczesnymi mu astronomami, w których przedstawiał swoje zdanie na temat geocentryzmu. Mimo to nie chciał wydać najważniejszego dzieła, które miało zrewolucjonizować naukę.

W dedykacji dla papieża Pawła III, którą dopisał do „O obrotach”, Kopernik tłumaczy się ze zwłoki „lękiem przed szyderstwem”, wspomina tych, którzy mogą „prześadować jego teorię” „na podstawie jakiegoś miejsca w Piśmie Świętym, tłumaczonego źle i wykrętnie”. Obawiał się więc sprzeciwu – występował w końcu przeciw powszechnemu przekonaniu, uznanej naukowej doktrynie i liczny teologom. Ostatecznie zresztą dzieło Kopernika zostało wpisane na indeks ksiąg zakazanych. Stało się to jednak w zmienionych już warunkach, 73 lata po wydaniu dzieła.

Publikacja ta zapewne nie ukazałaby się bez wsparcia ze strony katolickich biskupów. Tiedemann Giese był przyjacielem Kopernika z warmińskiej kapituły. W 1536 r. został wyznaczony na biskupa chełmińskiego. Był znanym humanistą, korespondował ze słynnym filozofem Erazmem z Rotterdamu. W latach 30. XVI w. stworzył traktat broniący

nauki Kopernika pt. „Hyperaspistes”, który niestety nie zachował się do naszych czasów. Tadeusz Sierotowicz wymienia go wśród najbardziej zasłużonych przy nakłanianiu astronoma do wydania swojej przełomowej pracy.

Inną rolę odegrał biskup warmiński Dantyszek. W wyniku prawdopodobnie osobistych porachunków doprowadził on do wygnania jednego z najbliższych przyjaciół astronoma. Jednak teorię Kopernika wspierał i właśnie dzięki jego zabiegom wieści o niej dotarły do Wittenbergi. Tam zainteresowały osobę, bez której energii „O obrotach” mogłoby do dzisiaj pozostać rękopisem.

SYN MAGA

Tą osobą był Jerzy Retyk – wittenberski profesor matematyki. Urodził się jako Georg Iserin, ale nazwiska jego ojca zakazano mu

używać, ojciec bowiem został ścięty za uprawianie czarów. Zapoznawszy się ogólnie z teorią Kopernika, pojechał do Norymbergi, gdzie spotkał się z drukarzem Johannesem Petreiušem. Zapewne przedsiębiorca uznał, że wydanie tak wywrotowego dzieła może się jego drukarni opłacić. Retyk

pojechał wkrótce na spotkanie z podziwianym przez siebie Kopernikiem, wioząc ze sobą hojne dary: trzy tomy ksiąg naukowych, wydanych właśnie przez Petreiusa. Czy to dzięki prezentom, czy dzięki wyjątkowej wierze w sukces przedsięwzięcia udało się Retykowi szybko zdobyć zaufanie astronoma.

Retyk ryzykował, przybывая do Warmii. Był luteryninem, a ci, w świetle warmińskiego prawa, nie mieli wstępu na tę ziemię. Próbował on przekonać do wsparcia dzieła m.in. luterańskiego władcę Albrechta von Hohenzollerna oraz Marcina Lutra i jego współpracownika, Filipa Melanchtona. Jednak przywódcy reformacji bardzo ostro skrytykowali kopernikańskie tezy.

Ogromną rolę w rozpropagowaniu myśli Kopernika odegrała książka „Opowiadanie pierwsze”, w której Retyk przedstawiał po krótku teorię swojego mistrza. Zdobyła ona spory rozgłos. Kiedy z końcem września Retyk zegnał się z Kopernikiem, jadąc z rękopisem jego dzieła do Niemiec, „O obrotach” było już dziełem wyczekiwany.

Mikołaj Kopernik był typem samotnego geniusza, który przez lata w zaciszu zaprojektowanych przez siebie pracowni doskonalił swoje dzieło. Wyrosło ono ze świata warmińskiego Kościoła, w którym astronom był głęboko zakorzeniony. Nie powstałoby dzięki życzliwości i pomocy, jaką w nim otrzymał, ale i bez energicznego Jerzego Retyka, który z podziwu dla nowej teorii przyjechał ją wesprzeć z zupełnie innego świata.

fol. xh2

Katedra we Fromborku, gdzie pochowano ks. Mikołaja Kopernika

Kult Pięknej Pani z La Salette rozwinęli w Polsce Księża Misjonarze Saletyni, którzy w Dębowcu w latach 1910–1912 zbudowali klasztor, małe seminarium i kaplicę.

Dorzecze górnej Wisłoki to tereny wymarzone na wakacyjne wyprawy. Można tam wędrować Jasielskim Szlakiem Winnym, odwiedzając rozciągnięte na łagodnych wzniesieniach winnice, degustując wina i smakując lokalne przysmaki. Można jeździć rowerem po świetnie oznakowanych trasach, mijając przydrożne kapliczki, zabytkowe kościoły, dwory, niewielkie miasteczka z urokliwymi rynkami, rozsiadane po okolicy cmentarze wojenne.

Można wreszcie tropić ślady historii, a wtedy trafi się do Karpackiej Troi – wspaniałego skansenu, który powstał w miejscu wykopalisk archeologicznych. Tu, między doliną Ropy a doliną Wisłoki, odkryto najpotężniejszą w Polsce osadę z czasów od wczesnego brązu po średniowiecze. Zrekonstruowano chaty z wyposażeniem, umocnienia, bramy wjazdowe. Cały ośmiohektarowy skansen można zobaczyć z wysokiej wieży, z której rozciąga się widok na doliny Pogórza Ciężkowickiego, kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej i Beskidy. Uwagę warto też skierować w stronę Dębowca, wioski zwanej polskim La Salette – dzięki sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej z Jej cudowną figurą.

PIĘKNA PANI

Polichromowana figura z drewna lipowego znajduje się w kaplicy po prawej stronie dębowieckiego kościoła. Maryja ubrana jest w prostą białą suknię i złoty fartuch. Jej chustę, czepek oraz buty zdobią róże, siedzi na kamiennym głazie, pochylona, z łokciami na kolanach i twarzą ukrytą w dłoniach. Płacze.

Taką Ją zobaczyło dwoje dzieci, Melania i Maksymilian, 19 września 1846 r. Paśli wtedy krowy na alpejskiej hali w pobliżu wioski La Salette. Poznali się dzień wcześniej i jak wynika z licznych raportów, które powstały po badaniu prawdziwości ich słów, nikt z nas nie powierzyłby im poważnej sprawy do załatwienia. Nie chodzili do szkoły, byli analfabetami, nie znali francuskiego, posługiwali się jedynie gwarą prowansalską, nawet nie uczęszczali do kościoła, a nauczanie się na pamięć „Ojciec nasz” było dla nich wyzwaniem.

W dniu spotkania z Maryją z lenistwa pogubili wypasane krowy. Szukając ich, zobaczyli świetlistą kulę, a gdy zaczęła się rozrzedzać –

fol. xhz

Polskie La Salette

Iwona Budziak

fol. xhz

Piękną Panią. Taką, jaką znamy z cudownej figury. Po chwili podeszła do nich, a po Jej twarzy wciąż płynęły łzy. Przestrzegała dzieci przed życiem takim, jak by Boga nie było. Zapowiadała kary za grzechy i prosiła o codzienną modlitwę, post, uczestnictwo w Eucharystii. Obiecywała: „Jeśli się nawrócą, kamienie i skały zamienią się w sterty zboża...”. Zapamiętali wszystko, co do słowa. Pięć lat później Kościół zatwierdził prawdziwość objawienia, a w 1852 r., by głosić nauki, przestrogi i napomnienia z niego płynące, powstało Zgromadzenie Księży Misjonarzy Matki Bożej z La Salette, popularnie zwanych saletynami.

POLSKIE LA SALETTE

Na przełomie wieków z trzech zaborów wyemigrowało 2,5 miliona Polaków. Ogromna amerykańska Polonia potrzebowała duszpasterzy, dlatego, na prośbę biskupa, pięciu szwajcarskich saletynów przyjechało do Krakowa, by tu nauczyć się języka polskiego. Trzech z nich zostało.

W podkarpackim Dębowcu kupili ziemię, założyli Szkołę Apostolską, otworzyli nowicjat, zbudowali klasztor, a w 1912 r. – pierwszą na ziemiach polskich kaplicę ku czci Matki Bożej z La Salette.

– Od samego początku istnienia kaplicy ludzie zaczęli tu tłumnie przyjeżdżać, w Maryi z La Salette zobaczyli Matkę, która jest blisko nich, ubrana jak oni, płacząca jak oni – opowiada ks. Paweł Raczyński MS, superior i kustosz sanktuarium. – W okresie międzywojennym na placu kościelnym wzniesiono Kalwarię Saletyńską, taką samą jak we francuskim sanktuarium, rzeźbioną opowieść o trzech fazach objawienia z La Salette, i wybudowano kościół, który w czasie wojny Niemcy zamienili na magazyn, a później wojska radzieckie to miejsce plądrowały i bombardowały. Pan Bóg z największego zła wyprowadza dobro – dodaje ks. Paweł.

– W latach pięćdziesiątych komunści zajęli nasz dom zakonny i zamienili go w sanatorium przeciwgruźlicze, potem w szpital, a w końcu Dom Pomocy Społecznej, kaplicę przetrzebili na salę gimnastyczną.

Nikt nie przypuszczał, że kiedykolwiek odzyskamy swój klasztor, dlatego księża wybudowali nowy dom zakonny, a kiedy w 1992 r. jednak do nas wrócił, w nowym budynku powstał dom rekolekcyjny, Centrum Pojednania, którego, gdyby nie komunści, pewnie nigdy by w Dębowcu nie było. Możemy w nim

gościć 130 pielgrzymów, odbywają się tu sejsje, rekolekcje, także indywidualne – opowiada. – Kiedy przed ośmiu laty tu przyjechałem, na pierwszy dyżur w konfesjonale zabrałem ze sobą brewiarz z myślą, że chwilę się pomodłę. Nawet go nie otworzyłem, bo cały czas spowiadałem.

Ludzie tu przyjeżdżają, by pojednać się z Bogiem, doświadczyć Jego miłosierdzia. Codziennie spowiadamy przez trzy godziny, a jeśli jest taka potrzeba – dłużej. W tym roku, jubileuszowym, kiedy mija 175 lat od ukazania się Pięknej Pani, codziennie każdy, kto odwiedzi nasz kościół,

kościół. Przywiezione w 1929 r. z Lyonu kalwaryjskie figury Pięknej Pani i pastuszków przetrwały wojnę, podobnie jak płaskorzeźby przedstawiające czarnaścienie scen męki Pana Jezusa, umieszczone na krzyżach układają się w drogę krzyżową.

Niezwykłą formą praktykowanej przez wiernych w dębowieckim sanktuarium pobożności, szczerzej, pełnej pokory i ufności, jest tak zwana ofiara. To modlitwa polegająca na obchodzeniu na kolanach ołtarza z figurą Matki Bożej Płaczącej. Od 1982 r. trwa w tym kościele nieustająca Nowenna do Matki Bożej Saletyńskiej.

Dla tych, którzy lubią modlitwę w ciszy i skupieniu, w dolnym kościele powstała kaplica wieczystej adoracji. – Wczoraj wybrałem się tam na modlitwę w porze, gdy myślałem, że

Kalwaria saletyńska

foto. xhz

może pod zwykłymi warunkami uzyskać odpust zupełny.

STRUMIEŃ MODLITWY

To jedno z najchętniej odwiedzanych polskich sanktuariów. Na początek i na koniec sezonu zjeżdżają tu motocykliści, od pięciu lat przychodzi diecezjalna pielgrzymka strażaków, na początku lipca po raz 35. odbyły się Saletyńskie Spotkania Młodych.

Najtłumniej jest tu we wrześniu, w czasie najważniejszego odpustu ku czci Matki Bożej Saletyńskiej. Odbywa się on w trzecią sobotę i niedzielę września (zaczyna w poprzedzający je czwartek). Jest też odpust majowy: w trzecią niedzielę maja (zaczyna się w piątek ją poprzedzający).

Od maja do września o godz. 21 można uczestniczyć w apelu maryjnym z procesją na kalwarię saletyńską. Nabożeństwo rozpoczyna się Eucharystią o godz. 18, później odbywa się katecheza maryjna, różaniec, akatyst.

Kalwaria, na którą wyrusza procesja, znajduje się na rozległym terenie otaczającym

będzie pusto, a modliło się kilka osób – mówi ks. Paweł Raczyński. – I pomyśleć: w takiej małej miejscowości każdego dnia przez 24 godziny cały czas ktoś adoruje Pana Jezusa, nigdy nie jest tu sam.

Wyrazem wiary, wielkiej czci oddawanej w tym miejscu Maryi i miłości do Niej było ukoronowanie Jej figury papieskimi koronami w 1996 r. Dwa lata wcześniej dębowiecki kościół Najświętszej Maryi Panny z La Salette stał się sanktuarium, a w 2011 r. został podniesiony do godności bazyliki mniejszej.

Sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej
Bazylika mniejsza Najświętszej Maryi Panny z La Salette
38-220 Dębowiec 55
tel. 13 441 30 12, tel. kom. 797 002 016,
tel. kom. (kustosz) 797 002 017

Odpusty:

– wrześniowy: w trzecią sobotę i niedzielę września, zaczyna się w poprzedzający je czwartek
– majowy: w trzecią niedzielę maja, zaczyna się w piątek ją poprzedzający

e-mail: sanktuarium@saletyni.pl,
www.sanktuarium.saletyni.pl

foto: Wikipedia

„Chrystus w domu Marii i Marty”,
obraz Jana Vermeera

MARIA I MARTA

Dwie siostry przyjmują w gościnie Pana Jezusa. Marta całą swoją siłę poświęca na usługiwanie gościom – spełnia swój obowiązek dobrego gospodarza. Maria siedzi u stóp Nauczyciela i słucha Jego nauki. Trudne dla Marty jest to, że siostra nie pomaga jej przy domowej krzątaniu. Zwraca się do Chrystusa, aby napomniął siostrę. Wręcz wydaje Jezusowi nakaz, żeby rozkazał Marii zająć się jej obowiązkami domowymi.

Ta historia może budzić w nas sprzeczne emocje. Z jednej strony pobożna część naszej natury może bić brawo Marii. Dobrze, że słucha Jezusa! To najlepsze, co można robić! Z drugiej strony kultura nakazuje zająć się gościem, a także nie zostawiać kogoś samego przy tak ważnej pracy. Samo Pismo Święte chwali postawę dbania o dom i gości – moglibyśmy za autorem Księgi Przysłów nazwać Martę „Dzielną niewiastą” (zob. Prz 31, 10-31).

Pochwała Jezusa udzielona Marii może sugerować, że to pobożnej stronie tego konfliktu należy przyznać rację. Jednak to nie w przeciwstawianiu tych dwóch postaw należy szukać zrozumienia tej historii. Pan Jezus gani postawy, które popadają w skrajności. Opowiada historię o miłosiernym Samarytaninie – negatywnie ocenia w niej u kapłana i lewity troskę o duchowość (czystość rytualną) kosztem podstawowych potrzeb człowieka umierającego (zob. Łk 10, 30-37). Gdzie indziej gani gospodarza, który nie wypełnia swoich obowiązków – nie podaje mu wody do obmycia nóg (zob. Łk 7, 44). Tym samym przekazuje swoim słuchaczom komunikat, że troska o dobro drugiego i podstawowe zasady gościnności są ważne.

Samo umiejscowienie tej historii w Ewangelii św. Łukasza jest znamienne. Przed gością u sióstr czytamy wspomnianą przypowieść o miłosiernym Samarytaninie. Po tym fragmencie czytamy, jak Jezus uczy uczniów modlić się – dyktuje im modlitwę Ojciec nasz. Kontekst umieszczenia rozważanego przez nas fragmentu można przypasować do dwóch sióstr: Marty, która się opiekuje (jak Samarytanin), i Marii, która słucha Boga (modli się). Samo położenie rozważanego fragmentu pokazuje, że nie można przeciwstawiać sobie pracy i modlitwy. Jedno i drugie jest niezbędnym elementem naszego życia.

Dlaczego więc Jezus gani Martę, a nie Marię? Może dlatego, że Marta każe Jezusowi potępić postawę swojej siostry? Może dlatego, że Marta popadła w skrajność pracy? Sami pewnie nieraz powiedzieliśmy, będąc w gościnie: „Już zostaw te sprawy, chodź, usiądź i porozmawiaj ze mną!”

Sztuka rozumienia tej historii nie leży w próbie odpowiedzi na pytanie, postawa której z sióstr jest lepsza, ale jak je zdrowo połączyć. Nie próbujemy przeciwstawiać sobie sióstr. Próbujemy je pogodzić.

ks. Jakub Sędek

Autor jest wikariuszem parafii św. Kazimierza Królewicza w Kobyłce

XVI NIEDZIELA ZWYKŁA

17 lipca 2022

Czytanie z Księgi Rodzaju

18, 1-10a

Pan ukazał się Abrahamowi pod dębami Mamre, gdy ten siedział u wejścia do namiotu w najgorętszej porze dnia. Abraham, spojrzawszy, dostrzegł trzech ludzi naprzeciw siebie. Ujrawszy ich, podążył od wejścia do namiotu na ich spotkanie.

A oddawszy im pokłon do ziemi, rzekł: „O Panie, jeśli darzysz mnie życzliwością, racz nie omijać swego sługi! Przyniosę trochę wody, wy zaś raczcie obmyć sobie nogi, a potem odpocznijcie pod drzewami. Ja zaś pójdę wziąć nieco chleba, abyście się pokrzepili, zanim pójdziecie dalej, skoro przechodzicie koło sługi waszego”. A oni mu rzekli: „Uczyn tak, jak powiedziałeś”. Abraham poszedł więc spiesźnie do namiotu Sary i rzekł:

„Prędko zacząć ciasto z trzech miar najczystszej mąki i zrobić podpłomyki”. Potem podążył do trzody i wybrałszy tłuste i piękne cielę, dał je słudze, aby ten szybko je przyrządził. Po czym, wzięwszy twaróg, mleko i przyrządzone cielę, postawił przed nimi, a gdy oni jedli, stał przed nimi pod drzewem.

Zapytali go: „Gdzie jest żona twoja, Sara?”. Odpowiedział im: „W tym oto namiocie”. Rzekł mu jeden z nich: „O tej porze za rok znów wrócę do ciebie, twoja zaś żona Sara będzie miała wtedy syna”.

Psalm responsoryjny

15, 1b-5

Refren: Prawy zamieszka w domu Twoim, Panie.

Kto będzie przebywał w Twym przybytku, Panie.

Kto zamieszka na Twej górze świętej?

Ten, kto postępuje nienagannie, działa sprawiedliwie i mówi prawdę w swym sercu.

Kto swym językiem oszczerstw nie głosi.

kto nie czyni bliźniemu nic złego,

i nie ubliża swoim sąsiadom,

ale szanuje tego, który oddaje cześć Bogu.

Kto dotrzyma przysięgi niekorzystnej dla siebie,

kto nie daje swych pieniędzy na lichwę

i nie da się przekupić przeciw niewinnemu.

Kto tak postępuje, nigdy się nie zachwieje.

Czytanie z Listu św. Pawła Apostoła do Kolosan

1, 24-28

Bracia: Teraz raduję się w cierpieniach za was i ze swej strony w moim ciele dopełniam niedostatki udręk Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół. Jego sługą stałem się według zleconego mi wobec was Bożego wólarstwa: mam wypełnić posłannictwo głoszenia słowa Bożego.

Tajemnica ta, ukryta od wieków i pokoleń, teraz została objawiona Jego świętym, którym Bóg zechciał oznajmić, jak wielkie jest bogactwo chwały tej tajemnicy pośród pogan.

Jest nią Chrystus pośród was – nadzieja chwały. Jego to głosimy, upominając każdego człowieka i ucząc każdego człowieka z całą mądrością, aby każdego człowieka okazać jako doskonałego w Chrystusie.

Aklamacja przed ewangelią: Alleluja.

Błogosławieni, którzy w sercu dobrym i szlachetnym zatrzymują słowo Boże i wydają owoc dzięki swojej wytrwałości.

Słowa Ewangelii według św. Łukasza

10, 38-42

Jezus przyszedł do jednej wsi. Tam pewna niewiasta, imieniem Marta, przyjęła Go w swoim domu. Miała ona siostrę, imieniem Maria, która usiadłszy u nóg Pana, słuchała Jego słowa. Marta zaś uwijała się koło rozmaitych posług. A stanąwszy przy Nim, rzekła: „Panie, czy Ci to obojętne, że moja siostra zostawiła mnie samą przy usługiwaniu? Powiedz jej, żeby mi pomogła”. A Pan jej odpowiedział: „Marto, Marto, troszczysz się i niepokoisz o wiele, a potrzeba mało albo tylko jednego. Maria obrała najlepszą część, której nie będzie pozbawiona”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 18 lipca

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Szymona z Lipnicy, prezbitera, albo wspomnienie bł. Alfonsa Trackiego (w diecezji opolskiej)

Czytania mszalne: Mi 6, 1-4. 6-8; Ps 50, 5-6. 8-9. 16b-17. 21. 23; Mt 12, 38-42

Wtorek, 19 lipca

Czytania mszalne: Mi 7, 14-15. 18-20; Ps 85, 2-3. 5-8; Mt 12, 46-50

Środa, 20 lipca

Dzień powszedni albo wspomnienie bł. Czesława, prezbitera
Czytania mszalne: Jr 1, 1. 4-10; Ps 71, 1-4a. 5-6b. 15ab. 17; Mt 13, 1-9

Czwartek, 21 lipca

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Apolinarego, biskupa i męczennika, albo wspomnienie Wawrzyńca z Brindisi, prezbitera i doktora Kościoła

Czytania mszalne: Jr 2, 1-3. 7-8. 12-13; Ps 36, 6-7b. 8-11; Mt 13, 10-17

Piątek, 22 lipca

Święto św. Marii Magdaleny
Czytania mszalne: Pnp 8, 6-7 albo 2 Kor 5, 14-17; Ps 63, 2-6. 8-9; J 20, 1. 11-18

Sobota, 23 lipca

Święto św. Brygidy, zakonniczki, patronki Europy
Czytania mszalne: Gal 2, 19-20; Ps 34, 2-11; J 15, 1-8

foto: PAP/EPA/Vatican Media Handout

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

SOLIDARNOŚĆ Z NARODEM UKRAINY

Ponownie zapewniam o mojej solidarności z narodem ukraińskim, który codziennie jest dręczony brutalnymi atakami, za które płacą zwykli ludzie. Modłę się za wszystkie rodziny, szczególnie za ofiary, rannych, chorych; modłę się za osoby starsze i dzieci. Niech Bóg wskaże drogę do położenia kresu tej szalonej wojny!

Po modlitwie „Anioł Pański” 10 lipca

SAMARYTANIN WIDZI I WSPÓŁCZUJE

„Uczeń Drogi”, (...) idąc śladami Chrystusa, staje się wędrowcem i uczy się – jak Samarytanin – widzieć i okazywać współczucie. Widzi i okazuje współczucie. Przede wszystkim widzi: otwiera oczy na rzeczywistość, nie jest egoistycznie zamknięty we własnych myślach. (...) Ewangelia wychowuje nas do widzenia: prowadzi każdego z nas do właściwego rozumienia rzeczywistości, pokonując dzień po dniu uprzedzenia i dogmatyzmy. Jakże wielu wierzących ucieka się do dogmatyzmu, żeby bronić się przed rzeczywistością. Ponadto uczy nas naśladowania Jezusa, ponieważ pójście za Jezusem uczy nas współczucia – widzenia okazywania współczucia: zauważania innych, zwłaszcza tych, którzy cierpią, osób najbardziej potrzebujących. I podejmowania działań tak, jak Samarytanin. Nie iść dalej, ale zatrzymać się.

W obliczu tej ewangelicznej przypowieści może się zdarzyć, że ktoś obwiniamy lub obwiniamy siebie, wskazujemy palcem na innych, porównując ich do kapłana i lewity: „Ale ten czy ów idzie naprzód, nie zatrzymuje się...”, lub obwiniamy siebie, wyliczając własny brak wrażliwości na bliźniego. Chciałbym jednak zaproponować inny rodzaj ćwiczeń. A nie tak bardzo, żeby się obwiniać, nie. Oczywiście musimy uznać, kiedy byliśmy obojętni i usprawiedliwialiśmy się, ale nie zatrzymujemy się na tym. Musimy przyznać, że jest to błąd. Prośmy Pana, aby wyprowadził nas z naszej egoistycznej obojętności i postawił na Drodze. Prośmy Go, abyśmy widzieli i mieli współczucie. Jest to łaską – musimy prosić Pana: „Panie, abym widział, abym współczuł, jak Ty mnie widzisz i współczujesz ze mną” – jest to modlitwa, którą proponuję ci dzisiaj: Panie, abym widział, abym współczuł, tak jak Ty mnie widzisz i współczujesz mi – abyśmy współczuli tym, których spotykamy na swojej drodze, zwłaszcza tym, którzy cierpią i są w potrzebie, abyśmy podeszli i uczynili to, co w naszej mocy, aby pomóc. Wiele razy, gdy jestem z jakimś chrześcijaninem lub chrześcijanką, którzy przychodzą rozmawiać o rzeczach duchowych, pytam, czy daje jałmużnę. „Tak” – odpowiada. „A powiedz mi, czy dotykasz ręki osoby, której dajesz monetę?”. „Nie, nie, rzucam to tam”. „A czy patrzysz w oczy tej osoby?”. „Nie, nie przychodzi mi to na myśl”. Jeśli dajesz jałmużnę, nie dotykając rzeczywistości, nie patrząc w oczy potrzebującemu, to ta jałmużna jest dla ciebie, a nie dla niego. Pomyśl o tym. Czy dotykam nędzy? Nawet tej nędzy, której pomagam? Czy patrzę w oczy ludziom, którzy cierpią, tym, którym pomagam? Zostawiam was z tą myślą: widzieć i mieć współczucie.

Z rozważania przed modlitwą „Anioł Pański” 10 lipca

Boży plan

Barbara Wiśniowska

fol. archiwum prywatne

Monika i Jerzy Zakrzewscy już przed ślubem byli pewni, że przyjmą pod dach dzieci, które nie mogą być wychowywane przez rodziców biologicznych. Najpierw jednak chcieli mieć swoje, a później adoptować.

Lata mijały, a im nie udawało się zajść w ciążę. W ośrodku adopcyjnym powiedziano im, że mają za krótki staż małżeński, aby rozpocząć procedurę adopcyjną. Zaczęło się leczenie niepłodności metodą naprotechnologii. Do tego dieta, psychoterapia, warsztaty, jeżdżenie na Msze święte z modlitwą o uzdrowienie, rekolekcje, modlitwy wstawiennicze, nowenny, przebaczenie zranień z dzieciństwa. Dostali wiele świętych obrazków, cytatów, miłych słów, ale dziecko nadal nie pojawiało się na świecie. Religijni znajomi zaczęli polecać proszki z grotu betlejemskiej i święcone paski zawiązywane na brzuchu. – Nie negujemy tych sposobów, ale uważamy, że przeżywanie magicznie i na zasadzie zasługiwania przynoszą kolejne cierpienia i oddalają od relacji z Bogiem – stwierdza Monika.

Wiele okresów trzymania się wiary i nadziei przeplecionych było nastrojami de-

presyjnymi, zniechęceniem i buntem wobec Boga. Mieli dosyć słuchania dobrych rad typu „odpuść, wyjeżdż na wakacje”. Rozumieli, że płyną z troski, ale ogarniała ich złość i zniechęcenie, gdy kolejne osoby wypytywały ich, zawstydzaly i dyktowały, jak się zachować. Cierpiący człowiek nie potrzebuje rad, a niepłodność jest cierpieniem bardzo intymnym i wstydlivym. Zaczęli unikać spotkań z ludźmi, zwłaszcza takich, które narażałyby ich na niezręczności związane z tym tematem.

Przełomem była kolejna wizyta w ośrodku adopcyjnym. – Dostaliśmy po niej skrzydeł i mimo perspektywy długiego oczekiwania na upragnione dzieci na nowo uwierzyliśmy, że Bóg naprawdę chce, abyśmy zostali rodzicami konkretnych dzieci, które najprawdopodobniej już są na świecie i na nas czekają – wspomina Jerzy. – W trakcie szkolenia poznaliśmy dwie dziewczynki w wieku przedszkolnym, dla których mogliśmy stać się rodzicami zastępczymi z nadzieją na adopcję. Pokochaliśmy je, przywiązaliśmy się do nich i wszystko w naszych relacjach układało się pomyślnie – dodaje.

Pojawiły się jednak trudności prawne, które w tamtym momencie udaremniły przyjęcie tych konkretnych dzieci. – Cierpieliśmy do granic wytrzymałości psychicznej, mogliśmy jedynie wyobrażać sobie, jak cierpią dzieci, i nic już wtedy

nie mogliśmy zrobić – mówi Jerzy. – Przyszła znowu bunt wobec Boga i oskarżanie, że na to pozwala. Otrzymaliśmy jednak dużo wsparcia od bliskich nam osób i to nas zmobilizowało na nowo do walki – kontynuuje.

Dokończyli kurs, otrzymali kwalifikacje adopcyjne i w krótkim czasie doczekali się wymarzonego telefonu z informacją o tym, że mogą stać się rodzicami. Proces adopcyjny potoczył się błyskawicznie i zostali szczęśliwą rodziną. Ala miała jedenaście lat, Tomek siedem, Joasia cztery. – Skupiliśmy się na budowaniu relacji z nimi, „leczeniu miłością” ich zaburzeń przywiązania oraz innych deficytów wynikających z zaniedbań – opowiada matka. – Największą pracę wykonywaliśmy sami nad sobą. Różne sytuacje załamывania się, rozczarowywania najczęściej właśnie sobą w roli rodziców, zmobilizowały nas do szukania pomocy nie tylko w książkach, ale i u praktyków – dodaje.

Trafili na grupę wsparcia dla rodziców zastępczych. Poznali tam metodę Interwencji Relacyjnej Opartej na Zaufaniu i od innych uczestników nauczyli się pozytywnego myślenia o dzieciach, ich możliwościach, plastyczności mózgu i wpływie bezpiecznych, uzdrawiających relacji z rodzicami.

Po czterech latach przyszła wiadomość o zmianie sytuacji dziewczynek, które poznali wtedy przed laty, oraz o otwartej już drodze do zostania ich rodzicami. – A że bezustannie były w naszych sercach, to właśnie serca podyktowały decyzję. I znowu w cudowny sposób powiększyła

nam się rodzina – cieszy się Monika. – Docieranie się ciekawych osobowości i budowanie bliskich relacji jest wyzwaniem naszej codzienności – tłumaczy.

Kilka lat temu dołączyli do wspólnoty charyzmatycznej, w której pogłębiają żywą relację z Bogiem przez uwielbienie Go. Zrozumieli, że swoje cierpienia mogą oddać Bogu i mimo wszystkiego uwielbiać Go w okolicznościach takich, jakie w danym momencie po ludzku wydają się nie do przeskoczenia.

Niedawno na USG pierwszy raz zobaczyli bijące serduszek swojego biologicznego dziecka. Popłynęły łzy szczęścia i wzruszenia.

Teraz są rodzicami adopcyjnymi, zastępczymi i biologicznymi. – Codziennie ze wszystkimi dziećmi dziękujemy Bogu za każde z nich – zapewnia szczęśliwy tata. – Już wiemy, że dla każdego Bóg ma najlepszy plan, uzdrawia i wysłuchuje we właściwej chwili – kończy swoją opowieść.

Małpia ospa bez kontaktu z chorym?

Badacze z Uniwersyteckiego Centrum Medycznego Hamburg-Eppendorf na łamach pisma „Eurosurveillance” opisać badanie, w którym sprawdzili obecność wirusa małpiej ospy na różnych powierzchniach, z którymi mieli styczność pacjenci.

Przypominają, że do tej pory zakażenia wynikały głównie z bezpośredniego, bliskiego kontaktu z osoba-

każenia – podkreślają naukowcy. Zwracają uwagę, że obecnie brakuje rozstrzygających danych na temat dawki wirusa potrzebnej do zainfekowania. Zakłada się przy tym, że jest ona znacząco wyższa niż w przypadku ospy prawdziwej.

– Pomimo wysokiego zanieczyszczenia powierzchni wirusem, nawet w ilości do 10 tys. kopii na centymetr

foto: PAP/EPA/diego fedele

mi, u których widoczne były objawy choroby. Dane na temat znaczenia zainfekowanych przedmiotów są natomiast skąpe.

Naukowcy pobrali próbki z powierzchni w miejscach, w których przebywali chorzy, w dwóch niemieckich szpitalach. Metodą PCR wykryli na nich wirusa w liczbie do 10 tys. kopii na centymetr kwadratowy. Z wielu powierzchni udało im się również wyizolować nie tylko DNA, ale także wirusy.

Wirusowy materiał genetyczny obecny był na wszystkich powierzchniach, których pacjenci dotykali. Najwięcej było go przy tym w łazienkach, np. na umywalce czy desce sedesowej. Tkaniny często używanych przedmiotów, jak ręczniki czy poduszki, także miały na sobie wirusowe DNA.

Jednak obecność wirusa nie oznacza możliwości za-

kwadratowy, oraz udanej izolacji wirusów z powierzchni zawierających milion kopii wirusa nasze wyniki nie udowadniają, że zakażenie może nastąpić poprzez kontakt z tymi powierzchniami – mówi Dominik Nörz, główny autor publikacji.

Badacze uważają, że środki bezpieczeństwa powinny być dobierane do indywidualnych przypadków. Stwierdzają przy tym, że „oprócz regularnego czyszczenia pokoi regularna dezynfekcja miejsc często dotykanych dłońmi i innymi obszarami skóry przez chorych poddawanych opiece oraz dezynfekcja narażonych powierzchni przynajmniej środkami o aktywności wirusobójczej wobec wirusów otoczkowych może ograniczyć obecność wirusa na tych powierzchniach i przez to zmniejszyć ryzyko szpitalnych zakażeń”./PAP/dg

Grażyna Rybak

Zmiana płci?

Tak jak kliniki aborcyjne nie świadczą „pomocy” kobietom, ale zarabiają na sytuacji nieplanowanego poczęcia, tak oferta zmiany płci wykorzystuje niezadowolenie z własnego ciała. A płeć to nie ubranie, które się zmienia, ale wewnętrzna cecha człowieka, określona genetycznie w DNA po połączeniu się gamet matki i ojca. Dwa chromosomy płciowe XX determinują płeć żeńską, a XY – męską. Tęgo nie można wybrać – to się ma! Pierwszorzędowe cechy płciowe, o których uczyliśmy się w szkole, to jajniki u kobiet, a jądra u mężczyzn. Gruczoły te rozwijają się od poczęcia w kierunku wymuszonym układem chromosomów. Genetyczny zapis sprawia, że u dziewcząt przy dojrzewaniu wydzielane są estrogeny, rozwijające cechy kobiece: piersi, biodra, talie, zmienność emocji. Operacja piersi, trwale okaleczająca, nie zlikwiduje układu XX w komórkach! U chłopców wydzielany przy pokwitaniu testosteron powoduje rozwój męskich narządów, muskulatury ciała, owłosienia, niskiego głosu i stałego charakteru. Amputacja jąder i prącia nie zmienia układu genów XY.

Dojrzewający nastolatki mają naturalne okresowe problemy emocjonalne, zmysłowe – ze względu na zwiększającą się produkcję hormonów. Do tego nowego stanu przemiany dziewczynki w kobiety i chłopca w mężczyznę organizm musi się przystosować. Presja informacji, by przekonać nastolatka, że jego problemy wynikają z tego, że

jest „dziewczyną uwięzioną w ciele chłopca” lub na odwrót, nie jest pomocą, ale szukaniem klienta na całe życie, bo koszt operacji korygującej ciało to ok. 50 tys. zł – plus terapia hormonalna do końca życia, generująca cechy męskie w kobiecym ciele przez

testosteron lub żeńskie w męskim ciele przez estrogeny.

Nieakceptacja własnej płci (transseksualizm) często wynika z traumy dzieciństwa, środowiska, hormonów, zaburzeń osobowości i genów. Końska dawka testosteronu podana zagubionej nastolatce nie rozwiąże jej problemów, wahań nastroju, za to zwiększy agresję, ryzyko nadciśnienia tętniczego i skłonność do depresji. Trzydziestoletnie badania szwedzkiego Instytutu Karolinska wykazały, że osoby po procedurze „zmiany płci” 20 razy częściej popełniają samobójstwo. Liczba transseksualistów lawinowo wzrasta wraz z falą genderowej propagandy. W latach 2009–2018 we Włoszech notowano wzrost o 7200 proc., a w Szwecji o 19 700 proc. Badania wykazują, że 61 proc. osób transpłciowych cierpi na zaburzenia współistniejące: osobowości, nastroju, dysocjacyjne czy psychotyczne.

Zmiana płci młodzieży (tranzycja) jest legalna w Szwecji i w Wielkiej Brytanii i to bez zgody rodziców! Mimo że hormonalne hamowanie dojrzewania w kierunku męskim czy żeńskim zwiększa ryzyko nowotworu, depresji, zaburzeń metabolicznych, zatoru płuc, zakrzepicy, nasila choroby pęcherzyka żółciowego i osteoporozę. Zmiana płci nie leczy tych zaburzeń. „Tym, czego naprawdę potrzebują osoby transpłciowe, jest pomoc psychiatryczna lub psychologiczna”.

Autorka jest specjalistką pediatrii

O nowych frazeologizmach

dr hab. Tomasz Korpysz

W poprzednich odcinkach, pisząc o źródłach frazeologizmów, stale odwoływałem się do przeszłości: dawnych tekstów, dawnych obyczajów, dawnych realiów. Nic dziwnego – w końcu związki frazeologiczne to konstrukcje utrwalone w języku, a więc takie, które w określonej postaci muszą być w nim obecne przez dłuższy czas. Jednak język jest przecież zjawiskiem żywym, wciąż podlegającym zmianom. I tak jak trafiają do niego czy też powstają w nim nowe słowa, tak też pojawiają się nowe frazeologizmy. Można za nie uznać konstrukcje, które wprawdzie nie mają długiej historii, ale jako określenia wyraziste i metaforyczne są często używane i dość powszechnie znane.

Genezy nowych frazeologizmów należy szukać już nie tylko w kanonicznych utworach literackich czy wypowiedziach postaci historycznych, lecz także w kulturze popularnej: filmach czy piosenkach. Oto kilka przykładów. Film „Ojciec chrzestny” stał się źródłem przynajmniej dwóch związków frazeologicznych: *ojciec chrzestny* oraz *propozycja nie do odrzucenia*, z filmu „Sami swoi” pochodzi powiedzenie *sąd sądem, a sprawiedliwość musi być po naszej stronie*, a z filmu „Seksmisja” – pamiętna fraza *ciemność, widzę ciemność, ciemność widzę*. We frazeologizm przekształcił się tytuł jednego z filmów Stevena Spielberga, mianowicie „Bliskie spotkanie trzeciego stopnia”. Przejdźmy teraz do świata muzyki. Niegdyś bardzo popularna piosenka ze słowami Ludwika Jerzego Kerna i muzyką Jerzego „Dudusia” Matuszkiewicza, śpiewana przez Katarzynę

Sobczyk, sprawiła, że polszczyzna wzbogaciła się o frazeologizm *nie bądź taki szybki Bill* (na marginesie: zapewne nie wszyscy wiedzą, że utwór ten powstał na potrzeby serialu „Wojna domowa” i to w nim po raz pierwszy został wykonany). Z kolei z piosenki autorstwa Jacka Cygana, śpiewanej przez Ryszarda Rynkowskiego, wywodzi się konstrukcja, którą także trzeba już chyba uznać za frazeologizm, mianowicie *ten typ tak ma*.

Również reklamy stały się podstawą nowych związków frazeologicznych. Wprawdzie jako takie nie mają zbyt długiej historii (mam na myśli zwłaszcza reklamy radiowe i telewizyjne), ale duża częstotliwość ich występowania sprawiła, że niektóre pochodzące z nich konstrukcje dość szybko oderwały się od macierzystego kontekstu i stały się sformułowaniami utartymi, niosącymi przy tym wtórną, metaforyczną treść. Któż z nas nie słyszał w swobodnej rozmowie choćby następujących frazeologizmów: *prawie robi wielką/kolosalną różnicę* czy też *a świstak siedzi i zawija w srebberka*.

Podobnie jak w przypadku frazeologizmów pochodzących sprzed kilkuset lat, tak też współcześnie wiele nowych związków powstaje w wyniku opisywania realiów otaczającego nas świata. Przywołajmy garść przykładów: *białe kołnierzyki*, *burza mózgów*, *czeski film*, *czwarta władza*, *czyjeś akcje idą w górę*, *gadające głowy*, *moherowe berety*, *muzyka chodnikowa*, *piłulka gwałtu*, *zły dotyk*. Wiele nowych związków frazeologicznych ma charakter tzw. zapożyczeń wewnętrznych, tzn. konstrukcji, które pierwotnie występowały tylko w jakimś określonym środowisku, wtórnie zaś przeniknęły do polszczyzny ogólnej. Tytułem przykładu można przytoczyć choćby wyrażenia: *człowiek od brudnej roboty*, *dać komuś cynk*, *odpaść w przedbiegach*, *pójść za ciosem*, *wiek trolejbusowy*. Na koniec wyjaśnijmy ten ostatni, rzadko już spotykany frazeologizm pochodzący z gwary warszawskiej: otóż znaczy on tyle, co ‘wiek dojrzały’, a jego podstawą była numeracja warszawskich trolejbusów.

300 plus

Edyta
Pisarczyk-Kulon

Od 1 lipca 2022 r. można składać wnioski o wyprawkę szkolną na rok 2022/2023. Jest to jednorazowa kwota 300 zł, przeznaczona dla każdego ucznia do ukończenia 20. roku życia albo do ukończenia 24. roku życia – dla ucznia z niepełnosprawnością. O 300 plus mogą również ubiegać się rodzice dzieci, które są cudzoziemcami, jednak rodzic i dziecko muszą mieć nadany numer PESEL.

Wszystkie wnioski muszą być złożone elektronicznie. Można zrobić to samodzielnie, logując się do portalu PUE ZUS, poprzez bankowość elektroniczną albo portal Emp@tia. W każdym

przypadku oprócz numeru PESEL oraz innych danych trzeba podać adres e-mail oraz numer telefonu do kontaktu. Dodatkowo we wniosku trzeba podać numer rachunku bankowego, na który ZUS wpłaci świadczenie. Przelew bankowy to jedyna forma wypłaty 300 plus, ZUS nie prześle tych pieniędzy przekazem pocztowym.

Termin złożenia wniosku ma znaczenie. Wniosek złożony do końca sierpnia oznacza wypłatę najpóźniej do 30 września. Po tej dacie ZUS wypłaci środki najpóźniej w ciągu dwóch miesięcy od złożenia wniosku. Może to być oczywiście krótszy termin. Czas na złożenie wniosku jest również limitowany – ZUS nie wypłaci 300 plus, jeżeli wniosek zostanie złożony po 30 listopada. Wyjątek to wniosek o wypłatę dla ucznia powyżej 20. roku ży-

cia, który uzyska orzeczenie o niepełnosprawności po 30 listopada.

Wniosek o świadczenie 300 plus może złożyć rodzic, opiekun faktyczny lub prawny, dorosły uczeń, który nie jest na utrzymaniu rodziców. W przypadku pozostałych dzieci – rodzina zastępcza, osoba prowadząca rodzinny dom dziecka, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektor regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej.

Niezależnie od sposobu złożenia wniosku – poprzez bankowość elektroniczną, portal Emp@tia czy poprzez portal ZUS PUE – wszystkie informacje o statusie wniosku, decyzji przyznającej świadczenie czy decyzji odmownej będą dostępne na portalu ZUS PUE. Jeżeli wniosek trzeba skorygować albo uzupełnić, można zrobić to za pośrednictwem portalu ZUS PUE. ZUS po otrzymaniu wniosku założy taki profil,

jeżeli wnioskodawca go jeszcze nie posiadał. Dodatkowe dokumenty można przesłać tą samą drogą, którą był złożony wniosek, czyli albo poprzez bankowość elektroniczną, albo za pośrednictwem portalu Emp@tia. Dokumenty również trafiają do ZUS i zostaną przypisane do właściwej osoby.

Informacja o przyznaniu świadczenia będzie na profilu wnioskodawcy w portalu PUE ZUS. Bez znaczenia jest sposób złożenia wniosku. W tej samej formie elektronicznej ZUS wyda decyzję odmowną, jeżeli świadczenie nie przysługuje. Wnioskodawca decyzję otrzyma elektronicznie na PUE ZUS. Tak samo jak w przypadku każdej decyzji ZUS przysługuje od niej odwołanie – przy świadczeniu 300 plus do prezesa ZUS – a następnie skarga do sądu administracyjnego.

Autorka jest radcą prawnym

fol. PAP/Lech Muszyński

Zmarzlik znów wygrywa

Bartosz Zmarzlik wygrał pierwszą rundę Indywidualnych Mistrzostw Polski w Grudziądzu. W finałowym biegu obrońca tytułu pozostawił w pokonanym polu Jarosława Hampela, Dominika Kubere i Patryka Dudka.

fol. PAP/Adam Warżawa

Polacy triumfują

Reprezentacja Polski siatkarzy ograła Holandię w kolejnym występie w turnieju Ligi Narodów w Ergo Arenie. Dzięki temu przed ostatnimi spotkaniami fabry zasadniczej awansowała na pierwsze miejsce.

fol. FB/Świdnicki Klub Piłki Ręcznej

Madaliński nie żyje

Piłkarz ręczny Edward Madaliński, związany z wieloma dolnośląskimi klubami, zmarł w wieku 48 lat – poinformował w swoich mediach społecznościowych klub ŚKPR Świdnica. Przed laty „Edek” występował w Ekstraklasie szczypiornistów – reprezentował wtedy Miedź Legnica.

Rybakina wygrała Wimbledon

Jelena Rybakina wygrała Wimbledon. W finale pokonała drugą raketę świata Ons Jabeur 3:6, 6:2, 6:2. To pierwszy wielkoszlemowy triumf tenisistki z Kazachstanu, który jednak nie zapewnia jej żadnych punktów rankingowych zgodnie z wcześniejszymi decyzjami WTA. Rybakina urodziła się w Moskwie i w przeszłości reprezentowała Rosję – wygrała na Wimbledonie, gdzie organizatorzy zabronili uczestnictwa tenisistkom z Rosji i Białorusi.

fol. PAP/EPN/Neil Hall

LEK NA OBOJĘTNOŚĆ

Mariusz Jankowski

Trudno pisać te słowa. Gdybym miał je wymówić, na pewno ugrzęzłyby mi w gardle. Gdy próbuję je pisać, idzie mi to niezwykle opornie. Dlaczego tak się dzieje? Jeden powód jest najważniejszy – wstyd.

Wstyd mi to przyznać, przed sobą samym i przed Państwem. Niestety, coraz częściej nie daję rady. Nie potrafię poradzić sobie z ogarniającym mnie zubożeniem. Z tym, że wojna za naszą wschodnią granicą mi spowszedniała. Ta świadomość boli. Tym bardziej że Rosjanie dokonywali i dokonują czynów strasznych, ohydnych. I choćby dlatego obojętność nie powinna się pojawić. A jednak jest.

Przyczyny? Czuję się przytłoczony. Za dużo czytam, oglądam, za bardzo chcę wspierać, pomagać. Niestety, doba ma tylko 24 godziny. Nie da się ogarnąć wszystkiego tak, jak by się chciało. Z każdym tygodniem czuję, jak spada moje zaangażowanie w tę sprawę. Wiem, ona jest niesamowicie wielowymiarowa. I wiem, że zrobiłem sporo, nadal robię, co w mojej mocy. Tak musi być, bo wsparcie dla Ukrainy jest niezmiennie potrzebne. Daję je od siebie. A mimo to czuję, że obojętność czai się za rogiem. Nie wygrywa ze mną, a mimo wszystko mnie uwiera.

Pewnie za dużo wymagam. Chciałbym, trochę jak w świecie idealnym, być człowiekiem niezłomnym. U mnie to się nie udaje. Stąd oddaję pole obojętności. Dlaczego o tym piszę? Być może ktoś z Państwa ma podobnie. Stara się ze wszystkich sił, pomaga, wspiera... i chwilami czuje, że ma dość.

Co wtedy może pomóc? Lek. One bywają różne. Dla mnie lekiem zwalczającym obojętność i nakręcającym do dalszych działań jest świadomość, że Rosjan wiele spraw uwiera. I tak właśnie ma być. Tak powinno być.

Gdy niedawno Kamil Bortniczuk zaprezentował stanowisko ministrów odpowiadających za sport w ponad trzydziestu krajach europejskich oraz pozaeuropejskich w sprawie Rosji oraz Białorusi i rekomendował w nim ciąg dalszy mocnych sankcji dla sportowców z tych państw, na reakcje nie trzeba było długo czekać.

Tatiana Tarasowa, komentatorka i trenerka łyżwiarstwa figurowego, powiedziała między innymi: „Ta polska gnida nie wie, jak nas zastrzymać. Jak powstrzymujemy jego i Polaków przed rozwojem? Jak ma prawo do zastraszania ludzi w ten sposób? (...) Polacy to śmieci i faszcyści. Nie mogą walczyć z silnymi w inny sposób”. Ta jej reakcja, skandaliczna, obrzydliwa, jest mimo wszystko dla mnie lekiem.

Każdy sygnał z Moskwy pokazujący ich złość, obłudę, chamstwo jest dla mnie lekarstwem. Staje się paliwem, które zatankowane daje siły do dalszej walki. Bo jestem przekonany, że wszyscy wspierający Ukrainę walczą. Na swoich polach, na swój sposób, ale walczą. I tylko razem możemy wygrać.

Autor jest dziennikarzem TVP

fol. Wikipedia

Polka na podium

Aleksandra Kałucka zajęła drugie miejsce w zawodach Pucharu Świata we wspinaczce na czas w Chamonix. W finale ustanowiła rekord życiowy (6,64), ale przegrała z Lijuan Deng. Chinanka uzyskała czas 6,55 – zaledwie o 0,02 sekundy słabszy od rekordu globu Aleksandry Mirosław.

A może by tak zjeść baobab?

Barbara Wiśniowska

Podczas lektury „W pustyni i w puszczy” nie przyszło mi do głowy, że baobaby mają jadalne owoce, tymczasem dla mieszkańców Afryki są one ważnym elementem diety.

Ponieważ baobab w naturalnym środowisku ma niewielki dostęp do wody, jego sok jest gęstym koncentratem składników odżywczych. Owoce są bombą witaminową. Mają zdrewniałą skórkę, w środku nasiona, a pomiędzy nimi miąższ, który z czasem wysycha na proszek. Proszek ten łatwo kupić w Polsce w dużych sklepach, punktach ze zdrową żywnością lub przez Internet. Ma słodko-kwaskowaty smak i nadaje się do spożycia na surowo jako dodatek do jogurtów, koktajli, zup, kanapek, posypka do lodów, naleśników... i do wszystkiego.

Warto choć raz w życiu spróbować tego przysmaku.

Dlaczego? Może się okazać lepszy i tańszy niż sztuczne suplementy diety, na które wielu z nas i tak wydaje majątek.

Za słodkawy smak pudru z baobabu odpowiada cukry proste, które stanowią ok. 36 proc. wszystkich węglowodanów w owocu. Za kwaskowaty – duże ilości pektyn, śluzów oraz winianów i kwasu winowego. W 100 g baobabu znajduje się do 300 mg witaminy C, czyli prawie sześciokrotnie więcej niż w pomarańczach.

Owoce baobabu mają przeciwutleniaczy sześć razy więcej niż jagody, potasu sześć razy więcej niż banany oraz wapnia dwa razy więcej niż mleko. Są bogate w kwas jabłkowy, który posiada silne właściwości energetyczne. Potas zawarty w proszku jest istotny dla układu nerwowego, błonnik pokar-

fol. Barbara Wiśniowska

TWAROŻEK OWOCOWY Z BAOBABEM

Składniki: łyżeczka proszku z baobabu ■ 2 łyżeczki ksylitolu lub miodu ■ w dowolnych proporcjach: twarożek, śmietana, maliny, truskawki, białe porzeczki, jagody, poziomki, orzechy włoskie, świeża mięta

Sposób przygotowania: Orzechy moczymy (najlepiej całą noc). Miętę rozdrabniamy. Wszystkie składniki delikatnie mieszamy.

mowy wspomaga trawienie i odchudzanie.

Dodatkowo proszek jest bogaty w enzymy trawienne i probiotyki, zwiększające wzrost ilości niezbędnych

bakterii w przewodzie pokarmowym, witaminę B1 i B3, związki polifenolowe, fosfor, magnez, miedź, żelazo, mangan.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – miota kamyki
- 1 G – pensja pośła
- 2 E – pismo Urbana
- 3 A – na nim obłoki
- 3 G – wyznanie wiary
- 6 A – włoska wyspa
- 6 H – statek Jazona
- 8 C – rodzaj zagadki
- 9 A – podwodny radar
- 9 G – cel działania
- 10 E – Odrowąż, biskup
- 11 A – abażur lampy
- 11 G – wydawać wyrok

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – szybki łyżwiarz
- C 1 – tłuszcz jadalny
- C 8 – wiązka zboża
- D 3 – westernowy film
- E 1 – bawół z Celebesu
- E 8 – część opery
- F 4 – dębowy kubet
- G 1 – praca płuc
- G 8 – bożek z łukiem
- H 3 – opera Haendla
- I 1 – pustelnia mnicha
- I 8 – olejek różany
- K 1 – głosić Ewangelię

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 29 lipca na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

05.10 Klan (3979); **05.30** Klan (3980); **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl (28) – reportaż; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach*; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (240); **09.00** Fascynujący czas wiosny: Nowy Początek; **09.25** W tajnej służbie Jej Królewskiej Mości – film sensacyjny, Wielka Brytania 1969, reż.: Peter Hunt, wyk.: Diana Rigg, Telly Savalas, George Lazenby; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** *Anioł Pański*; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Więcej niż solidarni – cykl reportaży; **13.15** BBC w Jedyńce: Naczelne (3); **14.15** Z pamięci: Zofia Bystrzycka, cz. 2 – felieton; **14.25** Przyrodnik na tropie; **14.55** Serial fabularny; **15.45** Jan Serce – serial TVP; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.25** Komisarz Alex (206) – serial TVP; **19.20** Tour de Pologne – kroniki – felieton; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.15** Bolivar (27) – serial kostiumowy **21.15** Zakochana Jedynka – Jak ona to robi? – komedia, USA 2011, reż.: Douglas McGrath, wyk.: Sarah Jessica Parker, Pierce Brosnan, Greg Kinnear, Christina Hendricks **22.55** Sicario – dramat, USA 2015, reż.: Denis Villeneuve, wyk.: Emily Blunt, Benicio del Toro, Josh Brolin, Victor Garber **01.05** Tacy byliśmy. Jak się bawiliśmy – cykl reportaży **01.35** Z pamięci: Zofia Bystrzycka **01.55** Lekkoatletyka – Mistrzostwa Świata – Eugene, dzień 3 (m.in. finał tyczki kobiet, finał kul męczyzn, finał 110 m przez płotki męczyzn i finał 100 m kobiet) **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2615) – serial obyczajowy TVP, reż.: Wojciech Kłimała, wyk.: Andrzej Popiel, Maciej Makowski, Iza Zwieryńska, Konrad Skolimowski, Emilia Warabida, Maciej Raniszewski, Natalia Zambrzycka, Jakub Sokołowski, Adrianna Biedrzyńska, Joanna Gień; **05.50** Barwy szczęścia (2616); **06.25** Barwy szczęścia (2617); **07.00** M jak miłość (1653) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **12.00** Kino familijne – Artur i Minimki – film animowany, Francja/USA 2006, reż.: Luc Besson; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.10** Szansa na sukces. Opolo 2022: Andrzej Korzyński – widowisko muzyczne; **16.15** Big Music Quiz – teleturniej muzyczny; **17.05** Lajki!; **17.25** Rodzinka.pl (267) – serial komediowy TVP; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.50** Na sygnale (368) – serial fabularyzowany TV; **19.25** Na sygnale (369) – serial fabularyzowany TVP **20.00** Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki 2022 – Augustów – Hity domówek **21.00** Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki 2022 – Włocławek – Muzyka romska, cz. 1 **21.50** Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki 2022 – Włocławek – Muzyka romska, cz. 2 **22.40** Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki 2022 – Włocławek – Muzyka romska **23.20** Program rozrywkowy **24.00** Kino bez granic – Czwarta władza – dramat, USA 2017, reż.: Steven Spielberg, wyk.: Meryl Streep, Tom Hanks, Sarah Paulson **02.05** Dzikie róże – film obyczajowy, Polska 2017, reż.: Anna Jadowska **03.55** Rodzinka.pl – serial TVP **04.30** Rodzinka.pl – serial TVP **04.55** Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Wroniczka 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień weekend; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Serwis Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** W pełnym świetle **21.24** Serwis Info Wieczór weekend **21.51** Pogoda **22.00** Serwis Info Wieczór weekend **23.00** INFO Wieczór **23.55** Serwis Info Wieczór weekend **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **00.52** Pogoda **01.05** Wroniczka 17 **02.15** Minęła 20 **03.05** Pogoda **03.10** INFO V4+ **03.35** Głębia ostrości **04.05** Filmy Dokumentalne TVP INFO **05.13** Agrobiznes – podsumowanie **05.30** Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Zrozumieć wartość życia – rozmowa z dr Wandą Półtawską; **06.00** Jestem Mamą; **07.25** Muzyczne chwile; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** *Msza święta z Jasnej Góry*; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Cena nadziei; **12.00** *Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem*; **12.20** Jestem Puszczą XXI w.; **13.20** Słowo życia; **13.25** Papież Polak do Rodaków; **13.45** Muzyczne chwile; **14.00** Ziemia Warecka – kraina dotknięta historią; **14.20** Święty na każdy dzień; **14.30** 7 Kościołów Apokalipsy; **15.00** Wieś – to też Polska; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Konkret zyczeń; **16.45** Fatima – miejsce wybrane przez Maryję; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Sekrety mnichów; **17.30** Sól Ziemi **17.55** Poczet Wielkich Polaków **18.00** *Anioł Pański* **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Opowieści z Księgi Cnót **20.00** Informacje dnia **20.20** *Różaniec* **20.50** Każde życie jest cudem **21.00** *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja* **21.20** Informacje dnia **21.40** Retrospekcja **21.45** Stan Bezpieczeństwa Państwa **21.55** Paweł – apostoł łask **23.00** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej **23.30** Tam, gdzie Bóg płacze **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 17 lipca; **06.50** Matka 24h – film dok.; **08.00** *Msza grekokatolicka*; **09.05** Janosik (7) – serial TVP; **09.50** Informacje kulturalne; **10.05** Okrasa tamie przepisy – magazyn kulinarny; **10.35** Astronomia niepodległa. 100 lat polskiej astronomii (5); **11.15** Wojownicy czasu; **12.00** Na tropach prehistorii: Tajemnice pierzastych smoków (2); **12.55** Dziką Kanadą (2) – serial dok.; **13.55** W kotłach historii; **14.25** Rzeki kłamstwa (6) – serial TVP; **16.00** Nie taka prosta historia; **16.30** Giganci historii; **17.25** Fascynująca Kanada – cykl dok.; **17.45** Stawka większa niż życie (13) – serial TVP; **18.55** Windsor. Największa miłość Elżbiety II – Lata 1936–1953: miłość i wojna (2) – serial dok.; **21.05** Miś – komedia, Polska 1980; reż.: Stanisław Bareja; **23.10** Sayonara – film obyczajowy, USA 1957, reż.: Joshua Logan, wyk.: Marlon Brando, Patricia Owens, Miiko Taka; **01.45** Polskie Państwo Podziemne 1939–1945 – film dok.; **02.55** Szerokie tory; **03.30** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 35 Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej Opolo '98 – Pamiętacie o ogrodach; **08.00** Liturgia prawosławna; **09.05** Z przytupem – Kujawiak; **09.30** Baśnie z piasku (3) – Złota rybka; **10.15** Trzeci punkt widzenia; **10.50** Szpital na peryferiach (17) – serial; **12.00** Twój Vincent – film anim.; **13.45** Sabrina – komedia romantyczna, USA 1996, reż.: Sydney Pollack; **16.05** Eufonie 2019: Francesco Tristano – Conversations with Wojciech Kilar – koncert; **17.15** Niedziela z... Teresą Lipowską; **18.05** Niedziela z... Ogłoszenie matrymonialne – film obyczajowy; **19.05** Niedziela z... – Tamte lata, tamte dni – Teresa Lipowska; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Daleki kraj – western; **21.45** Trzeci punkt widzenia; **22.25** Marzycielki miast – film dok.; Kanada 2018, reż.: Joseph Hillel; **24.00** Wydział Rosja – film sensacyjny; **02.10** Samowolka – dramat obyczajowy, Polska 1993, reż.: Feliks Falk; **03.30** Rewolucja dźwięku. Tangerine Dream – film dok.; **05.00** Teledyski; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.40** Ukryta prawda (904); **06.30** Kuchenne rewolucje 10 (12); **07.25** Nowa Maja w ogrodzie 6 (19); **07.55** Akademia ogrodnika (19); **08.00** Ślub od pierwszego wejrzenia 7 (4); **09.00** Dzień Dobry Wakacje (8); **11.31** Weekendowa metamorfoza 4 (2); **12.35** Co za tydzień; **13.20** Mask Singer (4); **14.50** Alvin i wiewiórki III – film przygodowy, USA 2011, reż.: Mike Mitchell; **16.45** Bardzo Dzik Zachód – western, USA 1999, reż.: Barry Sonnenfeld, wyk.: Will Smith, Kevin Kline, Kenneth Branagh, Salma Hayek, M. Emmet Walsh, Ted Levine; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Władca pierścieni: Powrót króla – film przygodowy, Nowa Zelandia/USA/Niemcy 2003, reż.: Peter Jackson; **00.10** Niepamięć – film s.f., USA 2013, reż.: Joseph Kosinski, wyk.: Tom Cruise, Morgan Freeman, Olga Kurylenko, Andrea Riseborough, Nikolaj Coster-Waldau, Melissa Leo; **02.45** Uwaga!; **03.05** Noc Magii (1066); **04.30** Kto was tak urządził; **05.00** Kto was tak urządził; **05.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.15** Kung Fu Panda 3 – film animowany; **11.30** Podróże Guliwera – komedia, USA 2010; **13.20** Trolle – film animowany, USA 2016; reż.: Dohrn, Walt, Mitchell Mike; **15.05** Indiana Jones i Świątynia Zagłady – film przygodowy, USA 1984, reż.: Steven Spielberg, wyk.: Harrison Ford, Kate Capshaw; **17.40** Nasz Nowy Dom (218); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Miss Polski; **23.05** Wykiwać klawisz – komedia, USA 2005 reż.: Peter Segal, wyk.: Adam Sandler, Chris Rock, Burt Reynolds, Michael Irvin, Nelly, Bill Goldberg, Terry Crews, Bob Sapp, Nicholas Turturro, Dalip Singh Rana, Lobo Sebastian, Steve Reeves, Tracy Morgan, William Fichtner, Bill Romanowski; **01.25** Brzydka prawda – komedia, USA 2009, reż.: Robert Luketic, wyk.: Katherine Heigl, Gerard Butler, Eric Winter, Bree Turner, Nick Searcy, Jesse D. Goins, Cheryl Hines, John Michael Higgins, Noah Matthews, Bonnie Somerville; **03.35** Świat według Kiepskich (213); **04.40** Disco Grammy; **05.25** Teleszkapy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (680); **06.00** Wspaniałe stulecie (61); **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Okiem Wiary – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (129) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (191) – serial kryminalny TVP; **10.40** Ojciec Mateusz (255) – serial kryminalny TVP; **11.30** Leśniczówka (561) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** BBC w Jeddynie: Naczelne (3) – cykl dokumentalny; **14.00** Wspaniałe stulecie (62) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (681) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jak to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Wojenne dziewczyny (11) – serial TVP; **18.50** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Tour de Pologne – kroniki – felieton; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.30 Leśniczówka (562) – serial TVP
21.05 Bolivar (28) – serial kostiumowy, Kolumbia 2019, reż.: Luis Alberto Restrepo, wyk.: Luis Gerónimo Abreu, Irene Esser, Rosmeri Marval, Erick Rodríguez
22.00 07 zgłoś się (18) – serial TVP
23.25 Świat bez fikcji – Wielka alienacja – film dokumentalny
00.35 Jak ona to robi? – komedia, USA 2011, reż.: Douglas McGrath, wyk.: Sarah Jessica Parker, Pierce Brosnan, Greg Kinnear, Christina Hendricks
02.10 Lekkoatletyka – Mistrzostwa Świata – Eugene, dzień 4 (m.in. wżwyz M, trójskok K, 800 m, 7-bój K, 3 km przeskody M i finał 1500 m kobiet)
05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (169); **05.30** M jak miłość (1573); **06.25** Pasterz – Dom Rodzinny – Zuzela – serial dokumentalny; **06.35** Pasterz – Wiara i Modlitwa – serial dokumentalny; **06.55** Rodzinka.pl (135); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (125); **11.50** Rodzinka.pl (126); **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (81) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque (156) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (214) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (6) – serial, Niemcy/Austria 2009, reż.: Fabian Eder, wyk.: Andrea L'Arronge, Anja Stöhr, Jakob Seeböck; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (15) – film obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (82) – serial obyczajowy
19.35 Barwy szczęścia (2618)
20.10 Na skrzydłach miłości – film obyczajowy
21.45 C. K. Dezerterzy, cz. 1 – komedia, Polska/Węgry 1985, reż.: Janusz Majewski, wyk.: Marek Kondrat, Zoltan Bezderdy, Wiktor Zborowski, Kalina Jędruska, Krzysztof Kowalewski, Wojciech Pokora, Zbigniew Zapasiewicz
23.25 O mnie się nie martw (11) – serial komediowy TVP
00.25 Letnia szkoła życia – film fabularny, Francja 2017, reż.: Laurent Cantet, wyk.: Marina Fois, Matthieu Lucci, Florian Beaujean
02.30 Replikanci – film akcji, Wielka Brytania/Chiny/USA 2018, reż.: Tanya Wexler, Jeffrey Nachmanoff, wyk.: Keanu Reeves, Alice Eve, Emily Alice Lind, John Ortiz
04.20 Rodzinka.pl – serial TVP
04.50 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.15 O co chodzi
03.41 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.10 Dziką Polską – Pełna energii
04.40 Dziką Polską – Pełna energii
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Idealna fala; **07.00** Z wędką nad wodę w Polsce i Świat; **07.30** Dla przyszłych pokoleń – Fundacja Nasza Przyszłość; **07.55** Poczta Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.15** Hostia stała się Ciałem, wino stało się Krwią; **09.30** Opowieści z Księgi Cnot; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Stan Bezpieczeństwa Państwa; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.55** Święty na każdy dzień; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Muzyczne chwile; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Próba wiary; **15.15** Tydzień, który zmienił świat; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Żew natury; **16.55** Świadkowie; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Na łowy; **17.55** Poczta Wielkich Polaków; **18.00** Aniol Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone – program publicystyczny
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Król Chwały – serial animowany dla dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Historia
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.55 Historia, której nie pamiętam – film misyjny
23.50 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.25 Był taki dzień – 18 lipca; **06.35** Dom (21); **08.05** Ex Libris (494); **08.35** Historia Polski: Ślasy bohaterowie – historia III Powstania Śląskiego; **09.30** Informacje kulturalne; **09.55** Sensacje XX wieku: Najwyższa stawka; **10.45** Amur. Amazonka Azji. Tajemnicze źródła – serial dok.; **11.45** Zakłady Dwór (3) – serial TVP; **12.55** Winnetou – serial przygodowy; **14.45** Wszystkie kolory świata: Senegal, mędrzec Afryki – serial dok.; **15.40** Dziką Kanada (2) – serial dok.; **16.35** Flesz historii (598); **16.55** Dom (22) – serial TVP; **18.40** Spór o historię; **19.15** Historia Polski: Wojciech Kilar. Między awangardą a Hollywood – film dok.; **20.45** Historia w postaciach zapisana: Sulejman Wspaniały – cykl dok.; **22.30** Skrzywdzeni. O Polakach i Żydach – film dok.; **23.30** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy: Ludwik XIII (3) – serial dok.; **00.25** Info Wilno (714); **00.45** Szerokie tory; **01.15** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.45** Sensacje XX wieku; **02.40** Encyklopedia II wojny światowej; **03.10** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Teledyski; **07.35** Dziedzictwo Beethovena. Przesłania dla współczesności – cykl dok.; **07.50** Wydarzenie aktualne; **08.20** Co dalej?; **09.00** Oskar i pani Róża – film fabularny; **11.00** Dyrektorzy (6) – serial TVP; **12.45** Błękitny pokój – film TVP, reż.: Janusz Majewski; **13.30** Reżyserzy: Ridley Scott; **14.30** Cwał – komediodramat, reż.: Krzysztof Zanussi; **16.25** Opowieść letnia – film obyczajowy, Francja 1996; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Magiczne drzewo (5) – serial TVP; **19.25** Magiczne drzewo (6); **20.00** Zakochana Jane – film kostiumowy; **22.10** Powidoki – Kronos; **22.35** Słodki kraj – film fabularny, Australia 2017, reż.: Warwick Thornton; **00.40** Kobiety za kamerą (7) – cykl dok.; **01.55** Gry uliczne – film sensacyjny, reż.: Krzysztof Krauze, wyk.: Redbad Klijnstra, Robert Goner, Grażyna Wolszczak; **03.45** Co to konia obchodzi? – film TVP, reż.: Grażyna Popowicz; **05.00** Tamte lata, tamte dni: Agnieszka Duczmal; **05.35** Afisz kulturalny; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

06.00 Uwaga!; **06.15** Nowa Maja w ogrodzie 6 (20); **06.40** Akademia ogrodnika (20); **06.50** Co za tydzień; **07.20** Bunt (16) – serial; **07.55** Tajemnice miłości (29); **09.00** Ten moment (49); **09.35** Kuchenne rewolucje 13 (3); **10.40** Ukryta prawda (1254); **11.45** Ukryta prawda (1086); **12.55** Tajemnice miłości (30); **14.00** Ukryta prawda (1255); **15.05** Ukryta prawda (1048); **16.10** Ten moment (50); **16.45** Kuchenne rewolucje 13 (4); **17.55** Ukryta prawda (1087); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (4); **20.15** Na Wspólnej 20 (3459) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (500); **21.35** Na zabićczej ziemi – film sensacyjny, USA 1994, reż.: Steven Seagal, wyk.: Steven Seagal, Michael Caine, Joan Chen, John C. McGinley, R. Lee Ermey, Billy Bob Thornton; **23.40** Ślub od pierwszego wejrzenia 7 (4); **00.45** Co za tydzień; **01.30** Wewnętrzny wróg (4) – serial; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii (1067); **04.10** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził; **05.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (175); **09.10** Malanowski i Partnerzy (176); **09.40** Sekrety rodziny (205); **10.40** Dlaczego ja? (1073); **11.40** Gliniarze (276); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (929); **14.40** Dlaczego ja? (1055); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.40** Gliniarze (559); **17.40** Sekrety rodziny (265); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** MEGA HIT: Pojutrze – film sensacyjny, USA 2004, reż.: Roland Emmerich, wyk.: Dennis Quaid, Jake Gyllenhaal, Emmy Rossum, Dash Mihok; **22.50** Najlepszy – dramat biograficzny, Polska 2017, reż.: Łukasz Palkowski, wyk.: Jakub Gierszał, Tomasz Kot, Arkadiusz Jakubik, Kamila Kamińska, Artur Żmijewski, Magdalena Cielecka, Janusz Gajos, Adam Woronowicz; **01.05** Wykiwać klawisz – komedia, USA 2005, reż.: Peter Segal; **03.35** Świat według Kiepskich (235); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (681); **06.00** Wspaniałe stulecie (62); **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (130) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (192) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (256) – serial kryminalny TVP; **11.30** Leśniczówka (562) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce – Chile: dzika podróż; **14.00** Wspaniałe stulecie (63) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM! – magazyn; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (682) – serial obyczajowy; **17.00** Telexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Wojenne dziewczyny (12) – serial TVP; **18.50** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Tour de Pologne – kroniki – felieton **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! – magazyn **20.30** Leśniczówka (563) – serial obyczajowy TVP **21.05** Bolívar (29) – serial kostiumowy, Kolumbia 2019, reż.: Luis Alberto Restrepo, wyk.: Luis Gerónimo Abreu, Irene Esser, Rosmeri Marval, Erick Rodriguez **22.00** 07 zgłoś się (19) – serial TVP **23.40** Ocaleni – reality show **00.45** Oddział specjalny: Wyspa śmierci – film akcji, USA 2001, reż.: Isaac Florentine, wyk.: Michael Worth, Damian Chapa, Kate Connor, Sophia Crawford **02.20** Lekkoatletyka – Mistrzostwa Świata – Eugene, dzień 5 **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.05 Na sygnale (170) – serial fabularzowany TVP; **05.35** M jak miłość (1574) – serial TVP; **06.25** Dla duszy i serca... – reportaż; **06.55** Rodzinka.pl (136) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (127) – serial komediowy TVP; **11.50** Rodzinka.pl (128) – serial komediowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (82) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (215) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (7) – serial; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (16) – film obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (158) – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (83) – serial obyczajowy, Turcja 2019, reż.: Yasemin Erkul, Cem Tabak **19.35** Barwy szczęścia (2619) **20.10** Zanim zasną – dramat, Wielka Brytania/Francja/Szwecja/USA 2014, reż.: Rowan Joffe, wyk.: Nicole Kidman, Colin Firth **21.55** Replikanci – film akcji, Wielka Brytania/Chiny/USA 2018, reż.: Tanya Wexler, Jeffrey Nachmanoff, wyk.: Keanu Reeves, Alice Eve, Emily Alice Lind, John Ortiz **23.55** Ludzkie historie – Powiedz mi coś jeszcze – film dokumentalny **00.55** Na skrzydłach miłości – film obyczajowy, Kanada 2020, reż.: Lucie Guest, wyk.: Morgan Kohan, Marcus Rosner, Brenda Matthews **02.30** Koronawirus – kierunek Nowy Jork – film dokumentalny **03.15** Statek pijany – dramat, USA 2010, reż.: Bob Meyer, wyk.: John Malkovich, John Goodman, Dana Delany, Jacob Zachar **04.55** Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **01.05** Minęła 20 **02.00** W tyle wizji **02.35** Serwis Info Wieczór **02.40** W tyle wizji Extra **03.15** O co chodzi **03.40** Dzika Polska – Pełna energii **04.10** Dzika Polska – Pełna energii **04.50** wojsko-polskie.pl **05.19** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Cena nadziei; **06.20** Nie ma jak w domu; **07.50** Święty na każdy dzień; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.45** Muzyczne chwile; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.20** Ikona Miłości; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w Wierze; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.10** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Powrót; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.25** Tajemnice Watykanu; **16.55** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.05** Święty na każdy dzień; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Zostań Żołnierzem RP; **17.50** Muzyczne chwile; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Aniol Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Każdy maluch to potrafi **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Historia **21.00** *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja* **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny **22.00** Mojesz – 10 przykazań **22.50** Jan Paweł II – Papież, który tworzył historię **23.35** Muzyczne chwile **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.10 Był taki dzień – 19 lipca; **06.20** Dom (22); **08.05** Historia Polski: Wojciech Kilar – credo; **09.10** Flesz historii (598); **09.30** Informacje kulturalne; **10.05** Sensacje XX wieku: Jak umierali bogowie, cz. 1; **10.35** Sensacje XX wieku: Jak umierali bogowie, cz. 2; **11.00** Saga prastarej puszczy: Opowieść o kruku: skaza odmienia – film dok.; **12.00** Astronomia w postaciach zapisana: Królowa Wiktoria; **16.20** Tajemnice początków Polski – film dok.; **17.30** Dom (23); **19.10** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **19.35** Happy Olo. Pogodna ballada o Olku Dobie – film dok.; **20.55** Największe mity w historii Ameryki (2); **21.50** Nieznane taśmy filmowe. Singapur (1); **22.40** Miś – komedia; **00.35** Info Wilno (715); **00.55** Książę Filip, Mąż Królowej – film dok.; **01.45** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **02.20** Sensacje XX wieku; **02.45** Sensacje XX wieku; **03.10** Encyklopedia II wojny światowej; **03.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Teledyski; **07.35** Informacje kulturalne; **08.10** Powidoki – Kronos; **08.35** Którędy po sztukę – Waldemar Cwenarski; **08.55** Opowieść letnia – film obyczajowy; **11.00** Najważniejszy dzień życia (1) – serial TVP; **12.10** Najważniejszy dzień życia (2); **13.30** Muzyka – Wojciech Kilar (portret kompozytora); **14.45** Ucieczka z kina „Wolność” – film obyczajowy, reż.: Wojciech Marczewski, wyk.: Janusz Gajos, Zbigniew Zamachowski, Teresa Marczewska, Piotr Fronczewski, Jan Peszek, Jerzy Bińczycki; **16.35** Opowieść wiosenna – film obyczajowy; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Magiczne drzewo (7); **19.25** Szaleństwo Majki Skowron (1); **20.00** Goodbye Berlin – komedia; **21.35** Co dalej?; **22.10** Portret: Richard Linklater – film dok.; **23.55** Zakochana Jane – film kostiumowy, reż.: Julian Jarrold, wyk.: Anne Hathaway, James McAvoy, Maggie Smith, Julie Walters; **02.05** The Metropolitan Opera: Rusałka – opera; **05.30** Afisz kulturalny; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

06.05 Uwaga!; **06.20** Na Wspólnej 20 (3459) – serial obyczajowy; **06.50** Milionierzy (500); **07.20** Bunt (17) – serial; **07.55** Tajemnice miłości (30); **09.00** Ten moment (50); **09.35** Kuchenne rewolucje 13 (4); **10.40** Ukryta prawda (1255); **11.40** Doradca smaku 16 (4); **11.50** Ukryta prawda (1087); **12.55** Tajemnice miłości (31); **14.00** Ukryta prawda (1256); **15.05** Ukryta prawda (1049); **16.10** Ten moment (51); **16.45** Kuchenne rewolucje 13 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1088); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (35); **20.15** Na Wspólnej 20 (3460) – serial obyczajowy; **20.55** Milionierzy (501); **21.35** Pierwszy człowiek – film obyczajowy, USA/Japonia 2018, reż.: Damien Chazelle, wyk.: Ryan Gosling, Claire Foy, Jason Clarke, Kyle Chandler, Corey Stoll; **00.25** Kuba Wojewódzki 16 (6); **01.30** Zabójcza broń 2 (15) – serial; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii; **04.10** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził; **05.10** Kto was tak urządził; **05.40** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (177); **09.10** Malanowski i Partnerzy (178); **09.40** Sekrety rodziny (206); **10.40** Dlaczego ja? (1074); **11.40** Gliniarze (277); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (930); **14.40** Dlaczego ja? (1056); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.40** Gliniarze (560); **17.40** Sekrety rodziny (266); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Więzień labiryntu: Lek na śmierć – film sensacyjny, USA 2018, reż.: Wes Ball, wyk.: Dylan O'Brien, Kaya Scodelario, Thomas Brodie-Sangster, Ki Hong Lee, Rosa Salazar; **23.10** Linia życia – film sensacyjny, USA/Kanada 2017, reż.: Niels Arden Oplev, wyk.: Ellen Page, Diego Luna, Nina Dobrev, James Norton, Kiersey Clemons, Beau Mirchoff, Wendy Raquel Robinson, Kiefer Sutherland, Madison Brydges, Jacob Soley, Anna Arden; **01.45** Pojutrze – film katastroficzny, USA 2004, reż.: Roland Emmerich; **04.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (682); **06.00** Wspaniałe stulecie (63); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (1) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (193) – serial kryminalny TVP; **10.40** Ojciec Mateusz (257) – serial kryminalny TVP; **11.30** Leśniczówka (563) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.40** Rok w ogrodzie Extra; **12.55** Natura w Jedyńce: Najpiękniejsze wyspy świata. Archeologi; **14.00** Wspaniałe stulecie (64) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (683) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Wojenne dziewczyny (13) – serial TVP; **18.50** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Tour de Pologne – kroniki – felieton; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn
20.30 Leśniczówka (564) – serial obyczajowy TVP

21.05 Bolivar (30) – serial kostiumowy, Kolumbia 2019, reż.: Luis Alberto Restrepo, wyk.: Luis Gerónimo Abreu, Irene Esser, Rosmeri Marval, Erick Rodriguez

22.00 07 zgłoś się (20) – serial kryminalny TVP

23.45 Ukraińcy (4) – serial dokumentalny

00.45 Na skraju obłędu – film fabularny, Kanada 2019, reż.: Jason Bourque, wyk.: Kelly Thiebaud, Matt Hamilton, Lina Renna

02.15 Lekkoatletyka – Mistrzostwa Świata – Eugene, dzień 6

05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

05.05 Na sygnale (171) – serial fabularny TVP; **05.35** M jak miłość (1575) – serial TVP; **06.25** Tora, historia żydowskiej Księgi – reportaż; **06.55** Rodzinka.pl (137) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (129) – serial komediowy TVP; **11.50** Rodzinka.pl (130); **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (83) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (216) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (8) – serial; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (17) – film obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (159) – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (84) – serial obyczajowy; **19.35** Barwy szczęcia (2620) – serial obyczajowy TVP

20.10 C. K. Dezerterzy, cz. 1 – komedia, Polska/Węgry 1985, reż.: Janusz Majewski, wyk.: Marek Kondrat, Zoltan Bezderdy, Wiktor Zborowski, Kalina Jedrusik, Krzysztof Kowalewski, Wojciech Pokora, Zbigniew Zapasiewicz

21.50 Strażnik dzikiej przyrody (4) – serial obyczajowy, Niemcy 2019, reż.: Axel Barth, wyk.: Philip Danne, Eva-Maria Grein von Friedl, Liza Tzschirner

23.35 Medyceusze Wspaniali (3) – serial

00.45 Mystify: Michael Hutchence – film dokumentalny

02.40 Archiwista (7) – serial TVP

03.35 Pograbek – film obyczajowy, reż.: Jan Jakub Kolski, wyk.: Grażyna Błęcka-Kolska, Mariusz Saniternik, Franciszek Pieczka, Elżbieta Dębska, Tadeusz Szymków, Lech Gwit, Ewa Kamas

04.55 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **12.39** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.15 O co chodzi
03.40 Dzika Polska – Pełna energii
04.10 Dzika Polska – Pełna energii
04.48 INFO V4+
05.15 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Tam, gdzie Bóg płacze; **06.00** Pani Maria od Syberii do Puszczycy; **07.25** Dom w serce wpisan; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Opowieści Starego Testamentu; **09.30** Sanktuarium polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jestem gotowy na wszystko...; **11.00** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Muzyczne chwile; **13.30** Msza Święta; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Święty Franciszek i brat Leon; **15.10** Bądź wielki przed Bogiem, cz. 1. Młodość; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia

17.00 Testament Miłości Jana Pawła II w Elku
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Aniol Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Brat Franciszek – serial animowany
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.50 Granica – film dokumentalny
23.35 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.35 Był taki dzień – 20 lipca; **06.45** Dom (23); **08.25** Happy Olo – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Dzika Polska – Las pełne życia – serial dok.; **10.25** Sensacje XX wieku: Jak umierali bogowie, cz. 3; **10.50** Sensacje XX wieku: Pojedynek gigantów; **11.20** Byłem wszędzie. Olgierd Budrewicz – film dok.; **12.05** Alfabet Andrzeja Dobosza; **12.25** Zaklęty Dwór (5); **13.30** Skrybowie starożytnego Egiptu; **14.30** Nieznane taśmy filmowe. Singapur (1); **15.30** Największe mity w historii Ameryki (2); **16.25** Flesz historii – ekstra; **16.30** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **16.55** Dom (24) – serial TVP; **18.35** Nie taka prosta historia – Quo Vadis; **19.10** Historia Polski: Filmołeka Małopolska – film dok.; **20.20** Pacyfik w ogniu (3) – cykl dok.; **21.25** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy: Ludwik XIII – serial dok.; **22.25** Sayonara – film obyczajowy; **00.55** Info Wilno (716); **01.10** Wcielenia zła – Hitler – cykl dok.; **02.05** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **02.35** Sensacje XX wieku; **03.00** Sensacje XX wieku; **03.25** Encyklopedia II wojny światowej; **03.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Teledyski; **07.25** Przestrzenie Sztuki – Lublin – cykl reportaży; **07.50** Informacje kulturalne; **08.20** Trzeci punkt widzenia; **09.00** Opowieść wiosenna – film obyczajowy; **11.00** Najważniejszy dzień życia (3) – serial TVP; **12.05** Najważniejszy dzień życia (4); **13.30** Przewodnik Putifara (9) – serial dok.; **14.35** Zakochany anioł – komedia romantyczna, reż.: Artur Więcek „Baron”; **16.25** Jesienna opowieść – film obyczajowy; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Szaleństwo Majki Skowron (2) – serial TVP; **19.20** Szaleństwo Majki Skowron (3); **20.00** W trzy miesiące dookoła świata: Ośmy dzień – dramat; **22.05** Więcej niż fikcja – Whitney – film dok.; **00.15** Goodbye Berlin – komedia; **02.00** Scena Klasyczna: RASP Lovers – koncert; **02.50** Informacje kulturalne; **03.20** Niemcy – dramat, reż.: Zbigniew Kamiński, wyk.: Per Oscarson, Matthew Sullivan, Vivian Schilling, Scott Cleverdon, Beata Tyszkiewicz, Peter Thoenke, Mark Folger, Teresa Budzisz Krzyżanowska, Katarzyna Figura, Edward Żentara; **05.30** Afisz kulturalny; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

06.05 Uwaga!; **06.20** Na Wspólnej 20 (3460); **06.50** Milionerzy (501); **07.20** Bunt (18) – serial; **07.55** Tajemnice miłości (31); **09.00** Ten moment (51); **09.35** Kuchenne rewolucje 13 (5); **10.40** Ukryta prawda (1256); **11.40** Doradca smaku 16 (35); **11.50** Ukryta prawda (1088); **12.55** Tajemnice miłości (32); **14.00** Ukryta prawda (1257); **15.05** Ukryta prawda (1050); **16.10** Ten moment (52); **16.45** Kuchenne rewolucje 13 (6); **17.55** Ukryta prawda (1089); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (28); **20.15** Na Wspólnej 20 (3461); **20.55** Milionerzy (502); **21.35** Szybcy i wściekli: Tokio Drift – film sensacyjny, USA/Niemcy 2006, reż.: Justin Lin, wyk.: Lucas Black, Bow Wow, Nathalie Kelley, Vin Diesel; **23.45** Ustawka – komedia, USA 2017, reż.: Richie Keen, wyk.: Ice Cube, Charlie Day, Tracy Morgan, Jillian Bell, Dean Norris; **01.40** Wewnętrzny wróg (4) – serial; **02.45** Uwaga!; **03.05** Noc Magii (1069); **04.25** Kto was tak urządził; **04.55** Kto was tak urządził; **05.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (179); **09.10** Malanowski i Partnerzy (180); **09.40** Sekrety rodziny (207); **10.40** Dlaczego ja? (1075); **11.40** Gliniarze (278); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (931); **14.40** Dlaczego ja? (1057); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.40** Gliniarze (561); **17.40** Sekrety rodziny (267); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Jeszcze większe dzieci – film komediowy, USA 2013, reż.: Dennis Dugan, wyk.: Adam Sandler, Kevin James, Chris Rock, David Spade; **22.30** Zła kobieta – komedia, USA 2011, reż.: Jake Kasdan, wyk.: Cameron Diaz, Jason Segel, Justin Timberlake, Lucy Pless, Phyllis Smith, John Michael Higgins, Jillian Armenante, Dave Allen, Matthew J. Evans; **00.20** Więzień labiryntu: Lek na śmierć – film sensacyjny, USA 2018, reż.: Wes Ball; **03.35** Świat według Kiepskich (207); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Przysięga (683); **06.00** Wspaniałe stulecie (64); **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Dobre historie – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (2) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (194) – serial TVP; **10.40** Ojciec Mateusz (258) – serial TVP; **11.30** Leśniczówka (564) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce: Najpiękniejsze wyspy świata (2). Arki – cykl dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (65) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (684) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Wojenne dziewczyny (14) – serial TVP; **18.50** Jeden z dziesięciu; **19.20** Tour de Pologne – kroniki – felieton; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! – magazyn **20.30** Leśniczówka (565) – serial obyczajowy TVP **21.05** Bolivar (31) – serial kostiumowy, Kolumbia 2019, reż.: Luis Alberto Restrepo, wyk.: Luis Gerónimo Abreu, Irene Esser, Rosmeri Marval, Erick Rodriguez **21.55** Sprawa dla reportera **22.55** Magazyn śledczy Anity Gargas **23.30** Magazyn kryminalny **00.15** Co mi zrobisz jak mnie złapiesz – komedia, reż.: Stanisław Bareja, wyk.: Krzysztof Kowalewski, Bronisław Pawlik, Stanisław Tym, Ewa Wiśniewska, Ewa Ziętek, Andrzej Fedorowicz **02.05** Lekkoatletyka – Mistrzostwa Świata – Eugene, dzień 7 **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (172) – serial fabularzowany TVP; **05.30** M jak miłość (1576) – serial TVP; **06.20** Smaki świata po iberyjsku (29) – magazyn; **06.55** Rodzinka.pl (138) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Magazyn Ekumeniczny; **11.50** Rodzinka.pl (131) – serial komediowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (84) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (217) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (9) – serial; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (18) – film obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (85) – serial obyczajowy, Turcja 2019 **19.35** Barwy szczęścia (2621) – serial obyczajowy TVP **20.10** Za 5 dolarów – film obyczajowy, USA 2008, reż.: Nigel Cole, wyk.: Christopher Walken, Sharon Stone, Alessandro Nivola, Dean Cain, Peter Coyote, Amanda Peet **22.00** Synowie 'Ndranghety – film fabularny, Włochy 2018, reż.: Giacomo Campiotti, wyk.: Alessandro Preziosi, Nicole Grimaudo, Carmine Buschini **00.05** Zanim zasną – dramat, Wielka Brytania/Francja/Szwecja/USA 2014, reż.: Rowan Joffe, wyk.: Nicole Kidman, Colin Firth **01.50** Kurier – film akcji, USA 2012, reż.: Hany Abu-Assad, wyk.: Jeffrey Dean Morgan, Mickey Rourke, Til Schweiger **03.35** Gomorra (20) – serial **04.30** Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **00.57** Pogoda **01.05** Minęła 20 **02.00** W tyle wizji **02.35** Serwis Info Wieczór **02.40** W tyle wizji Extra **03.07** Pogoda **03.15** O co chodzi **03.41** Filmy Dokumentalne TVP INFO **04.05** Podróże z historią **05.17** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Niepodzielny; **07.00** Niebieskooki Anioł; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Poznajemy Polskę; **09.00** Na zdrowie; **09.20** Brat Franciszek; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.10** Muzyczne chwile; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Obyś był zimny albo gorący; **15.35** Św. Józef – patron na trzecie tysiąclecie; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wdęką nad wodę w Polskę i świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.05** Akademia pro-life; **17.10** Śladami historii **17.15** Zrozumieć wartość życia – rozmowa z dr Wandą Piłtawską **17.30** Odpowiedzialni za Kościół **17.55** Poczet Wielkich Polaków **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Przyjaciele i bohaterowie **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Historia **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Ziemia Obiecana **22.50** Sanktuarium Matki Bożej Nadziei w Pontmain we Francji **23.45** Muzyczne chwile **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.30 Był taki dzień – 21 lipca; **06.45** Dom (24); **08.15** Historia Polski: Filmoteka Małopolska – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.45** W kotle historii; **10.20** Sensacje XX wieku: Kutrzeba, cz. 1; **11.20** Galeria Widmo – serial dok.; **11.35** Nie taka prosta historia; **12.05** Zaklęty Dwór (6) – serial TVP; **13.15** Peru – kraina skrajności – Wybrzeża Pacyfiku – cykl dok.; **14.20** Historia broni (10); **15.25** Pacyfik w ogniu (3) – cykl dok.; **16.20** Astronomia niepodległa. 100 lat polskiej astronomii (6); **16.55** Dom (25) – serial TVP; **18.30** Archiwum zimnej wojny – Ekspert terroru – magazyn; **19.05** Historia Polski: Nasze Hollywood, czyli początki kina w Polsce – film dok.; **20.10** Chłaniów 44 – film dok.; **21.00** Giganci historii; **21.50** Sen o Warszawie – film dok.; **23.45** Anioły Karola Młodego – film dok.; **00.40** Info Wilno (717); **00.55** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.30** Sensacje XX wieku; **02.20** Encyklopedia II wojny światowej; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Teledyski; **07.45** Informacje kulturalne; **08.15** Księga Przestrzeni (7); **08.55** Jesienna opowieść – film obyczajowy; **11.00** Najważniejszy dzień życia (5); **12.00** Najważniejszy dzień życia (6); **13.30** Szalom Bollywood – film dok.; **15.00** Czy jest tu panna na wydaniu? – film TVP; reż.: Janusz Kondratiuk, wyk.: Roman Kłosowski, Jan Wrona, Beata Andrzejewska, Henryk Hunko, Krzysztof Kowalewski, Jan Himilbach; **16.25** Opowieść zimowa – film obyczajowy; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Szaleństwo Majki Skowron (4); **19.25** Szaleństwo Majki Skowron (5); **20.00** Teatr Telewizji – Kobra – Jak błyskawica, cz. 3; **21.35** Tamte lata, tamte dni: Agnieszka Duczmal; **22.15** Happy End – dramat, Austria/Niemcy/Francja 2017, reż.: Michael Haneke, wyk.: Isabelle Huppert, Jean-Louis Trintignant, Mathieu Kassovitz, Franz Rogowski; **00.10** Berlin Live – The Living End – koncert; **01.20** Jutro albo pojutrze – film dok.; **03.05** W trzy miesiące dookoła świata – Ósmy dzień – dramat; **05.05** Informacje kulturalne; **05.30** Afisz kulturalny; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

06.05 Uwaga!; **06.20** Na Wspólnej 20 (3461); **06.50** Milionerzy (502); **07.20** Bunt (19) – serial; **07.55** Tajemnice miłości (32); **09.00** Ten moment (52); **09.35** Kuchenne rewolucje 13 (6); **10.40** Ukryta prawda (1257); **11.40** Doradca smaku 16 (28); **11.50** Ukryta prawda (1089); **12.55** Tajemnice miłości (33); **14.00** Ukryta prawda (1258); **15.05** Ukryta prawda (1051); **16.10** Ten moment (53); **16.45** Kuchenne rewolucje 13 (7) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1090); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 16 (40); **20.15** Na Wspólnej 20 (3462) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (503); **21.35** Kuchenne rewolucje 23 (5); **22.45** Gruby i chudszy II: Rodzina Klumpów – komedia, USA 2000, reż.: Peter Segal; **00.50** Szybcy i wściekli: Tokio Drift – film sensacyjny, USA/Niemcy 2006, reż.: Justin Lin, wyk.: Lucas Black, Bow Wow, Nathalie Kelley, Brian Goodman, Vin Diesel; **03.10** Noc Magii (1070); **04.35** Kto was tak urządził; **05.05** Kto was tak urządził; **05.30** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (181); **09.10** Malanowski i Partnerzy (182); **09.40** Sekrety rodziny (208); **10.40** Dlaczego ja? (1076); **11.40** Gliniarze (279); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (932); **14.40** Dlaczego ja? (1058); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.40** Gliniarze (562); **17.40** Sekrety rodziny (268); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Miłość na zamówienie – komedia, USA 2006, reż.: Tom Dey, wyk.: Matthew McConaughey, Sarah Jessica Parker, Zoëy Deschanel, Justin Bartha, Bradley Cooper, Terry Bradshaw, Kathy Bates, Tyrel Jackson Williams, Kathryn Winnick; **22.10** Moja dziewczyna wychodzi za mąż – komedia, USA/Wielka Brytania 2008, reż.: Paul Weiland; **00.20** W pogoni za szczęściem – film obyczajowy, USA 2006, reż.: Gabriele Muccino; **03.00** Świat według Kiepskich (232); **03.45** Świat według Kiepskich (210); **04.40** Disco Gramy

TVP 1

05.10 Przysięga (684); **06.00** Wspaniałe stulecie (65); **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Agape – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (3) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (195) – serial kryminalny TVP; **10.40** Ojciec Mateusz (259) – serial kryminalny TVP; **11.25** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce: Najpiękniejsze wyspy świata, cz. 3. Wyspy wulkaniczne; **14.00** Wspaniałe stulecie (66) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (685) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Wojenne dziewczyny (15) – serial TVP; **18.50** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Tour de Pologne – kroniki – felieton; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn

20.35 Bolivar (32) – serial kostiumowy
21.30 Bolivar (33) – serial kostiumowy
22.30 Co mi zrobisz jak mnie złapiesz – komedia, reż.: Stanisław Bareja, wyk.: Krzysztof Kowalewski, Bronisław Pawlik, Stanisław Tym, Ewa Wiśniewska, Ewa Ziętek, Andrzej Fedorowicz

00.20 Diamenty są wieczne – film sensacyjny, Wielka Brytania 1971, reż.: Guy Hamilton, wyk.: Charles Gray, Lana Wood, Jimmy Dean, Bruce Cabot, Putter Smith, Bruce Glover, Sean Connery

02.25 Lekkoatletyka – Mistrzostwa Świata – Eugene, dzień 8 (sesja nocna m.in. oszczep K, 400 m K, 400 m M i 400 m ppł K)

05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

04.55 Na sygnale (173) – serial fabularyzowany TVP; **05.25** M jak miłość (1577) – serial TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się; Adrianna Głyszka; **06.55** Rodzinka.pl (139) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Smaki świata – pośrodek mórz – magazyn kulinarny; **11.50** Rodzinka.pl (132) – serial komediowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (85) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **14.05** Va Banque (160) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (218) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (10) – serial; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familia (2418) – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (19) – film obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (161) – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (86) – serial obyczajowy

19.35 Barwy szczęścia (2622)
20.10 Postaw na milion – teleturniej
21.10 Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki 2022 – Włocławek – Muzyka romska, cz. 1

22.20 Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki 2022 – Włocławek – Muzyka romska, cz. 2

23.30 Razem czy osobno? – komedia, USA 2014, reż.: Rob Reiner, wyk.: Michael Douglas, Diane Keaton, Meryl Williams

01.15 Za 5 dolarów – film obyczajowy, USA 2008, reż.: Nigel Cole, wyk.: Christopher Walken, Sharon Stone, Alessandro Nivola

02.55 Strażnik dzikiej przyrody – serial
04.25 Żeniac – film TVP; reż.: Janusz Kidawa, wyk.: Edward Kusztel, Janusz Paździoro, Zuzanna Płak, Władysław Pustelnik, Stanisława Bobek, Anna Misiągczek

05.40 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** W Kontrze; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum

21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Forum

02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.10 O co chodzi
03.42 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.25 Podróże z historią
05.37 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Graliśmy a nie tańczyliście; **07.45** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Wzdużenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędka nad wodę w Polskę i świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Jestem Mamą; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Muzyczne chwile; **11.25** Myśląc Historia; **11.35** Gospodarcze filary Niepodległości; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycwilizację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w Wierze; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy Sakrament; **16.40** Prosto o gospodarce; **17.00** Życie z Pasją; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Aniol Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
19.00 Warto zauważyć... w mijającym tygodniu

19.30 Opowieści Theo
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci

20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Historia
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Wzdużenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”

23.00 Ostatnie requiem
23.45 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 22 lipca; **06.55** Dom (25) – serial TVP; **08.30** Historia Polski: Nasze Hollywood, czyli początki kina w Polsce – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Kuchnia dwudziestolecia; **10.15** Sensacje XX wieku: Kutrzeba, cz. 2; **11.05** Chłaniów 44 – film dok.; **12.00** Alfabet Andrzeja Dobosza; **12.25** Zaklęty Dwór (7) – serial TVP; **13.30** Chiny: starodawne królestwo przyrody – Zachód, czyli kruchy raj – cykl dok.; **14.30** Na tropach prehistorii – Początki ssaków (3); **15.35** Geniusze i marzyjele. Jan Czochrański; **16.30** Ex Libris (495); **16.55** Lalka (1) – serial TVP; **18.30** Historia broni: Cywile na polu walki (10); **19.30** Historia Polski: Czyja będzie Polska – film dok.; **20.15** Faraon – dramat, reż.: Jerzy Kawalerowicz, wyk.: Jerzy Zelnik, Wiesława Mazurkiewicz, Barbara Brylska; **22.45** KGB: tarcza i miecz (2) – cykl dok.; **23.40** Info Wilno (718); **00.05** Stulecie na taśmie filmowej – Kto dał władzę dyktatorom (3); **01.05** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.35** Sensacje XX wieku; **02.30** Encyklopedia II wojny światowej; **02.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Teledyski; **07.40** Informacje kulturalne; **08.10** Tamte lata, tamte dni: Józef Wilkoń; **08.50** Opowieść zimowa – film obyczajowy, Francja 1992, reż.: Eric Rohmer, wyk.: Haydee Caillot, Francois Rauscher, Charlotte Vely; **11.00** Najważniejszy dzień życia (7); **12.05** Najważniejszy dzień życia (8); **13.30** Alfabet – film dok.; **15.35** Uczta Babette – film fabularny, Dania 1987, reż.: Gabriel Axel, wyk.: Asta Esper Hagen Andersen, Stéphane Audran; **17.30** Scena muzyczna: Bum Bum Orkestar; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Reżyserzy: Martin Scorsese; **20.00** U Pana Boga za piecem – komedia; **21.50** Legendy Rocka: The Yardbirds; **22.20** Legendy Rocka: Ramones; **22.55** Happy End – dramat, Austria/Niemcy/Francja 2017, reż.: Michael Haneke, wyk.: Isabelle Huppert, Jean-Louis Trintignant, Matthieu Kassovitz, Franz Rogowski; **00.55** Czempion – film krótkometrażowy; **01.15** Porachunki – film krótkometrażowy; **01.40** Informacje kulturalne; **02.10** Bezmiar sprawiedliwości – dramat; **04.25** Teledyski; **05.30** Afisz kulturalny; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

06.05 Uwaga!; **06.20** Na Wspólną 20 (3462) – serial obyczajowy; **06.50** Milionery (503); **07.20** Bunt (20) – serial; **07.55** Tajemnice miłości (33); **09.00** Ten moment (53); **09.35** Kuchenne rewolucje 13 (7); **10.40** Ukryta prawda (1258); **11.40** Doradca smaku 16 (40); **11.50** Ukryta prawda (1090); **12.55** Tajemnice miłości (34); **14.00** Ukryta prawda (1259); **15.05** Ukryta prawda (1052); **16.10** Ten moment (54); **16.45** Kuchenne rewolucje 13 (8); **17.55** Ukryta prawda (1091); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** 47 roninów – film przygodowy, Wielka Brytania/USA/Węgry/Japonia 2013, reż.: Carl Rinsch; **22.25** Władca pierścieni: Powrót króla – film przygodowy, Nowa Zelandia/USA/Niemcy 2003, reż.: Peter Jackson, wyk.: Elijah Wood, Ian McKellen, Viggo Mortensen, Sean Astin, Bernard Hill, John Noble, John Rhys-Davies, Billy Boyd, Dominic Monaghan, Orlando Bloom, Miranda Otto, Karl Urban, Cate Blanchett; **02.35** Kuba Wojewódzki 16 (6); **03.40** Uwaga!; **04.00** Noc Magii (1071); **05.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy; **09.10** Malanowski i Partnerzy; **09.40** Sekrety rodziny (209); **10.40** Dlaczego ja? (1077); **11.40** Gliniarze (280); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (933); **14.40** Dlaczego ja? (1059); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.40** Gliniarze (563); **17.40** Sekrety rodziny (269); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Epoka lodowcowa 3: Era dinozaurów – film animowany, USA 2009; **22.05** Wojna o planetę małp – film sensacyjny, USA/Kanada 2017, reż.: Matt Reeves, wyk.: Andy Serkis, Woody Harrelson, Steve Zahn, Karin Konoval, Terry Notary; **01.10** Jeszcze większe dzieci – komedia, USA 2013, reż.: Dennis Dugan, wyk.: Adam Sandler, Kevin James, Chris Rock, David Spade, Salma Hayek, Maya Rudolph, Maria Bello, Nick Swardson, Steve Buscemi; **03.25** Świat według Kiepskich (194); **04.10** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Klan (3982); **05.35** Klan (3983); **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** **Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojsko-polskie.pl (29) – reportaż; **08.45** Pełnosprawni (459) – magazyn dla niepełnosprawnych; **09.15** Sprawa dla reportera; **10.15** Fascynujący świat: Coś tu pachnie: węch i jego tajemnice – film dokumentalny; **11.20** Rolnik szuka żony – reality show; **12.20** Tenis ziemny – Iga Świątek i Przyjaciele dla Ukrainy – pokazowy mecz tenisa, Kraków, Tauron Arena; **14.45** Skoki narciarskie – Letnie Grand Prix, Wisła – konkurs indywidualny mężczyzn (studio); **14.55** Skoki narciarskie – Letnie Grand Prix, Wisła – konkurs indywidualny mężczyzn; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.25** Ojciec Mateusz (337) – serial kryminalny TVP; **19.20** Tour de Pologne – kroniki – felieton; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM! – magazyn

20.35 Bolivar (33) – serial kostiumowy

21.30 Hit na sobotę: Jak zostać królem – komediodramat, USA/Wielka Brytania 2009, reż.: Tom Hooper, wyk.: Colin Firth, Geoffrey Rush, Helena Carter

23.40 Słodką zemstą – film fabularny, USA 2009, reż.: Cheryl Hines, wyk.: Meg Ryan, Timothy Hutton, Kristen Bell, Justin Long

01.15 S. W. A. T. – Jednostka specjalna (40) – serial

02.10 Lekkoatletyka – Mistrzostwa Świata – Eugene, dzień 9 (sesja nocna, m.in. trójskok M, 800 m M, 5 km K, oszczep M, 4 × 100 m K i 4 × 100 m M)

05.00 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2618) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2619); **07.00** M jak miłość (1654) – serial TVP, reż.: Tomasz Średniawa, wyk.: Krystian Wiecek, Marcin Bosak, Marta Chodorowska, Jacek Kopczyński, Zbigniew Suszyński; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda Flesz; **11.40** Rodzinny ekspres – Blogostawieni cisi, albowiem oni na własność posiadają ziemię; **12.20** Kino familijne: Gdzie jest Momo? – film fabularny, Kanada 2014, reż.: Justin G. Dyck, wyk.: Jacob Horsley, Daphne Zuniga, Ry Barrett; **14.00** Familiada (2422) – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny (1038) – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022: Irena Santor – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (845) – serial TVP; **17.20** Smaki świata – po iberyjsku (30) – magazyn; **17.45** Słowo na niedzielę – Czy modlitwa jest zaklęciem; **18.00** Panorama; **18.15** Va Banque (163) – teleturniej; **18.40** Postaw na milion (290) – teleturniej

19.35 Lajki!

20.00 Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki – Toruń – koncert

21.05 Lato, muzyka, zabawa. Wakacyjna Trasa Dwójki – Toruń – koncert

22.10 Hity wszech czasów – magazyn muzyczny

23.15 Kurier – film akcji, USA 2012, reż.: Hany Abu-Assad, wyk.: Jeffrey Dean Morgan, Mickey Rourke, Til Schweiger

01.05 Synowie 'Ndranghety – film fabularny, Włochy 2018, reż.: Giacomo Campiotti, wyk.: Alessandro Preziosi, Niccolò Grimaudo, Carmine Buscchini

03.10 Utoya, 22 lipca – dramat, Norwegia 2018, reż.: Erik Poppe, wyk.: Andrea Berntzen, Aleksander Holmen, Brede Frisstad

04.50 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.24** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.50** Bezpieczna jazda; **08.00** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.22** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.51** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **14.59** Info Dzień weekend; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info med; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobięcym okiem; **18.52** Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Serwis Info Wieczór weekend

19.30 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Minęła 20

21.00 Nie da się ukryć

21.20 Serwis Info Wieczór weekend

21.41 Pogoda

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór weekend

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas

23.25 INFO Wieczór

24.00 Wiadomości

00.28 Gość Wiadomości

00.56 Pogoda

01.05 Salon dziennikarski

02.00 Minęła 20

02.52 Pogoda

03.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO

04.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO

05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy Sakrament; **05.30** Święty na każdy dzień; **05.35** Odkupienie; **07.20** Oregdowniczka w codzienności; **07.50** Słowo życia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Muzyczne chwile; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Cmentarz przy Lipowej, cz. 2; **10.40** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć... w mijającym tygodniu; **12.50** Siódmy Sakrament; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Apokryfy; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Za Polskę poszlibyśmy w ogień; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Wolność Słowa; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** **Anioł Pański**

18.05 Informacje dnia

18.15 Rozmowy niedokończzone

19.25 Święty na każdy dzień

19.30 Manna z Nieba

19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci

20.00 Informacje dnia

20.20 **Różaniec**

20.50 Myśląc Historia

21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Widzenia

22.00 Głos serca – serial fabularny

22.45 Muzyczne chwile

23.00 Fatimskie orędzie nadziei

23.55 Święty na każdy dzień

00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.25 Był taki dzień – 23 lipca; **06.35** I ślubuję Tobie... – film dok.; **07.30** Przyrodnik na tropie; **08.00** Wojownicy czasu; **08.40** Janosik (8) – serial TVP; **09.30** Informacje kulturalne; **09.45** Okrasa tamie przepisy; **10.25** Peru – kraina skrajności – Wybrzeża Pacyfiku (3) – cykl dok.; **11.30** Wszystkie kolory świata – Apulia, korzenie Italii – serial dok.; **12.35** Essequibo – Ukryta rzeka (1) – serial dok.; **13.35** Kuchnia dwudziestolecia; **14.15** Rzeka kłamstwa (7) – serial TVP; **15.45** Tu wszystko jest Polską (8); **16.20** Chiny: starodawne królestwo przyrody – Zachód, czyli kruchy raj – cykl dok.; **17.20** Spór o historię; **18.05** Stawka większa niż życie (14) – serial TVP; **19.00** Giganci historii; **19.50** Rok 1982. Kalendarium (29); **20.05** Winnetou – serial przygodowy; **21.50** Historia w postaciach zapisana: Książę Karol, wieczny następca tronu – cykl dok.; **23.55** Czego nie mogliśmy wykrzyczeć – film dok.; **01.05** Henryk VIII i jego sześć żon; **03.10** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Scena muzyczna: Bum Bum Orkestar – koncert; **08.00** Informacje kulturalne; **08.25** Słowno: 1905 – dramatyczny rok – film dok.; **11.05** Czwadziestolatek (12) – serial TVP; **12.15** Wydarzenie aktualne; **12.50** Czwadziestolatek (13); **13.55** U Pana Boga za piecem – komedia; **15.45** Muzyka Skalnego Podhala – Do zbójnickiego; **16.05** Panienci z Rochefort – musical, Francja 1967, reż.: Jacques Demy, wyk.: Catherine Deneuve, Françoise Dorléac, Jacques Perrin, Michel Piccoli; **18.20** Co dalej?; **19.00** Na zawsze razem – film fabularny; **21.00** Konkurs Eurowizji dla Młodych Muzyków – Montpellier 2022 – koncert; **23.05** Informacje kulturalne; **23.30** Psy 2. Ostatnia krew – film sensacyjny, reż.: Władysław Pasikowski; **01.25** Plac Zbawiciela – dramat, wyk.: Joanna Kos-Krauze, Krzysztof Krauze, reż.: Jowita Budnik, Arkadiusz Janiczek, Ewa Wencel, Jerzy Gudejko, Beata Tyszkiewicz, Beata Fudalej; **03.25** Bihar Dok – kuchnia Basków – film dok., Hiszpania 2018, reż.: Aitor Bereziartua, Ander Iriarte; **04.45** Teledyski; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

06.30 Uwaga!; **06.45** Ukryta prawda (905); **07.35** Kuchenne rewolucje 10 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.30** Wymarzone ogrody 5 (10); **09.00** Dzień Dobry Wakacje (9); **11.30** Na Wspólnej Omnibus 20 (882) – serial; **13.30** MasterChef Junior 7 (4); **15.10** Totalne remonty Szelągowskiej 4 (2); **16.15** Weekendowa metamorfoza 4 (2); **17.20** Kobieta na krańcu świata 13 (6); **17.55** Kuchenne rewolucje 23 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** To skomplikowane – komedia, USA/Japonia 2009, reż.: Nancy Meyers, wyk.: Meryl Streep, Steve Martin, Alec Baldwin, John Krasinski, Lake Bell, Mary Kay Place, Rita Wilson; **22.30** Złodziejka tożsamości – komedia, USA 2013, reż.: Seth Gordon, wyk.: Jason Bateman, Melissa McCarthy, Jon Favreau, Amanda Peet, Robert Patrick; **00.55** Nie pukaj – horror, Kanada 2017, reż.: Sheldon Wilson, wyk.: Dominique Provost-Chalkley, Jodelle Ferland, Kiana Madeira; **02.40** Uwaga!; **03.00** Noc Magii (1072); **04.25** Kto was tak urządził

POLSAT

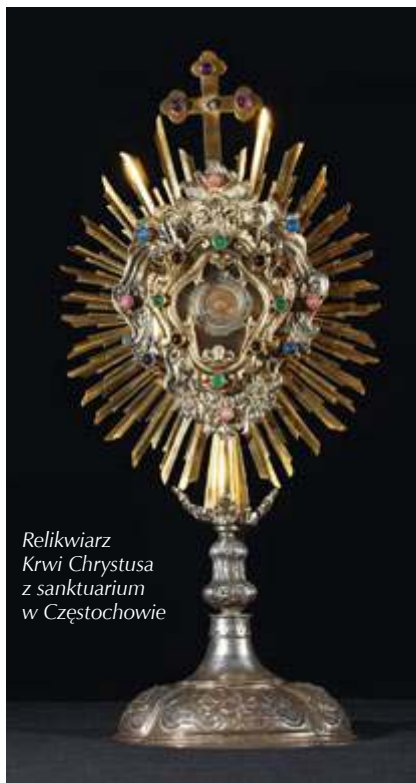
06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.55** Karate Kid 4: Mistrz i uczennica – film sensacyjny; **10.10** Ewa gotuje (358); **10.40** Bogate dzieciaki bez kasy (4); **11.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (59); **12.45** Ślubny gwiazd (16); **13.10** Dr Emma (6) – program edukacyjny; **13.40** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (96); **14.10** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (97); **14.40** Rolnicy. Podlasie (14); **15.45** Więzienie (76); **16.15** Więzienie (77); **16.45** Więzienie (78); **17.15** Więzienie (79); **17.45** Chłopa do wzięcia (251); **18.15** Chłopa do wzięcia (252); **18.50** Wydarzenia; **19.15** Prezydenci i Premierzy; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Jumanji: Przygoda w dżungli – film sensacyjny, USA 2017, reż.: Jake Kasdan, wyk.: Dwayne Johnson, Jack Black, Kevin Hart; **22.45** Predatorzy – film s.f., USA 2010, reż.: Nimród Antal; **01.00** Śmiertelna rozgrywka – film sensacyjny, Rumunia 2016, reż.: Keoni Waxman; **03.00** Świat według Kiepskich (223); **03.50** Świat według Kiepskich (190); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 7 VII 2022 r.

Nie wszyscy wiedzą, że lipiec poświęcony jest szczególnej czci Krwi Chrystusa. Dlaczego warto zainteresować się nabożeństwem do Przenajdroższej Krwi Chrystusa?

Święty Jan XXIII ogłosił w 1960 r. list apostolski „Inde a primis” o rozszerzaniu nabożeństwa ku czci Przenajdroższej Krwi Pana Naszego Jezusa Chrystusa. W ten sposób papież zachęcał wiernych, aby w lipcu tematem rozmyślań uczynili Krew Chrystusa. „Ta sama Krew Boża płynie we wszystkich sakramentach Kościoła, dlatego nie tylko jest rzeczą słuszną, ale wielce sprawiedliwą, aby tej Krwi składali wszyscy odrodzeni w jej zbawczych strumieniach hołd adoracji, podyktowanej wdzięcznością i miłością” – napisał w liście.

Relikwiarz Krwi Chrystusa z sanktuarium w Częstochowie

fot. arch. ks. Krzysztof Surowaniec CPPS

misjonarzy na terenie całego kraju. W propagowaniu kultu Krwi Chrystusa pomagają im liczne stowarzyszenia osób świeckich, tworzących przy parafiach Wspólnoty Krwi Chrystusa, m.in. w archidiecezji warszawskiej i diecezji warszawsko-praskiej. – Służą tam, gdzie my często nie możemy dotrzeć – w rodzinach, miejscach pracy. Wspierają pomocą ochronki dla dzieci, odwiedzają więźniów, są wolontariuszami w szpitalach, otaczają troską osoby bezdomne – wymienia ks. Krzysztof.

JEDYNE W POLSCE

W archidiecezji warszawskiej Zgromadzenie Misjonarzy Krwi Chrystusa prowadzi Dom Misyjny św. Franciszka Ksawerego w Ożarowie Mazowieckim, gdzie organizowane są dni skupienia i rekolekcje.

Zgromadzenie szerzy kult Przenajświętszej Krwi Chrystusa także przez prowadzenie sanktuarium Krwi Pańskiej przy ul. św. Kaspra del Bufalo 2/18 w Częstochowie. Świątynia położona jest w niedale-

Nie tylko w lipcu

Do czasu reformy kalendarza liturgicznego po Soborze Watykańskim II 1 lipca obchodzona była powszechnie w Kościele uroczystość Najdroższej Krwi Chrystusa. Obecnie obchód złączony został z uroczystością Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (zwaną popularnie Bożym Ciałem). Uroczystość Przenajświętszej Krwi Chrystusa zachowała się po Vaticanum II na zasadzie przywileju w zgromadzeniach Misjonarzy Krwi Chrystusa, Sióstr Adoraterek Krwi Chrystusa oraz Misjonek Krwi Chrystusa.

OCZYSZCZENI KRWIĄ

Ks. Krzysztof Surowaniec CPPS, referent powołaniowy Prowincji Polskiej Zgromadzenia Misjonarzy Krwi Chrystusa, opowiada, że po rewolucji francuskiej ważną rolę w kultcie Krwi Chrystusa w Kościele odegrały relikwie Krwi Chrystusa znajdujące się w kościele San Nicola in Carcere w Rzymie. Z uwagi na obecność relikwiarza przy świątyni w 1808 r. ks. Franciszek Albertini założył Arcybractwo Krwi Chrystusa, które tworzyły osoby świeckie. – Arcybractwo zaczęło propagować koronkę do Przenajdroższej Krwi Chrystusa jako praktyczną odpowiedź na problemy społeczne bezrobocia, alkoholizmu oraz szeroko pojętej demoralizacji społeczeństwa – mówi duchowny.

W trakcie odmawiania koronki do Krwi Chrystusa rozważa się siedem przełań Krwi

Zbawiciela, będących jednocześnie siedmioma stopniami duchowości Krwi Chrystusa. W czasie modlitwy kontempluje się tajemnice zbawienia, poczynając od momentu obrzezania Jezusa do otwarcia boku włócznią. Ks. Surowaniec podkreśla, że to dobry sposób na spotkanie z Bogiem, szczególnie gdy przeżywamy trudności na modlitwie. – Odkrywamy, że moją drogę życia przeszedł przede mną Pan Jezus. Zbawił mnie, uświęcając wszystkie momenty codzienności własną krwią – dodaje.

Ks. Albertini zainspirował do szerzenia nabożeństwa i duchowości Krwi Chrystusa św. Kaspra del Bufalo, który niedługo po utworzeniu Arcybractwa Krwi Chrystusa założył wraz z trzema towarzyszami Zgromadzenie Misjonarzy Krwi Chrystusa. Miało to miejsce w opactwie w San Felice we włoskim Giano w dniu Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 15 sierpnia 1815 r. Celem było odnowienie wewnętrzne duchownych oraz świeckich poprzez głoszenie misji ludowych i rekolekcji.

Misjonarze Krwi Chrystusa są obecni w Polsce od trzydziestu lat, choć są zgromadzeniem nielicznym. Dziś jest 24 księży

kiej odległości od Jasnej Góry (ok. 4 km). W sanktuarium Krwi Chrystusa przechowywane są relikwie Krwi Zbawiciela. To jedyne tego typu sanktuarium w Polsce i jedno

z niewielu poświęconych Krwi Chrystusa na świecie. Relikwiarz pochodzi z włoskiej Mantui, a w jego wnętrzu przechowywana jest odrobina ziemi z Golgoty, w którą wsiąkła krew Jezusa umierającego na krzyżu.

Ks. Krzysztof Surowaniec podkreśla, że życie na co dzień duchowością Krwi Chrystusa pozwala

zauważać godność każdego człowieka. A przeżywanie misterium Krwi Chrystusa otwiera na ochronę człowieka, od poczęcia do naturalnej śmierci.

Św. Jan Paweł II pisał w encyklice „Evangelium vitae”: „Krew Chrystusa objawia, jak wielka jest miłość Ojca, a zarazem ukazuje, jak cenny jest człowiek w oczach Boga i jak ogromna jest wartość jego życia”. Każdy wierzący jest wezwany, aby ukazywać wartość Krwi Chrystusa osobistym świadectwem. Może warto zachęcać księży w parafiach do nabożeństwa ku czci Krwi Chrystusa nie tylko w lipcu?

Patryk Lubrzyński

SZKOŁY BENEDYKTA

edukacja i rodzina

**W NASTĘPNYM ROKU
SZKOLNYM POSTAW NA**

EDUKACJĘ DOMOWĄ

WYBIERZ

SZKOŁY BENEDYKTA

I UCZ SIĘ KIEDY, GDZIE

I JAK CHCESZ!

TRWA

REKRUTACJA

NA ROK SZKOLNY

2022 / 2023

Szkoła Podstawowa i Liceum Ogólnokształcące Benedykta

Sulejówek, ul. Krasickiego 16, tel. 790 306 402 | Drohiczyn, ul. Kraszewskiego 4, tel. 575 053 753

www.szkolybenedykta.pl

PACHNĄ MORSKĄ BRYZĄ

**SMAKUJĄ
JAK PODCZAS
NAJLEPSZYCH
EGZOTYCZNYCH
PODRÓŻY**

**Dostępne
w sklepach
LIDL i ALDI**

